

Blendet av oljen?

En kritisk diskursanalyse av Fædrelandsvennens
dekning av næringsklyngen Node

Cato Berge

Veileder

Oddgeir Tveiten

*Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved
Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen.
Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de
metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.*

Universitetet i Agder, 2014

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

SAMMENDRAG

Næringsklyngen Node har det siste tiåret opparbeidet seg en sterk regional og global posisjon som verdensledende aktør i det tøffe olje- og gassmarkedet.

I samme tidsrom har det vært en sterk økning i pressedekningen av klyngen fra den regionale dagsavisen Fædrelandsvennen. Denne avhandlingen vil se nærmere på denne dekningen. Et utvalg avistekster ble nærmere analysert og følgende problemstilling lagt frem:

Hvordan fremstår Fædrelandsvennens dekning av næringsklyngen Node?

Avhandlingen baserer seg også på en hypotese som tilsier at dekningen fra Fædrelandsvennen i stor grad må ses på som støttende og positivt innstilt til Node-klyngens virksomhet.

Jeg har brukt kritisk diskursanalyse som analyseverktøy. En regional innovasjonspolitik der klynger anses som en viktig faktor i jakten på vekst har spilt rollen som kontekstuell ramme.

Et særlig fokus på økonomisk vekst og mangel på ingeniører viser seg som tydelige prioriteter i mitt analysemateriale. Ved å se på ytringer fra ulike fremtredende aktører har jeg kommet frem til funn som viser en stor overvekt av positive og støttende holdninger til Node-klyngens virksomhet og behov. Dekningen av Node fremstår som ensidig og fokusert på å opprettholde den statusen som klyngen har i dag. Alternative vinklinger og kritiske perspektiver fremstår som nedprioritert.

FORORD

De siste årene har jeg jobbet mye, hatt mye moro og vært én stor nervebunt i månedene november og mai. Det har vært noen besøk i kjelleren, men i det store og det hele har masterprogrammet vært en positiv prosess. Jeg har lært mye fag og teori, men også enormt mye om meg selv. Jeg hadde ikke kommet gjennom dette alene og det er flere jeg vil takke for det:

Klassen – alfa og omega. Jeg har aldri vært i en klasse med samme samhold og samarbeidsvilje. En fantastisk samling mennesker med mye meninger, glede og engasjement. En spesiell takk til gjengen som buret seg inne på loftet på Sigrid Undsets hus i de tøffe periodene. Mange felles gleder og frustrasjoner ble delt der.

Oddgeir Tveiten – veileder av rang. Takk for kyndig veiledning der mengder av kompetanse og kunnskap ble kombinert med en usedvanlig stor dose tålmodighet. Jeg takker og bukker.

Foreleserne – diskusjonens disipler. Takk til alle foreleserne for å stimulere til debatt og diskusjon. Det er noe jeg setter umåtelig stor pris på.

Pegasus Kontroll – min trygge havn. Min arbeidsgiver og økonomiske trygghet de siste årene. Ekstremt fleksible, tolerante og ordentlige. Ingenting har noensinne vært et problem i forhold til kombinasjonen jobb og skole og de har støttet meg i tykt og tynt.

Kristiansand, juni 2014

Cato Berge

INNHold

SAMMENDRAG	iii
FORORD.....	iv
1.0 INNLEDNING	1
1.1 Formål og problemstilling	1
1.2 Historikk - hva er Node?	2
1.3 Oppgavens oppbygging.....	4
2.0 TEORI.....	5
2.1 Innovasjon og næringsklynger	5
2.1.1 Regional innovasjonspolitikkk.....	8
2.2 Media.....	8
2.2.1 Sjanger.....	10
2.2.2 Media - påvirkning og makt	12
2.2.3 Hernes om makt	14
2.3 Diskursanalyse	14
2.3.1 Norman Fairclough og kritisk diskursanalyse.....	16
2.3.2 Diskursorden	17
2.3.3 Den kommunikative begivenhet.....	18
2.3.4 Ideologi og hegemoni.....	20
2.3.5 Kritikk mot Norman Fairclough.....	21
2.4 Retorikk.....	22
2.4.1 De tre appellformene	23
3.0 METODE	24
3.1 Metodisk tilnærming	24
3.2 Datautvalg	26
3.3 Analyseguide.....	29
3.4 Validitet og reliabilitet	32

3.5 Svakheter	33
3.6 Etikk	34
4.0 ANALYSE.....	35
4.1 Diskursorden	35
4.1.1 Det teknologiske Sørlandet – før, nå og senere.....	36
4.1.2 Overskrifter	38
4.1.3 Avgrensing av diskurser.....	39
4.1.4 Forholdet mellom diskursene	41
4.1.5 Et stabilt sjangerverde	43
4.1.6 Avvikende tilfeller.....	43
4.1.7 En diffus motdiskurs	44
4.2 Den kommunikative begivenhet.....	45
4.2.1 Tekst og diskursiv praksis	46
4.2.2 Sosial praksis.....	60
4.3 Oppsummering analyse	64
5.0 DRØFTING	65
5.1 FVNs vs. forskers paradigmer.....	65
5.2 Spalteplass for de store?.....	66
5.3 Det innovative vs. det produktive	70
6.0 AVSLUTNING	72
6.1 Videre forskning.....	73
7.0 REFERANSER.....	74
7.1 Litteratur.....	74
7.2 Internett	76
7.3 Avistekster.....	78
8.0 VEDLEGG	81
8.1 Vedlegg 1: Tekst 1	82

8.2 Vedlegg 2: Oversikt analysetekster	83
8.3 Vedlegg 3: Innovasjonsrelaterte utsagn tilknyttet Node	88

1.0 INNLEDNING

”Jeg er så lei av at Fædrelandsvennen er et menighetsblad for Node” kom det fra tidligere journalist Lars Helge Rasch under presentasjonen av denne oppgaven. Sørlandet kan i stor grad regnes som en oljeregion. Store deler av arbeidsstyrken holder til i oljebedrifter og mye av den økonomiske kapitalen genereres her. Mange av disse er lokalisert i Node-klyngen, som på kort tid har etablert seg som en meget sterk aktør, både regionalt og internasjonalt.

Klyngen er en teknologitung aktør som leverer utstyr og kompetanse over hele verden. På bare et lite tiår har klyngen gått fra å være en samling med enkeltstående bedrifter til å bli en verdensledende teknologiklynge som genererer enorme økonomiske verdier.

Det siste tiåret er det ikke bare Node-klyngen som har vokst. Pressedekningen fra Fædrelandsvennen viser også en oppadstigende kurve. Fra klyngens fødsel frem til dens nåværende status, så har det vært en sterk økning i antall publiserte presstekster om klyngen. Klyngen har dermed fått en posisjon i regional presse. Media er en vesentlig informasjonskilde som bidrar med utspill og historier som preger vårt daglige liv og bidrar til vår forståelse av samfunnet rundt oss. De kan presentere en verden for mottaker på en måte som få andre kan. Hvordan denne verdenen presenteres er derfor et interessant spørsmål.

1.1 Formål og problemstilling

Rammen for oppgaven vil være konsentrert rundt statusen som Node-klyngen har i regionen. Dette vil igjen ha sin base i en regional innovasjonspolitik der næringsklynger vil være et sentralt punkt. Målet med oppgaven er å se hvordan Fædrelandsvennen (også kalt Fevennen, heretter forkortet til FVN) legger frem ytringer tilknyttet næringsklyngen Node. Hvordan har FVN dekket Node og hva så? Det er likevel ikke nok etter mitt syn å spørre seg hva avisen som regionens viktigste dagsordensetter skriver og vinkler.

Det er også viktig å se hvordan disse tekstene og vinklingene kan tenkes å ha rot i ulike former for interesser og regionale praksiser. Det er slikt en gjerne forbinder med begrepet ”kritisk diskursanalyse”. Den ”kritiske” dimensjonen handler om makt og maktforhold.

Kontekst spiller dermed en vesentlig rolle. Valget av kritisk diskursanalyse som analysemetode ble tatt på grunnlag av disse premissene. Kritisk diskursanalyse kan generelt ses på som analyse av tekst i kontekst og legger frem en tankegang som sier at tekst påvirkes

av sin samfunnsmessige kontekst og vice versa. Jeg har valgt å forstå oljenæringen som næringsklyngen Node på grunn av dens posisjon som en samlende aktør for oljebedrifter i regionen og jeg vil derfor anse Node som fokuspunkt i den regionale deknningen av oljebransjen. Innovasjon og innovasjonspolitikkk benyttes som et bakteppe fordi det betraktes som viktige begreper for opprettelsen og utviklingen av næringsklynger. Gjennom kritisk diskursanalyse er målet å se om det kan avdekkes noen tendenser i deknningen av Node. Følgende problemstilling er utgangspunkt for oppgaven:

Hvordan fremstår Fædrelandsvennens dekning av næringsklyngen Node?

Jeg vil i stor grad ha fokus på det jeg kaller *ytringer* for å se hvordan det bidrar til hvilke synspunkter tilknyttet Node-klyngen som kommer til syne. Et viktig poeng for meg er i hvilken grad de ytringer som viser seg i deknningen av klyngen kan fremstå som midler til overbevisning og de sosiale konsekvenser dette kan ha. Node oppfattes som en kjent størrelse på bakgrunn av tidligere nyhetsoppslag i FVN. Men ett sted har det jo begynt og ett sted har også FVN definert sin basisforståelse av hva Node er og betyr. Sitatet fra Rasch og egne erfaringer som aktiv bruker av regional mediedekning er med på å indikere visse forventninger rundt funn og resultater. Jeg vil utdype dette i metode-kapittelet.

Teoretisk vil jeg derimot allerede i starten postulere at FVN nærmest er ”programforpliktet” til å støtte noe så viktig som NODE. Nyhetssosiologien gir mer enn god nok grunn til å forvente at FVN tar med silkehansker på NODE og dermed unnsår seg en kritisk rolle som ideelt sett også kunne ha innebåret en kritisk saumfaring av NODE som idé, konsept, regionalt utviklings-lokomotiv og ikke minst næringspolitisk aktør.

Jeg vil på bakgrunn av det ovenstående legge frem følgende hypotese:

Fædrelandsvennens dekning av Node er i stor grad støttende og positiv.

1.2 Historikk - hva er Node?

For å forstå hvordan Node har opparbeidet seg en sterk regional posisjon, så vil jeg her gå nærmere inn på hva Node-klyngen er. Node (Norwegian Offshore & Drilling Engineering) ble etablert i 2005 som et klyngeprosjekt for Sørlandets leverandørbedrifter, der 29 bedrifter var med i oppstartsfasen. Node jobber med å administrere ulike prosjekter og stimulere til samarbeid mellom de ulike medlemsbedriftene i klyngen. Bedriftene i Node har utviklet seg

til å bli store aktører i følgende nisjer: drilling, laste/losse- og forankringsutstyr, kraner og plattformløsninger. Daglig leder har gjennom store deler av perioden vært Kjell O. Johannessen. 1. september 2013 sluttet han i stillingen og Anne-Grete Ellingsen tok over. Node har et styre som består av aktører fra ulike medlemsbedrifter, det offentlige og akademia, med Tor Henning Ramfjord som styreleder (tidligere Thor Arne Håverstad). I mine tekster besitter Johannessen og Håverstad fortsatt disse stillingene. Node-klyngen består av 62 medlemsbedrifter med National Oilwell Varco og Aker Solutions som de største. Antall arbeidsplasser innenfor klyngen er over 8000 og total omsetning ligger på rundt 40 mrd. kroner. Dette viser en formidabel vekst siden oppstart i 2005, da omsetningen var 5 mrd. kroner og antall ansatte var 1800. Klyngen mottar støtte midler fra ulike offentlige og private aktører. Disse er i hovedsak Aust-Agder fylkeskommune, Vest-Agder fylkeskommune, Kristiansand kommune, Arendal kommune, Grimstad kommune, Lillesand kommune, Mandal kommune og medlemmene av klyngen (Reinertsen, 2013; Leirflåt, 2012, s.12-13; Node, 2011)Node fikk status som Arena-prosjekt tidlig i 2006. Det offentlige har etablert ulike organer som skal være med på å fremme innovasjon i næringslivet med mål om vekst og verdiskaping. De største aktørene innenfor dette er Forskningsrådet, Innovasjon Norge og SIVA, som fordeler mye av de statlige midlene som skal gå til innovasjon (Nærings- og handelsdepartementet, 2014). Disse tre aktørene har gått sammen og laget et innovasjonsprogram kalt Arena-programmet, der målet er å skape nettverk av regionale næringsmiljøer av bedrifter innen samme bransje for å skape regionale kompetansesenter. Et slikt program strekker seg vanligvis over tre år. De bedriftene som blir tatt inn i et Arena-prosjekt skal være med på å øke innovasjonsevnen i klyngen, samt bidra til vekst. Dette skal oppnås ved samarbeid med private og offentlige aktører og med FoU-miljøer innen akademia. Visjonen med å få status som et Arena-prosjekt var å sørge for dannelsen av en klynge som til enhver tid var verdensledende på sitt felt (Arena, s.a; Node, 2011). Node selv mener at noen av de viktigste resultatene av å være et Arena-prosjekt er at det har bidratt til å redusere rivalisering mellom bedrifter til å skape *"samarbeid og sunn konkurranse"* (Node, 2011). De mener også det har ført til bedre regionalt samarbeid og gjort Sørlandet til en profilert region innenfor energisegmentet. Etter en fin utvikling, så fikk NODE i 2009 status som NCE eller Norwegian Centre of Expertise (Node, 2011). NCE-programmet har et lengre perspektiv på opptil 10 år og samme eiere som Arena-programmet. Programmet tilbyr blant annet *"[...]faglig og finansiell støtte til næringsmiljøer med de beste forutsetninger for vekst, og et nasjonalt eller globalt potensial. Næringsmiljøene må ha klare ambisjoner om et langsiktig og forpliktende samarbeid om innovasjons- og internasjonaliseringsprosesser"*(NCE, 2012).

1.3 Oppgavens oppbygging

Kapittel 2 vil ta for seg teorien som benyttes i oppgaven. Kapitlet vil ta for seg innovasjon og klynger for å få en forståelse for hvorfor dette er elementer som er viktige i dannelsen av Arena- og NCE-programmer og derfor har betydning for Node. Deretter vil jeg redegjøre for relevant medieteorier som benyttes i analysen. Til slutt vil jeg gå gjennom teori tilknyttet kritisk diskursanalyse som vil være denne oppgavens valgte analyseverktøy.

Kapittel 3 omhandler metode. Jeg vil redegjøre for min metodiske tilnærming, vise hvordan jeg kom frem til min empiri og sette opp en analyseguide.

I kapittel 4 vil jeg legge frem de funn jeg har gjort og vise til ulike tendenser i materialet ved bruk av analyseguide som ble lagt frem i foregående kapittel.

Kapittel 5 vil ta for seg drøfting av funn knyttet opp mot paradigmer og ulike maktperspektiver. Jeg vil også se på innovasjonsaspektet kontra produksjonsaspektet i deknningen fra FVN.

Avslutningsvis vil jeg i kapittel 6 komme med en kort oppsummering og vise til andre interessante analyseområder som kan springe ut fra denne oppgaven.

2.0 TEORI

Jeg vil i teoridelen legge frem de deler jeg anser som relevante for å kunne gjennomføre en kritisk diskursanalyse av et sosialt fenomen gjennom regional pressedekning. Jeg vil starte med innovasjons- og klyngerelatert teori. Jeg vil deretter legge frem teori tilknyttet media som anses som samfunnsaktør, dagsordensetter, informasjonsformidler og ikke minst talerør for interessenter. Dette gjøres for å ha et grunnlag for å forstå innovasjonsøkologien som omgir de utvalgte nyhetstekstene og som presenteres nærmere i analysekapittelet.

2.1 Innovasjon og næringsklynger

Hva er innovasjon? Det er ikke minst et veldig omfattende begrep. Det retter seg mot nyskaping og evne til å skape verdier som anses som viktig for fremgang i dagens komplekse konkurransesamfunn. Innovasjon er imidlertid også noe menneskeheten har vært avhengig av fra sin spede begynnelse for å utvikle seg (Fagerberg, 2005, s.1). Naturlig nyskjerrighet og vilje til å skape noe nytt for å fremme vekst har vært og er viktige premisser for å bedrive innovasjon. Innovasjon handler om å gå fremover, om å ta sjanser og om å ha en grunnleggende tro på at det en gjør er det rette. Den østerrikske økonomen Joseph Schumpeter har vært en sentral skikkelse innen innovasjon. Han var tidlig ute med å se på sammenhengen mellom innovasjon, økonomisk vekst og sosial forandring (Fagerberg, 2005, s.6). Han la frem fem måter denne nyskapingen kunne skje på:

1. Det kan være et nytt produkt, altså *"noe som forbrukerne ikke er kjent med enda, eller en ny kvalitet av et produkt"*.
 2. Det kan være en ny produksjonsmetode, altså en ny måte å gjøre noe på. Det er viktig å merke seg at metoden kan være kjent i andre bransjer, men at den er ny i den aktuelle bransjen.
 3. Bevege seg inn på et helt nytt marked med et produkt. Markedet i seg selv kan ha eksistert tidligere, men det aktuelle produktet har ikke vært introdusert i det aktuelle markedet tidligere.
 4. Bruke ny type råmateriale i produksjon. Råvaren kan være kjent i andre typer produksjoner, men den er ny i den aktuelle typen produksjon.
 5. Ny type næringsmessig organisering.
- (Spilling, 2006, s.22).

Etterhvert dannet det seg et skille i forskningen hans, der han går fra den individuelle entreprenøren som en viktig faktor til å ha fokus på større bedrifter og deres rolle i den økonomiske utviklingen. Han så at større bedrifter med egne FoU-avdelinger ble viktige innovatører. Dette omtales som skillet mellom den "unge" og "gamle" Schumpeter. Olav R. Spilling presenterer to teknologiske regimer basert på skiftet fra den "yngre" til den "gamle" Schumpeter. Regime defineres som *"hvordan et system er organisert og styrt, og hvordan utviklingsprosesser påvirkes av ulike typer betingelser. I dette kan inngå både direkte politisk styring og regulering og mer generelle verdier og normer"* (Spilling, 2006, s.55).

Hovedforskjellene er kort fortalt:

Den "unge" Schumpeter:

- Entreprenør som endringsagent.
- Mange nye foretak startes opp, altså lav terskel for nyetableringer.
- Lett tilgjengelig kunnskap om det å starte nye foretak, som igjen fører til utfordringer ift. det å beskytte allerede etablerte virksomheter og deres kompetanse (eks. patentering).
- Hyppige utskiftninger av foretak (etablering og avvikling).
- Spontan innovasjon gjennom bruk av kjent kunnskap. Krever lite FoU-arbeid.
- Høy resirkulering av konsepter, kompetanse og kapital.

Den "eldre" Schumpeter:

- Noen store foretak med stor markedsmakt dominerer utviklingsprosessen.
- Store ressurser kreves for å etablere noe nytt, da dette ofte krever lengre FoU-perioder.
- Vanskelig å tilegne og opprettholde en gunstig posisjon ovenfor allerede etablerte foretak, da disse allerede har stor markedsmakt.
- Innovasjon er en rutinisert prosess som er organisert og innarbeidet gjennom foretakenes FoU-avdelinger.

Spilling poengterer at dette må ses på som idealer og at virkeligheten ofte er mer kompleks enn at en kan putte ulike foretak i det ene eller andre regimet, men det er likevel et nyttig verktøy for å kunne se etter kjennetegn ved et foretak (Spilling, 2006, s.54-56).

Schumpeter viste til hvordan innovative handlinger hadde en tendens til å få bedrifter til å "klumpe" seg sammen. Dette forklarte han med at gjennom teknologisk konkurranse der en

virksomhet skapte god økonomisk vekst gjennom bruk av innovasjon, så dukker det opp ”imitatorer” som klumper seg sammen rundt den innovative virksomheten. Denne *”initial innovation”* bidrar ved å være en inspirasjon for videre innovative aktiviteter (Fagerberg, 2005, s.14-15). Resultatet av dette viser seg i form av regionale klynger innenfor et fagfelt eller næringsområde.

Michael E. Porter er en av verdens ledende ressurspersoner innenfor strategi og internasjonal markedskonkurranse. Han definerte begrepet klynger. Han la frem forskning som viser hvordan noen nasjoner er gode innenfor visse felt og hvilke effekter dette har på et lands økonomi gjennom deres import- og eksportstrategi. En kan da produsere mer av det en er god på og heller importere det en ikke kan produsere selv. Porter legger så frem at det er viktig å se på *hvilke typer* bedrifter det er som bidrar til høy produktivitet og ikke se på konkurransevne på et nasjonalt nivå. En må fokusere på spesifikke segmenter, da fokus på et generelt nivå gjør det vanskelig å se hvorfor og hvordan kommersiell viktig kompetanse og teknologi blir skapt. De mest suksessfulle industriene internasjonalt innenfor en nasjon består ofte av grupper av bedrifter og at de er lokalisert innenfor en enkelt by eller region (Porter, 1998, s.7, 9-10). Dette kulminerer i begrepet ”clusters” eller “klynger” og defineres som *“geographical concentrations of interconnected companies and institutions in a particular field”* (Snowdon, 2001, s.161). Det er flere grunner til at Porter ser på dette som en gunstig løsning i et mer globalisert marked preget av høy konkurranse. Klynger er med på å øke konkurransevnen ved:

1. Å redusere transaksjonskostnader og øke informasjonsstrømmen.
2. Å lettere få tilgang til aktører med spesialkompetanse og –informasjon.
3. Å øke virksomheters innovasjons- og produksjonskapasitet.
4. Å stimulere til etablering av nye bedrifter for å utvide klyngen.

(Snowdon, 2001, s.161).

Jeg vil koble klyngebegrepet til Sørlandet og Node-klyngen ved å referere til et kapittel av Arne Isaksen i boken "Innovasjonspolitik", der det vises til hvordan det bør fokuseres på regionale fordeler og behov for å skape et innovativt næringsliv.

2.1.1 Regional innovasjonspolitik

Arne Isaksen er professor ved Universitetet i Agder og forsker ved Agderforskning der han ser på regional utvikling gjennom blant annet studier av regionale klynger og innovasjonssystemer (Agderforskning, 2012). I boken "Innovasjonspolitik" viser han til Stortingsmelding nr. 25 2008-2009 som sier *"at regjeringen vil legge til rette for nyskaping og omstilling i næringslivet i hele landet og for at virkemiddelapparatet skal stimulere til et mer innovativt næringsliv"* (Isaksen, 2010, s.113). Videre sier meldingen at det vil legges opp til en politikk som tar hensyn til ulike regionale utfordringer og fortrinn, da det viser seg vanskelig å tilpasse én innovasjonspolitik til alle situasjoner. Ulike regioner har ulike forutsetninger for hvilke ressurser som allerede fins i regionen og hvilke som kreves videre. Dette betyr ulike innovasjonsmetoder. *[...]innovasjonspolitikken må tilpasses særegne forhold i bestemte regioner"*, noe som gir ulike utfordringer for politikere og virkemiddelaktører (Isaksen, 2010. s.113-114). Regionale klynger beskrives som åpne systemer der aktuelle partnere og kunnskap kan lokaliseres utenfor regionen. De bedriver ofte innovasjon i form av interaktiv læring, altså samarbeid mellom bedriftene i klyngen og ulike eksterne aktører. Eksterne aktører er kunder, leverandører og ulike kunnskapsinstitusjoner. Da det ofte er elementer som befinner seg utenfor regionen, så virker det rart å stimulere til videre regional innovasjon på denne måten. Isaksen viser da til hvordan klynger bidrar ved å stimulere *"til oppbygging og spredning av nærings- og teknologispesifikk kompetanse"* (Isaksen, 2010, s.122). Kompetanse med såkalt taus kunnskap spres lettere når det er kortere geografisk avstand mellom aktørene. Dette skjer ved bl.a ved jobbskifter og prosjektsamarbeid. Målet er en offentlig politikk som er med på å skape regionale fordeler *"gjennom et proaktivt samarbeid"* mellom det offentlige og det private (Isaksen, 2010, s.122-123). Dette kulminerer i en politikk som viser seg i ulike offentlige programmer med regionale behov som base. Arena- og NCE-programmene er eksempler på dette (Isaksen, 2010, s.129).

2.2 Media

Oppgaven tar utgangspunkt i tekster fra en regional dagspresse. Disse tekstene kan besitte ulike egenskaper. Massemedia beskrives som virksomheter som besitter produksjons- og distribusjonsteknologi til å nå ut med et budskap til en stor mengde mottakere på tilnærmet samme tid. Massekommunikasjon som begrep ligger (naturlig nok) nært begrepet massemedia. Det viser til at en sender som formidler et budskap gjennom et medium til

mange mottakere. Sender kjennetegnes som en profesjonell aktør med byråkratisk struktur. Budskapet distribueres til et marked med jevne mellomrom og er ofte standardisert. Mottakerne er en større gruppe som har liten eller ingen mulighet til å respondere direkte tilbake til avsender. Det presiseres at tildelingen av "masse-" i definisjonen er noe utdatert. Definisjonen stammer fra en tid da synet på media og mottakerne av media ble oppfattet annerledes. Et budskap og dets mottakere har ikke et sort-hvitt-forhold. Fortolkninger av budskap er differensierte og med inntoget til Internett er skillet mellom massekommunikasjon og personlig kommunikasjon blitt mer og mer utvasket. Likevel har definisjonen holdt stand. Dagspressen har status som et av basismediene som når ut til folk på en daglig basis (Schwebs & Østbye, 2007, s.17-19). Denne oppgaven vil forholde seg noe gammeldags til FVN som medium. Det er en typisk dagspresse med byråkratisk struktur som har en bred mottakerbase i en region. Samtidig er jeg klar over at mottakere ikke fortolker innholdet på samme måte, men jeg forholder meg til FVN som et såkalt massemedium. Medieforskeren Denis McQuail legger i boken "McQuail`s Mass Communication Theory" frem ulike teorier tilknyttet massemedia. Disse er basert på ulike tilnærminger og forståelser av forholdet mellom media og samfunnet. Jeg har valgt å vise til det funksjonalistiske synet. Samfunnet blir her sett på som et system som er satt sammen av ulike deler, der de ulike delene bidrar med elementer som bidrar til kontinuitet. Media er en av disse delene, der media har en opprettholdende funksjon ved at de heller bidrar med å beholde samfunnet som det er, i stedet for å promotere forandringer. Det legges frem fem punkter som henviser til massemedias sosiale funksjoner:

1. Informere: vise til aktuelle sosiale hendelser, vise maktrelasjoner i samfunnet og fremme innovasjon og utvikling.
2. Korrelere: forklare og kommentere sosiale hendelser, gi støtte til etablerte normer og autoriteter, sette dagsorden og skape konsensus.
3. Skape kontinuitet: den dominerende kulturen får vist seg, men man anerkjenner subkulturer. Produsere og opprettholde felles verdigrunnlag.
4. Underholde: produsere underholdning for å redusere sosial spenning.
5. Mobilisere: mobilisere "kampanjer" for ulike samfunnselementer i politiske, økonomiske og religiøse debatter.

Det er ikke er klare skiller mellom de ulike funksjonene og et innhold kan ha flere funksjoner. Mediafunksjoner refererer til både *"more or less objective tasks of the media (such as news or editorializing) and to motives or benefits as perceived by a media user (such as being*

informed or entertained)" (McQuail, 2010, s.97-99). Dette gir grunnlag for påvirkning og meningsdannelse. Som tidligere nevnt er media en sterk kraft og en viktig sosial institusjon. Jeg vil nedenfor legge frem utfyllende teori tilknyttet ressurser og metoder som media kan benytte seg av og som har innvirkning på de funksjoner nevnt ovenfor.

2.2.1 Sjanger

Innenfor massemedia finnes det ulike sjangre som er med på å skape rammer for en tekst. En sjanger kan kalles for en type tekst, der en tekst blir typisk når den inneholder samme elementer som en kjenner igjen i andre, lignende tekster. Grunnen til at en kjenner igjen disse elementene er fordi avsender av teksten benytter seg av uskrevne regler knyttet til en type tekst, slik at den gir mening i den spesifikke situasjonen (Van Leeuwen, 2005, s.122-123). Sjanger handler altså om forventninger til en tekst i en gitt sammenheng – en kontrakt mellom avsender og mottaker der det ligger ulike forventninger til grunn i produksjon og konsumpsjon av en tekst. Jon Peder Vestad og Bjarte Alme skriver at en sjanger baserer seg på sjangerkonvensjoner. Det er visse premisser og regler som sier hvordan en tekst skal utformes i ulike sammenhenger. Dette er viktig for at en tekst skal forstås av en mottaker (Vestad & Alme, 2007, s.58). Pressetekster består av flere undersjangre som gjør seg gjeldende i mitt analysemateriale. Det vil kun bli redegjort for de sjangre som er relevante for denne oppgaven. *Artikkelen* har som oppgave å presentere en nyhet på en saklig måte. Omfanget av artikkelen er ofte forhåndsbestemt og en må tilpasse seg plassen en har til rådighet. Det er vanlig at omfanget blir redigert og tilpasset i etterkant og artikkelen kuttet til på desken. En nyhetsartikkel inneholder tittel, ingress og mellomtitler. Journalist og fotograf signerer artikkelen. *Intervjuet* viser til en samtale med noen som legger frem synspunkter eller opplysninger som har relevans for saken. Intervjuet vil ofte opptre i andre nyhetssjangre, som f.eks artikkelen. Det er viktig å huske at referatet av samtalen er redigert, samt at ytringene til intervjuobjektet også kan være redigert. Deler av samtalen kan være utelatt og ordlyd fra indirekte tale kan være forandret. Det er vanlig å variere mellom direkte sitat fra kildene og referat av utsagn for å skape bedre leseflyt i intervjuet. *Reportasjen* benytter seg ofte av et mangfold av nyhetssjangre. Grunnen til dette er at reportasjen ofte skal ha et større perspektiv. En reportasje skal prøve å vise det helhetlige bildet av en sak. Dermed er det viktig å vise alle sider. Intervjuer og referat kan i så måte være med på å bidra til det, samt opplysninger fra journalisten. Det er vanlig å dele opp de ulike kildene og vinklingene med egne overskrifter. Det er likevel viktig å knytte dette til et hovedtema, noe felles, som leseren får informasjon

om i begynnelsen av reportasjen (Vestad og Alme, 2002, s.61-65). Kilder er en viktig del av disse sjangrene. Sigurd Allern skriver at en kilde kan fortelle "[...]oss mye om journalistikkens innhold, tolkningsrammer og virkelighetsbilder" (Allern, 2001, s.161). En kilde representerer sjelden seg selv, men er som oftest en representant for en eller annen form for virksomhet. Nyhetens troverdighet er avhengig av gode kilder. Mottaker vil ha informasjon en kan stole på. Det er derfor viktig at en vet hvem kildene er og hvem de representerer, samt deres kompetansenivå i den aktuelle saken. Forholdet mellom en redaksjon og en kilde er et viktig element å forholde seg til. En avis skal være en objektiv part i en formidlingssituasjon. En redaksjon skal derfor selv velge hvem kildene skal være, men en må passe på skillet mellom "fri nyhetsjournalistikk og 'public relations' i journalistisk format", samt verifisere opplysninger og være forsiktig med å gi ut noe som kan oppfattes som reklame/sponsing (Allern, 2001, s.161-162). Gjennom tidligere forskning viser Allern til at mange av kildene i nyhetstekster oppfattes som "topptunge" og elitepreget. Ledelse fra næringslivet er en av disse større kildegruppene (Allern, 2001, s.170).

Kommentaren har i mange tilfeller en lett stil med et spenstig språk. Kommentaren setter en sak inn i en utvidet kontekst og analyserer og/eller kritiserer den informasjonen som er kommet frem. Den personlige journalisten og de redaksjonelle prioriteringene viser seg oftere i slike tekster. *Lederen* er en slektning av kommentaren, men er mer nøytral i sin fremtoning. Lederen viser til redaksjonens offisielle vurdering av en sak og har ofte fast plass i starten av avisen. Disse er ofte usignerte. *Kronikker* er ikke en ren journalistisk sjanger, men de er likevel en del av avisen ved at de viser til synspunkter som kommer utenfra og som skaper mangfold i en offentlig debatt. Kronikker er ofte litt lengre tekster og gjør at en kan gå dypere i en sak. Dette krever mer kunnskap om emnet eller saken enn et leserinnlegg. Kronikken ligner i så måte på kommentaren (Vestad og Alme, 2002, s. 73-76).

Sjangre har ulike måter for aktører å komme til orde på. Ytringer innad i disse sjangrene er et viktig element for meg. En ytring defineres som "noe som sies eller uttales. I språkvitenskapen brukes 'ytring' som en teknisk term for å beskrive et brukstilfelle av en setning eller sammensetninger av ord og/eller tegn for å uttrykke innhold i kommunikasjon (Kjøll, 2013). Jeg vil fokusere på skrift i min analyse. Jeg vil dermed ikke se på hvordan visuelle virkemidler opptrer i tekstene. Min forståelse av en ytring vil derfor være noe som noen sier eller formulerer. Et aspekt det er viktig å tenke over, er hvordan ytringene kommer frem. De ulike sjangrene har ulike måter å ytre seg på. En kilde i en artikkel ytrer seg ikke på

samme nivå som en forfatter/journalist bak en kronikk eller kommentar. Jeg vil utdype hvordan jeg forstår skillet mellom ytringene i metodekapittelet.

2.2.2 Media - påvirkning og makt

Media har en sterk sosial posisjon. De besitter en rolle som gjør de i stand til å nå ut til mange med et budskap. De har derfor et sosialt ansvar også. De har en evne til påvirkning som må tas hensyn til. Ragnar Waldahl ser på mediepåvirkning som noe som skjer som resultat av den kommunikative prosessen og som ikke ville skjedd hadde det ikke vært for den kommunikative prosessen. Dette betyr at innhold blir viktig for holdningsendring og holdningsskaping, samtidig som det hindrer holdninger som kunne sprunget frem uten medias innhold. Dette skjer kontinuerlig. Denne påvirkningen skjer ikke bare gjennom det som en blir presentert, men også gjennom det som ikke blir presentert. Mange aspekter ved en sak blir utelatt når en spesifikk vinkling får forrang. Waldahl viser til at mediene har en symbolmakt. Denne makten omhandler medias forvaltning av normer og verdier og mulighetene til å definere hva som er akseptable holdninger eller ei. Det skilles her mellom norm-, modell-, og kommuniseringsmakt. Normmakt handler om fordelingen av hvilke normer og verdier som får prioritet. Dette skjer gjennom vektleggingen av stoff i media, der spesifikke synspunkter når frem. Gjennom modellmakt kontrollerer mediene premissene for å ivareta egne interesser gjennom sosial samhandling. Mediene forvalter og leverer de rammebetingelser og koder som samfunnsdebatt baseres på. Kommuniseringsmakten gjelder medienes evne til informasjonsbehandling og -formidling. Mediene besitter en sentral stilling i det kommunikative landskap. Dette gir en fordel for de som besitter egenskaper og muligheter for innpass i mediene og evner å fremstille synspunkter på en gunstig måte (Waldahl, 2000, s.443-448). Dette er ikke ulikt begrepet definisjonsmakt. Dette begrepet stammer fra den svenske maktutredningen. Mediene har en definisjonsmakt i at de kan være med på å kontrollere hvilken virkelighetsforståelse som blir presentert for allmennheten. Definisjonsmakten ligger i å kontrollere hvilke samfunnsmessige forhold som skal få status som problematiske og som bør følges opp. I tillegg handler det om å bestemme hvilke sosiale aktører som skal bli presentert i media. Da disse aktørene i stor grad er representanter for ulike typer organisasjoner og bedrifter, så jobbes det ofte mot å skape en informasjonsflyt som skaper interesse og blir fanget opp av media. Dette er viktig da saker som kommer på den redaksjonelle dagsordenen har lettere for å bli tatt seriøst og sett på som et problem som bør løses, f.eks fra offentlig hold (Allern, 2000, s.241-242). Spranget fra makt og påvirkning over

til etikk kan i så måte være et kort et.

Mediebedriftenes Landsforening, Norsk Redaktørforening og Norsk Presseforbund har utviklet et sett etiske kjøreregler for å sikre en fri og uavhengig presse. Disse er kjent som Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Første halvdel av Redaktørplakaten lyder som følger: *"En redaktør skal alltid ha frie mediers ideelle mål for øye. Redaktøren skal ivareta ytringsfriheten og etter beste evne arbeide for det som etter hans/hennes mening tjener samfunnet. Gjennom sitt medium skal redaktøren fremme en saklig og fri informasjons- og opinionsformidling. Redaktøren skal etterstrebe en journalistikk som gjør det klart for mottakeren hva som er reportasje og formidling av informasjon og fakta, og hva som er mediets egne meninger og vurderinger"* (Norsk Redaktørforening, 2014). Det legges også vekt på hvordan redaktøren har det fulle ansvar for innhold i det aktuelle mediet og hvordan han/hun skal være uavhengig av eier eller utgiver. Sistnevnte punkt ble lovfestet ved starten av 2009 (Norsk Redaktørforening, 2014). Martin Eide skriver: *"Den redigerende makt blir til redigerende avmakt om den enkelte aktør som bekler rollen, svikter* (Eide, 2000, s.293). Eide sier at noe av det viktigste en redaktør gjør, er å skape en profil for mediet. Det handler ikke nødvendigvis om å presentere ledere, men heller å presentere meninger *"gjennom det redaksjonelle håndverk"* (Eide, 2000, s.295-296). Det kan dermed være andre aktører enn redaktøren innenfor det aktuelle mediet som kan være med å prege profilen til mediet, f.eks profilerte journalister, kommentatorer o.l (Eide, 2000, s.296).

Vær Varsom-plakaten er et sett etiske regler som gjelder all journalistisk aktivitet og som har mange likhetstrekk med Redaktørplakaten. Det er fokus på ytringsfrihet, informasjonsfrihet, avdekke kritikkverdige forhold og vise til ulike syn i ulike saker.

Punkt 2.2 sier at *"den enkelte redaksjon og den enkelte medarbeider må verne om sin integritet og troverdighet for å kunne opptre fritt og uavhengig i forhold til personer eller grupper som av ideologiske, økonomiske eller andre grunner vil øve innflytelse på det redaksjonelle innhold."* (Norsk Presseforbund, 2013). En redaktør kobles mot betegnelsen kanalvokter, men det handler om mer enn å si ut hvilken informasjon som skal bli publisert eller ikke. Redaktøren besitter en skapende og redigerende i kraft av sin stilling, blant annet gjennom valg av vinkling og kilder. Dersom et spesifikt syn på virkeligheten får forrang i det daglige mediebildet og journalistikken får et ideologisk perspektiv, da kobler Eide dette mot *det journalistiske mistaket*. Det oppstår et hegemoni der et bestemt verdensbilde får dominere, der spesifikke *"tenke-, snakke- og skrivemåter"* blir normaliserte (Eide, 2000, s.302-303). Det viktige er at redaktøren og hans stab har ansvar for å formidle et mangfold av temaer på en

objektiv og samfunnsnyttig måte. Det handler om formidlingsansvar, der reelle meninger kommer frem i lyset. (Eide, 2000, s.305).

2.2.3 Hernes om makt

Maktbegrepet forbindes ofte med misbruk av makt eller andre negative assosiasjoner. I manges øyne handler begrepet om undertrykkelse, om å få andre til å gjøre noe de egentlig ikke vil eller på andre måter kontrollere andre mennesker. Makt er et begrep det ikke er så lett å sette i bås og definere på en klar måte. Grunnen til dette er at det er mange faktorer som spiller inn i forbindelse med utøvelse av eventuell makt. Forskjellige sosiale situasjoner og sammenhenger spiller inn på hvordan, hvem og hvorfor eventuell makt kan utfolde seg (Hernes, 1975, s.15-16). Gudmund Hernes skrev boken "Makt og avmakt" som bl.a tar for seg ulike aspekter ved maktbegrepet. Han la frem en kategorisering av de ulike forhold som ulike definisjoner av makt har forsøkt å dekke. Jeg vil trekke frem et perspektiv ved maktbegrepet som jeg anser som interessant - avmakt.

Avmakt viser til hvordan en aktør kan sette i gang tiltak for å nå mål som er til det beste for aktøren, men som skader det helhetlige systemet. Dette er ikke alltid aktørens egen feil, men systemets struktur og logikk som tilsier at aktører må opptre på en "egoistisk" måte. Andre aktører kan få status som tilnærmet maktesløse ved at et system preges av særinteressers dominans (Hernes, 1975, s.17; Tveiten, 2009, s. 45, 47).

Jeg har redegjort for de begrepene som jeg anser som relevante som hjelp til tolkning og analyse av mitt tekstmateriale. Målet med oppgaven er å koble ovennevnte elementer til tekstene for å avdekke de perspektiver som åpenbarer seg og de effekter de kan ha. Dette vil jeg gjøre gjennom kritisk diskursanalyse.

2.3 Diskursanalyse

Dette kapitlet vil se nærmere på det teoretiske og metodiske tilnærmingen som ligger til grunn for analyse av tekster. Diskursanalyse bidrar med retningslinjer som jeg mener er godt forenlig med den valgte problemstillingen og den fremlagte hypotesen. Dette fagområdet hjelper til med å avgrense og tolke det utsnittet av verden som skal analyseres og ser på forholdet mellom tekst og kontekst.

Diskursanalyse er et vidt begrep med mange tilnærminger og mange muligheter til tverrfaglig inspirasjon. Marianne Winther Jørgensen og Louise Phillips sier at ulike diskursanalytiske tilganger har både teoretiske og metodiske rammer som en må forholde seg til og godta. Samtidig som en må rette seg etter disse rammene, så er det verdifullt at en trekker inn eksterne perspektiver som utfyllende elementer. Dette kan være fra andre diskursanalytiske retninger eller andre fagfelt (Jørgensen & Phillips, 1999, s.12). Det kan være en utfordring å orientere seg i dette feltet, men det gir også forskeren en mulighet til å definere sin egen posisjon (Hitching & Veum, 2011, s.13). Jeg vil først vise til de forståelser av diskurs som blir benyttet i denne oppgaven. Jørgensen og Phillips beskriver diskurs som *"en bestemt måte at tale om og forstå verden (eller et udsnitt av verden) på"* (Jørgensen & Phillips, 1999, s.9). Yngve Benestad Hågvar viser til Johan L. Tønnesson som sier at diskurs er tekst tilknyttet en kontekst, samt at det er *"en institusjonelt og historisk forankret tenke-, tale-, handlings- og væremåte"* (Hågvar, 2007, s.18). Diskursanalyse ser dermed på en gitt tekst i en gitt kontekst og hvilke mønstre teksten viser i den gitte konteksten (Hågvar, 2007, s.18).

Diskursanalyse baserer seg på en sosialkonstruktivistisk tradisjon som sier at språket er essensielt for hvordan vi oppfatter oss selv og verden rundt oss (Hitching & Veum, 2011, s.31). Jørgensen og Phillips viser til Burr som har lagt frem fire punkter om hva som kjennetegner sosialkonstruktivistiske perspektiver:

- *En kritisk innstilling overfor selvfølgelig viden*
- *Historisk og kulturelt specificitet*
- *Sammenheng mellom viden og sociale prosesser*
- *Sammenheng mellom viden og social handling*

(Jørgensen & Phillips, 1999, s.13-14)

Kort oppsummert viser dette til hvordan vi gjennom sosiale handlinger og aktiviteter kategoriserer verden på ulike måter. Dette er både kultur- og historieavhengig. Gjennom språket skapes representasjoner av en virkelighet. Representasjoner er ulike fra aktør til aktør. Min og din representasjon av en virkelighet er ikke nødvendigvis den samme. Jørgensen og Phillips viser til hvordan ulike aktører har ulik forståelse av samme fenomen og hvordan ulike diskurser knyttet til fenomenet dermed gir ulik mening for aktørene. En diskursiv kamp kan oppstå der de ulike diskursive tilnærmingene kjemper om å vinne kampen om meningstronen (Jørgensen & Phillips, 1999, s.13-14). For meg har diskurser en todelt rolle ved at de fungerer

som en tematisk inndeling, samtidig som de er med på å kategorisere en større empiri. Dette ser jeg på som en serie tekster innenfor samme tema. Dette er ikke altfor langt unna Martin Eide og Gudmund Hernes' tanker om føljetonger, som i seg selv inneholder flere interessante elementer som kunne resultere i en analyse av en mengde tekster (Eide & Hernes, 1987). Det finnes som nevnt flere ulike retninger innen diskursanalyse. Den valgte diskursanalytiske retningen i denne oppgaven er kritisk diskursanalyse med fokus på Norman Faircloughs tilnærming og hans tredimensjonale modell. Et viktig aspekt å huske på er at ved valg av Faircloughs tilnærming som mitt redskap, så godtar jeg visse teorier, premisser og metoder. For å bruke Jørgensen og Phillips' ord, så godtar jeg denne *pakkeløsningen* (Jørgensen & Phillips, 1999, s.12).

2.3.1 Norman Fairclough og kritisk diskursanalyse

Det kritiske perspektivet i denne formen for diskursanalyse er et grunnpremiss om at *"[...]språk i bruk sjelden eller aldri formidler en nøytral virkelighetsbeskrivelse, men alltid bærer med seg et bestemt perspektiv* (Grue, 2011, s.112). Det ligger en implisitt forståelse om at språk alltid er ladet og at ytringer brukes for å fremme spesifikke samfunnssyn på basis av ideologiske virkelighetsoppfatninger. Et fellestrekk innen denne tilnærmingen er at datamaterialet ofte hentes fra den politiske arena eller fra media der tekstene har mulighet til å nå ut til en større mottakermasse og ha stor påvirkningskraft (Grue, 2011, s.112-113).

Norman Fairclough er en av de ledende diskursanalytikerne og har hatt stor innflytelse innen kritisk diskursanalyse. Elisabeth Halskov Jensen sier i forordet til "Kritisk diskursanalyse. En tekstsamling" at Fairclough selv er en venstrevridd sosialist som ofte tar opp kampen mot kapitalismens krefter. Dette gjenspeiles i hans analyser av tekst og kontekst. På et overordnet nivå er det verdt å nevne at en ikke må være enig i hans politiske perspektiver for å benytte seg av hans teori og modell. Faircloughs tilnærming er en rimelig åpen disiplin som inviterer til tverrfaglige innslag og andre sosiale utgangspunkt (Fairclough, 2008, s.7-8, 13-14, forord). Begrepet diskurs har en todelt betydning hos Fairclough. Han beskriver det som *"sprogbrug i social praksis"* og som *"en måde at give betydning til erfaring fra et bestemt perspektiv"* (Fairclough, 2008, s.154; Jørgensen & Phillips, 1999, s.79). Diskurs tar utgangspunkt i sosial handling mellom mennesker, samtidig som det viser til ulike representasjoner av verden. Faircloughs tilnærming skiller seg fra øvrige diskursdisipliner ved at han ser på diskurs som både konstituerende og konstituert del av sosial praksis. Diskurser produserer og reproducerer

ulike sosiale forhold (deriblant makt) og blir samtidig formet av ulike sosiale praksiser og strukturer (Fairclough 2008, s.17; Jørgensen & Phillips, 1999, s.77).

Fairclough er sterkt påvirket av den britiske lingvisten Michael Halliday, som er assosiert med Systemic Functional Linguistics (SFL) eller systemisk-funksjonell lingvistikk. SFL er som kritisk diskursanalyse opptatt av sammenhenger mellom språk og ulike deler av det sosiale liv (Fairclough, 2003, s.5). Inspirert av Halliday så viser Fairclough til at diskurs har tre funksjoner og meningsdimensjoner. Disse kalles for språkets ideasjonelle funksjon, identitetsfunksjon og relasjonelle funksjon. Disse viser til tekstens meningskaping av verden og dens prosesser, sosial identitetsbygging og hvordan sosiale relasjoner legges frem (Fairclough, 2008, s.18). Disse metafunksjonene er til stede og opererer samtidig i språk. I "Media Discourse" viser Fairclough til at alle deler av en medietekst til alle tider fremstiller representasjoner, identiteter og relasjoner som virker i samspill med hverandre (Fairclough, 1995, s.5). Faircloughs teori og metode baserer seg på språkforskning i sosial samhandling. Han viser til to konkrete fokusområder/dimensjoner i en kritisk diskursanalyse:

- Diskursorden: summen av de diskurstyper som befinner seg i en sosial institusjon eller sosialt domene. Diskurstyper er en kombinasjon av diskurser og sjangre.
 - Den kommunikative begivenhet: som er et tilfelle av språkbruk (tale, video, artikkel, o.l). Den har tre dimensjoner: tekst, diskursiv praksis og sosial praksis.
- (Jørgensen & Phillips, 1999, s.77,79-80).

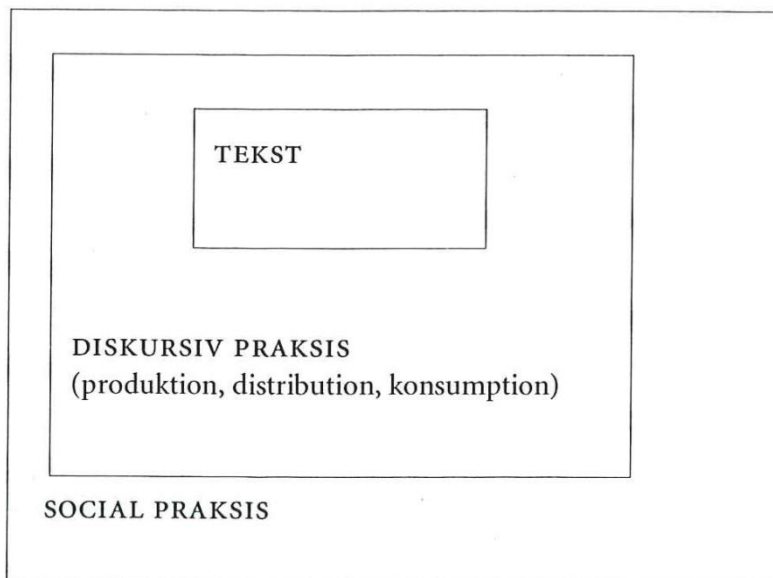
2.3.2 Diskursorden

Fairclough definerer diskursorden som *"summen af diskursive praksisser i en institution og relationerne mellem dem"* (Fairclough, 2008, s.155). Den kommunikative begivenhet og diskursorden har et dialektisk forhold. En kommunikativ begivenhet kan både reprodusere og omforme diskursordener gjennom språk. *"Diskursorden er frem for alt en form for system, som både former og formes af specifikke tilfælde av sprogbrug. Den er dermed både struktur og praksis"* (Jørgensen & Phillips, 1999, s.83). Personlig synes jeg Aslaug Veum forklarer dette best ved å si at *"ein diskursorden er[...]eit institusjonelt system av normer og tenkjemåter som blant anna verker inn på den tekstskapinga som skjer innanfor desse institusjonane"* (Veum, 2011, s.83). Det er fokus på forholdet mellom de ulike diskurstypene som befinner seg i en diskursorden. Forhold kan befestes eller forandres. Selv om en

diskursorden legger begrensninger for de ressurser en har til rådighet, så kan en gjennom språk være med på å endre en diskursorden ved å trekke på diskurstyper fra andre diskursordener. Den kommunikative begivenhet ses på som en del av en diskursorden, der den som en form for sosial praksis kan være med på å reproducere eller utfordre den gitte diskursorden. Det er en hegemonisk kamp mellom ulike diskursordener i samfunnet, der dominante grupper jobber for å opprette eller opprettholde en bestemt struktur innenfor og mellom de ulike diskursordener. Avgrensningen av en diskursorden kan foregå på samme måte som avgrensninger av diskurser. En (forsker)konstruert, overordnet ramme benyttes som strategisk utgangspunkt og er en plattform for de diskurser som opererer i den aktuelle diskursordenen. Sammen utgjør disse diskursene et sosialt fenomen (Jørgensen & Phillips, 1999, s.83-84, s.149-150; Fairclough, 2008, s.122).

2.3.3 Den kommunikative begivenhet

En kommunikativ begivenhet består av tekst, diskursiv praksis og sosial praksis. Fairclough konstruerte en modell for å vise forholdet mellom disse nivåene. Modellen er konstruert på følgende måte:

Figur 1. Faircloughs modell om forholdet mellom tekst og kontekst. (Fairclough, 2008, s.29).

Målet er å vise til sammenhengene mellom de tre dimensjonene, der hver av de er relevante for en kritisk diskursanalyse. Fairclough vil med modellen flette sammen tekstanalyse, prosessanalyse og sosial analyse (Hågvar, 2007, s.34-35). Selv om de tre dimensjonene har hvert sitt fokusområde, så er det vanskelig å skille de fra hverandre. Fairclough kaller den diskursanalytiske delen som er knyttet til tekst som en beskrivende prosess, mens de to andre dimensjonene blir kalt fortolkende prosesser. I praksis er dette prosesser som foregår samtidig. Det er vanlig å fortolke nye elementer fortløpende. Hågvar sier at dette forhindrer for mye gjentakelser, samtidig som det er vanlig å utelukke irrelevante tekstelementer. Han mener også det er greit å redegjøre for konteksten før en begynner med tekstanalysen, da dette er med på å sette teksten i det rette lyset (Fairclough, 2008, s.29; Hågvar, 2007, s.36).

Tekst og diskursiv praksis

Man kan ikke se på tekster uten å ta hensyn til produksjonsbetingelser og/eller tolkningspotensiale. Skillet mellom tekstanalyse og analyse av diskursiv praksis er derfor ikke et skarpt et. Spesifikke tekstuelle egenskaper analyseres i tekstdimensjonen. Fairclough viser til fire tekstnivåer i en tekstanalyse: vokabular, grammatikk, kohesjon og tekststruktur. Disse begrepene korresponderer med analyser som beveger seg fra et mikronivå til et makronivå innad i teksten. Elementer som går på produksjon og tolkning av tekst hører til under diskursiv praksis. Det presiseres at lingvistisk analyse er en krevende og teknisk prosess der erfaring fra lingvistikk kan være en fordel. Men da diskursanalyse er en tverrfaglig disiplin, så er det ikke nødvendigvis et absolutt krav å være en ener på det lingvistiske. Det er like viktig å ha kontroll på de delene fra andre disipliner som er relevant for det respektive forskningsfeltet. (Fairclough, 1992, s.73-75).

Diskursiv praksis er bindeleddet mellom tekst og den sosiale praksis. Den sosiale praksis setter rammer for den diskursive praksis, som igjen manifesterer seg i tekst. Diskursiv praksis omhandler hvordan tekster produseres, distribueres og konsumeres på ulike måter i ulike kontekster. Produksjon av en tekst kan være individuell eller kollektiv. Avistekster er f.eks kollektive prosesser som innebærer komplekse rutiner der ulike tekstprodusenter bidrar med materiale og beslutninger. Tekster kan videre distribueres på ulike måter, alt i fra enkle samtaler til komplekse politiske taler som går gjennom flere ledd i sin distribusjon (f.eks fra faktisk taleskriving til TV-sending). Dette har igjen en effekt på fortolkning. Dette er en blanding av om teksten bør være et tilfelle av grundig nærlesing til "noe i bakgrunnen", samt

de begrensninger som teksten innehar. Fairclough viser blant annet til at oppskrifter ikke leses på samme måte som andre tekster (Fairclough, 1992, s.71; 2008, s.35-36).

Intertekstualitet er et sentralt begrep hos Fairclough og viser til hvordan tekster alltid har spor av andre tekster. Fairclough henviser til Bakhtin og teksters historisitet. En tekst er alltid en del av en tekstuell kjede, der teksten er svar på tidligere tekster. Fairclough skiller mellom manifest intertekstualitet og interdiskursivitet. Førstnevnte er når en ser direkte bruk av andre spesifikke tekster i en tekst, f.eks gjennom sitat. Sistnevnte er et noe mer abstrakt begrep.

Interdiskursivitet er en del av en teksts intertekstualitet, men det er snakk om de diskurstyper som tekstene viser til og hvordan dette manifesterer seg i den konkrete teksten.

Interdiskursivitet baserer seg på det forhold teksten har til den diskursorden som teksten er en del av. Dette viser til hvordan teksten trekker på konvensjoner (sjangre, diskurser) som befinner seg i den overordnede diskursorden. Intertekstualitet har nært slektskap til rekontekstualisering ved at de viser til å ta noe fra en kontekst og inn i en annen.

(Fairclough, 1992, s.103; 2003, s.17, 222; 2008, s.43-44, 98).

Sosial praksis

Analyse av sosial praksis foregår på to plan. Først handler det om å se på forholdet mellom diskursiv praksis og diskursorden, der en ser på hvilket " [...]net af diskurser, den diskursive praksis inngår i" og hvordan de fordeles (Jørgensen & Phillips, 1999, s.98). Dernest kartlegger man diskursens sosiale matrise, altså de sosiale relasjoner som setter premissene for den diskursive praksis. Man legger frem relevant ekstern teori som er med på å belyse den sosiale praksis (Jørgensen & Phillips, 1999, s.98). Fairclough er en aktiv motstander av kapitalisme og maktmisbruk. Derfor får maktkamp, med ideologi og hegemoni som sentrale elementer, stort fokus i analyse av sosial praksis. Diskurs plasseres i en maktforståelse der " [...]makt er hegemoni, og hvor magtrelasjoner utvikles gjennom hegemonisk kamp" (Fairclough, 2008, s.45).

2.3.4 Ideologi og hegemoni

Ideologi og hegemoni er sterkt knyttet opp til makt. I ly av Faircloughs politiske ståsted, så oppfatter han (mis)bruk av makt som noe undertrykkende. Han skiller seg her fra Foucault (som sier makt er noe produktivt) ved å si at makt kun er positivt om det bidrar til å hjelpe de

undertrykkede. Inspirert av Habermas, så mener Fairclough at stat og marked er hemmende for mellommenneskelig kommunikasjon (Fairclough, 2008, s.13-14). Fairclough forstår ideologi som *"meaning in the service of power"*, som *"betydninger/konstruksjoner av virkeligheten[.]der er bygget ind i forskjellige dimensioner af diskursive praksissers form/mening, og som bidrager til produktion, reproduktion og transformation av dominansrelasjoner"* (Fairclough, 1995, s.14; 2008, s.46). Han viser til hvordan ideologi er mest effektivt når det får en naturalisert status og blir "common sense". Diskurser som er med på å reprodusere slike dominerende, ideologiske posisjoner skal bekjempes med motdiskurser (Fairclough, 2008, s.13,47). Fairclough viser til Gramsci når han sier hegemoni gir oss en måte å *"teoretisere over forandring i utviklingen af magtrelasjoner på, som tillader et særlig fokus på diskursiv forandring"* (Fairclough, 2008, s.52). Han mener begrepet viser til en sterk allianse som ledende økonomiske klasser har med andre sosiale krefter. Denne alliansen har en dominans over samfunnet som helhet, men det er en flyktig allianse som er under konstant artilleri fra andre sosiale institusjoner. Disse hegemoniske kampene har rot i økonomiske, politiske og ideologiske ståsted, der målet er å *"[...]konstruere, opretholde eller destabilisere alliancer og dominansrelasjoner"* (Fairclough, 2008, s.52).

2.3.5 Kritikk mot Norman Fairclough

Selv om Faircloughs teori og metode er et fint rammeverk for tverrfaglige diskursanalyser, så møter han også noe kritikk. Jørgensen og Phillips skisserer opp de viktigste punktene. Den største utfordringen tilknyttet Fairclough er uklarheter knyttet til skillet mellom det diskursive og ikke-diskursive. Dette fører til en uklar grense mellom diskursanalyse og analyse av sosial praksis. Fairclough er selv inspirert av flere teoretikere og dette dyrker frem et spørsmål om det er mulig å benytte seg av hvilken teori som helst. Han sier ingenting om hva slags type teori en bør benytte seg av, ei heller hvor mye teori som er tilstrekkelig. Dette gjør det vanskelig å avgjøre hvor han står i forhold til andre teoretikere. Jørgensen og Phillips viser også til problematikken ved hvordan man skal påvise det dialektiske forholdet mellom det diskursive og det ikke-diskursive. Det er vanskelig å definere grensen i dette samspillet, samt utfordrende å vise hvor og hvordan disse påvirker hverandre (Jørgensen & Phillips, 1999, s.101-102). Elisabeth Halskov Jensen kommenterer på Faircloughs politiske ståsted. Han er en aktiv kritiker av kapitalismen og ser på det som noe undertrykkende. Jensen skriver at denne kritikken fremstår som lite nyttig i de tilfellene Fairclough kritiserer i det vide og det brede (Fairclough, 2008, s.7, forord). En skal unngå å ta parti, men total objektivitet er også

vanskelig å oppnå. Grue oppsummerer dette med å si at den viktigste funksjonen til kritisk diskursanalyse er å sette fokus på de samfunnsområdene der makt utøves gjennom språk (Grue, 2011, s.134).

2.4 Retorikk

Inspirert av Anne Birgitta Nilsen (Nilsen, 2011) har jeg i min oppgave valgt å trekke inn retoriske elementer. Jeg støtter meg til Hågvar som påpeker at det kan være utfordrende å skille en retorisk analyse og en diskursanalyse, men at de største forskjellene ligger i hva en vil ha ut av analysen. En retorisk analyse har som mål å vise hva som gjør en tekst til effektiv kommunikasjon gjennom spesifikke tekstgrep. En diskursanalyse har som mål å få frem de tankemønstre som danner grunnlaget for en tekst. *"Diskursanalysen spør i større grad enn retorikken etter sosiale forklaringer på og konsekvenser av tekstene"*, men det er ingenting i veien for at retorisk analyse kan være en del av diskursanalysen (Hågvar, 2007, s.36-37). Jens Kjeldsens bok "Retorikk i vår tid" er min primære kilde på dette området. Aristoteles og hans klassiske retorikk har hatt stor betydning på ettertidens omgang med det retoriske fag. Aristoteles lanserte den første læreboken i retorikk og var med på å skape et grunnlag for senere retorikere. Retorikk defineres av Aristoteles som læren om talekunst, der den retoriske evnen viser til evnen til å se muligheter for å overtale en mottaker (Kjeldsen, 2006, s.31-32; Tveiten, 2009, s.89). Som så mange andre vitenskaper, så har det sprunget frem mange ulike definisjoner av begrepet, som alle er preget av deres samtid. Uten å gå inn på disse, så vil jeg gjøre et sprang til Jens Kjeldsens tilnærming til begrepet. Han definerer retorikk som *"hensiktsbestemt og virkningsfull kommunikasjon"* (Kjeldsen, 2006, s.25). Definisjonen tar utgangspunkt i en situasjon der en konkret avsender bevisst prøver å påvirke en mottaker, men han inkluderer også situasjoner som ikke anses som retoriske i tradisjonell forstand gjennom situasjoner uten konkrete avsendere. Kjeldsen viser her til hvordan avis og TV kan skape troverdighet gjennom ulike uttrykksformer (Kjeldsen, 2006, s.25). Denne definisjonen passer bra inn som en del av en diskursanalyse ved at den legger vekt på ordet "hensikt" og kan dermed innlemmes i en forståelse for at språk brukes i en maktsituasjon. Jeg har valgt å trekke inn de tre appellformene som retoriske elementer i min diskursanalyse. Retorikkens verktøykasse inneholder mange andre elementer som kunne vært relevante og interessante å trekke inn, men jeg har valgt å forholde meg til disse tre.

2.4.1 De tre appellformene

Ethos, logos og pathos er viktige virkemidler for å overbevise og påvirke mottaker.

Ethos handler om troverdighet. Tror jeg på avsender? En avsenders moralske karakter, hans velvilje og kompetanse på det aktuelle området er nøkkelord for å skape troverdighet overfor mottakerne. En viktig ting å huske på er at ethos handler om oppfatning av en person. Det er i så måte ikke en egenskap i seg selv (Kjeldsen, 2006, s.33, 115-116).

Ragnar Waldahl legger frem noen kriterier som er viktige for en avsenders troverdighet.

Ekspertise og pålitelighet står som de sterkeste. Relevant kompetanse på aktuelle saksområdet gjennom erfaring eller utdanning betyr mye. Pålitelighet er inntrykket man har av interessen til å vise saken fra et mest mulig objektivt standpunkt. Avsender fremstår som en som ikke vil forvreng budskapet. Likhet av sosiodemografisk og ideologisk grad spiller også inn.

Førstnevnte omhandler felles bakgrunn på en eller annen måte (f.eks alder, kjønn o.l), mens sistnevnte omhandler felles holdninger. Til slutt er kjennskap og preferanser elementer i form av om mottaker kjenner til avsender og om mottaker faktisk liker vedkommende (Waldahl, 2000, s.453-454). Ethos kan deles opp i innledet, avledet og endelig ethos. Disse kan kort forklares som inntrykk en har av en avsender før han/henne begynner å tale, den ethos som skapes under selve talen og hvilket inntrykk en har av taler etter endt fremføring. Fremtoning, stemmebruk, argumenter (logos), tidligere ytringer o.l, kan alle ha effekt på mottakers inntrykk av avsender. Logos er å fremstille en (antatt) sannhet ved bruk av overbevisende argumenter. Det er argumenter i talen som fremstår som sanne i den aktuelle situasjonen. Fakta og logiske slutninger bidrar til at argumentene oppfattes som sanne. Ethos og logos henger tett sammen. God bruk av argumenter kan vise at en person har kunnskap og kompetanse på et område. Dette kan igjen være med på bygge en persons ethos og få han/henne til å fremstå som troverdig (Kjeldsen, 2006, s.33, 117, 119, 125, 128, 133).

Pathos er overbevisning ved å bevege mottaker mot en bestemt sinnsstemning (Kjeldsen, 2006, s.33). Anne Birgitta Nilsen skriver at følelser bidrar til vår oppfattelse av en sak og at de har en motiverende funksjon. Eksempelvis sier hun at det er lettere å få mottaker inn på hevntanker dersom en klarer å gjøre mottaker sint (Nilsen, 2011, s. 145).

Jeg har i dette kapittelet redegjort for den teori som kommer til å bli med videre i min oppgave. Jeg vil i neste kapittel vise hvordan jeg vil benytte meg av denne teorien.

3.0 METODE

Jeg benytter meg av Norman Faircloughs teori og modell, men velger å ha et større fokus på den diskursive og sosiale praksisen i en noe videre samfunnskontekst. Dette gjøres ikke minst ved å trekke veksler på et bredere tilsnitt av mediesosiologisk bakgrunnsteori. Tekstanalysen vil i så måte ikke følge Fairclough ned i en lingvistisk dybdeanalyse, men bli slått sammen med analyse av diskursiv praksis på et overordnet nivå, der søkelyset også rettes mot NODE som stakeholder, interessent, mediepåvirker og samfunnsaktør. Samtidig er det også slik at jeg har et større utvalg av tekster, mens Fairclough i sine eksempler ofte analyserer enkelttekster. Dette er med på å begrense hvor dypt jeg kan dykke i de enkelte tekstene. Men det er gjort for å gi et mer adekvat helhetsbilde enn det Faircloughs tekstanalyser tenderer til å gjøre. I dette ligger det også en viss kritikk av den kritiske diskursanalysen slik Fairclough framstiller den. Det mest interessante for meg er de tendensene som kan observeres i et noe større materiale over tid. Jeg vil vise til de delene som jeg anser som relevante for min forskning, samtidig som jeg befinner meg på et tekstuellet analysenivå som ikke overskrider mine lingvistiske evner. Ved valg av kritisk diskursanalyse håper jeg å kunne koble medias dekning og tekster om et sosialt fenomen opp mot en større sosial kontekst.

3.1 Metodisk tilnærming

Det tas utgangspunkt i kvalitativ forskning, med noe innslag av kvantitativt beskrivende statistikk. Kvalitativ forskning er et felt med mange tilnærminger til hvordan bedrive forskning av fenomener. Generelt kan en si at den kvalitative tilnærmingen vektlegger ulike strategier for kontekstualisering og forståelse, mens den kvantitative legger mer vekt på årsaksforklaringer. Anne Ryen henviser til Denzin og Lincoln som definerer kvalitativ forskning som en fortolkende tilnærming der fenomener og de meninger som knyttes til de analyseres i deres naturlige miljø (Ryen, 2002, s.18). Kvalitativ forskning jobber derfor med *"data i form av bilder og ord, ikke tall"* (Ryen, 2002, s.20). Fortolkning er en stor del av kvalitativ metode, da målet *"[...]er å oppnå forståelse av sosiale fenomener"* (Thagaard, 2009, s.11). Denne forståelsen av kvalitativ forskning gjør Faircloughs modell nyttig, der den sosiale praksisen spiller en rolle i tekstenes meningsdannelse. Forståelse av samfunnsmessige forhold kan knyttes opp mot ulike fortolkende teorier. I denne oppgaven blir tekst og kontekst sett på med et hermeneutisk blikk. Hermeneutikken tar utgangspunkt i forholdet og forståelsen mellom del og helhet. Analyse materialets mening må forstås med bakgrunn i den

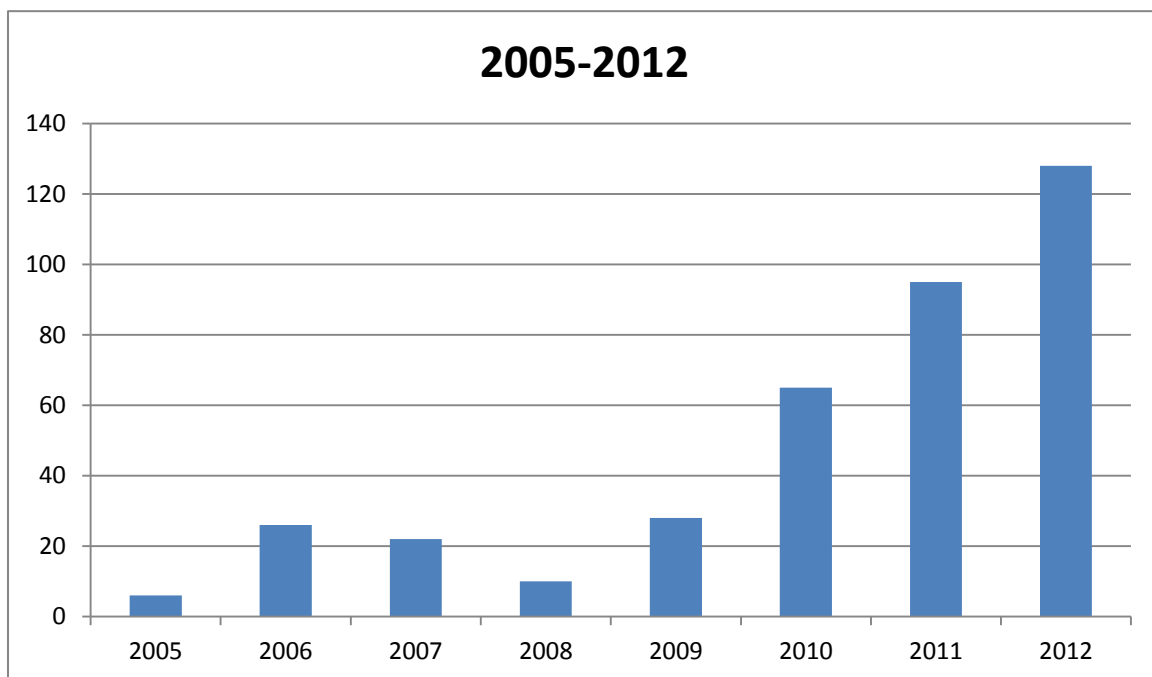
sosiale sammenhengen det er en del av (Thagaard, 2009, s.14,39). Jeg mener at dette er et perspektiv som samsvarer med Fairclough og hans modell. Det tekstuelle og kontekstuelle lever i en symbiose der en er avhengig av å se på begge deler og der de kan ha en gjensidig påvirkning.

Kvalitativ forskning har ofte en induktiv tilnærming. En induktiv tilnærming vil si at en utvikler hypoteser på bakgrunn av empirisk forskning. Jeg har valgt en litt annen innfallsvinkel ved å legge frem en hypotese i tilknytning problemstillingen. Dette er kjent som en deduktiv fremgangsmåte. Deduktiv forskning har som mål å teste hypoteser gjennom empirisk forskning. Thagaard referer til Silverman som sier at kvalitativ forskning kan ha en deduktiv tilnærming ved å ta utgangspunkt i tidligere forskning som gir grunnlag for å formulere en hypotese (Thagaard, 2009, s.193-194). Jeg har selv ingen tidligere forskning som grunnlag for å benytte meg av deduktiv tilnærming. Jeg vil argumentere for bruk av hypotesetesting ved å koble problemstilling og analysemateriale opp mot begrepet forforståelse. I hermeneutiske termer defineres forforståelse som *"det etablerte synet ethvert menneske møter verden med"* (Kjeldsen, 2006, s.297). Det vil si at hvert eneste menneske har en forståelse av et fenomen før en skaper en ny mening rundt gitt fenomen (Kjeldsen, 2006, s.297). Som en som alltid har bodd i regionen og vært en bruker av FVNs tjenester i mange år, så har jeg opparbeidet meg en viss kunnskapsbase tilknyttet regionale hendelser og fenomener. Dette er min forforståelse. Dette er mitt etablerte syn på regionen og som jeg mener er argument for å legge frem en hypotese. Sitatet fra Rasch er også med på å indikere en forforståelse. Dette er ikke noe jeg gjør ukritisk. Som diskursanalytiker er jeg selv en del av den sosiale verden. Forskeren ser på noe en selv er en del av. Fullstendig objektivitet til temaet blir vanskelig. Innen kritisk diskursanalyse kan det også være tilfelle at forsker besitter et mål om forandring av sosiale utfordringer eller relasjoner. En forsker ofte med seg *"et sett av verdier, fortolkningsrammer og holdninger inn i forskningsprosjektet"* (Hitching & Veum, 2011, s.19, 21). Det er derfor viktig at man klargjør de holdninger og perspektiver man har til det fenomenet man skal analysere. I dette tilfellet er undertegnede en del av kulturen i kraft av å være en innbygger i regionen og ved å være en bruker av FVNs tjenester. Inngående kunnskap om et fenomen kan selvsagt være en fordel. Jeg har sett noe og vil derfor belyse det jeg mener kan være en sosial utfordring. Faren med dette er at det kan være vanskelig å stå på tilskuerplass med "de rette brillene" på seg for å avdekke de sosialt konstruerte strukturene. Det kan være utfordrende å tolke meningen bak en tekst med den nødvendige distansen som kreves. Dette er tanker som hele tiden må være i bakhodet for å være sikker på at analysen blir

så god som den kan bli (Hitching & Veum, 2011, s. 21). Jeg vil også vise til hvordan jeg i drøftingsdelen av denne oppgaven bl.a ser på utfordringen knyttet til å se på et fenomen med to sett institusjonelle øyne, i dette tilfellet deknningen av Node fra FVNs vs. forskers synspunkt. Målet er å fremlegge en analyse som viser de diskurser som kommer frem i tekstutvalget og hvordan disse har en sosial tilknytning.

3.2 Datautvalg

Siden Node ble etablert i 2005, så har de som en naturlig konsekvens fått spalteplass i FVN. Samtidig som klyngen utviklet seg og vokste seg større, så har det vært en vekst i antall tekster i FVN der Node er representert. Et søk i Atekst på søkeord "Node" i FVNs avistekster i perioden 2005-2012 viser en kurve som indikerer stor vekst. Merk at dette er alle tekstene som inneholder "Node" og at søket også inneholder mindre relevante artikler, men det gir en pekepinn på utviklingen som har skjedd siden 2005.

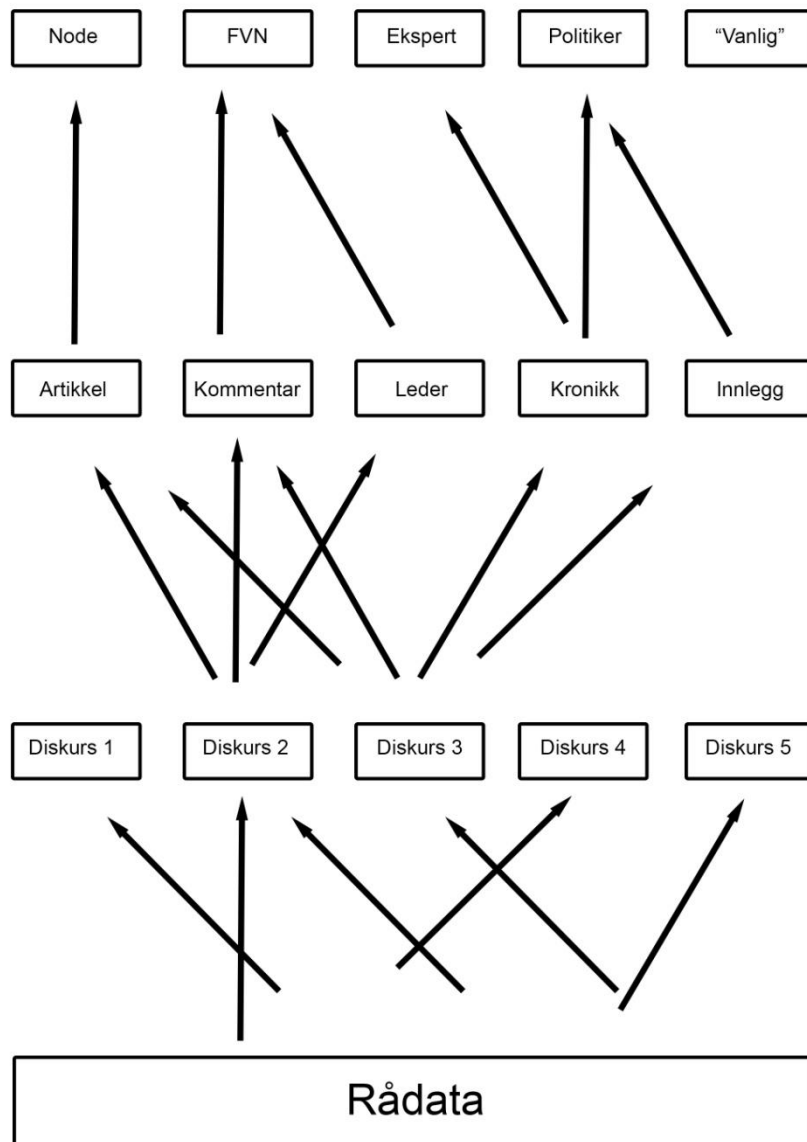

Figur 2. Antall saker tilknyttet søkeord "Node" i FVN 2005-2012.

I denne oppgaven begrenses utvalget av analysemateriale til 2012. Dette ble valgt fordi jeg er mest interessert i hvordan deknningen av Node er i dag, eller nærmeste fortid for å være korrekt. Dette har også sammenheng med når oppgaven ble påbegynt.

Antall tekster fra 2012 er av en vesentlig mengde og etter min mening representativt i jakten

på tendenser i materialet. Hele tekstutvalget er tatt fra Atekst og er begrenset til norske papiraviser med FVN som kilde. Valget med å holde seg til papirutgaven av FVN ble gjort på grunnlag av at nettutgaven har mer flyktig innhold som oppdateres på fortløpende basis, samt at en kombinasjon av papir- og nettutgave hadde blitt for omfattende materiale å jobbe med gitt grunnlaget for oppgaven. Jeg begynte med søkeord "Node" og så på antall tekster som dukket fra da Node ble etablert i 2005 frem til utgangen av 2012. "Node" ble brukt i sammen med andre søkeord, men til slutt falt valget på kun å benytte seg av tekster knyttet til "Node", da mange av de andre søkeordene gav altfor mange irrelevante tekster eller de fantes allerede i tilknytning til "Node". Det er rimelig å anta at tekster som kunne vært relevant for oppgaven ikke ble fanget opp ved å begrense seg til dette søkeordet, men på bakgrunn av antall tekster som dukket opp, samt mangfoldet i dem, så mener jeg at dette er et bredt nok grunnlag for en analyse. Fra 2012 kom det frem 128 treff som i større eller mindre grad var knyttet opp til Node. Deretter gikk jeg gjennom alle for å skaffe meg et totalbilde over hva jeg hadde å jobbe med. Etter gjennomgangen fant jeg noen duplikater. I tillegg var det noen tekster som var uten relevans for oppgaven. Dette var f.eks nekrologer, helsider med annonser og helsider med leserinnlegg som ikke var relatert til Node. De ble derfor fjernet som del av analysematerialet. Det er usikkert hvorfor disse tekstene dukket ved bruk av det aktuelle søkeordet. Jeg har valgt å kalle en tekst for nettopp det dersom den har sin egen tittel som indikerer at den ikke er en del av en annen tekst og som på en eller annen måte viser at den ikke primært er en del av en annen tekst. Dette kan være skille i bakgrunnsfarge eller et skifte i tema. Et unntak er noen få såkalte undersøker. De anses som egen tekst, men fordrer en annen tekst som utgangspunkt. Jeg endte opp med totalt 77 tekster som ble brukt som analysemateriale. Disse ble kategorisert etter ulike parametre. Inspirert av Anne Ryens fremgangsmåte av hvordan sortere rådata inn i enheter og kategorier, så vil jeg her vise hvordan jeg sorterte min empiri. Dette resulterte i kategoriseringen som vist i vedlegg 2. Ryen sitt oppsett handler i korte trekk om å sortere et grunnlag (rådata) inn i mindre, håndterbare enheter og kategorier. Hun benytter denne metoden ift. intervjudata, men jeg mener dette er overførbart til kategorisering av et utvalg avistekster. Hun sier at en først velger rådata inn i enheter som kan stå alene. Videre sorteres enhetene i større kategorier. Disse kategoriene er av typisk analytisk art og fremstår som en forskers konstruksjon (Ryen, 2002, s.147-149). Hennes metode og tankegang ble ikke fulgt slavisk, men ble brukt som en grunntanke for å ordne min egen empiri. Jeg går selv fra et overordnet perspektiv, for deretter å sortere inn i stadig mer tekstnære kategorier.

Figur 3. Kategorisering rådata

Mine 77 grunntekster er det som i dette tilfellet klassifiseres som rådata.

Deretter gikk jeg fra et stort utvalg til analytiske diskurser. Dette er mine ”forskerskapte” kategorier. Disse er ikke et fenomen i seg selv, men et strukturerende redskap for min analyse. På bakgrunn av stor overvekt av diskurs 2 og 3, så ble disse tatt med i videre analyse av den kommunikative begivenhet. Jeg satt da igjen med 48 tekster som ble sortert etter sjangre. Jeg vil påpeke at selv om jeg ser noe generelt på sjangre i diskursorden, så er det først i den kommunikative begivenhet de spiller en større rolle for min forståelse av FVN som meningsunivers og meningsproduserende tekstunivers. Dermed hadde jeg en diskursiv og sjangermessig base. Til slutt gikk jeg gjennom de ulike sjangertekstene fra diskurs 2 og 3 og

kategoriserte ytringer etter aktørene som ytret seg (øverste nivå i figur 3). Jeg har i modellen gått fra et makronivå til et mikronivå. Dette var i stor grad som hjelp i arbeidet med å forstå empirien. I analysen er det tilfeller der jeg beveger meg mellom nivåene. Andre elementer som dato og seksjon trengte ingen analytisk kategorisering i seg selv og ble bare fylt rett inn.

3.3 Analyseguide

Jeg vil først påpeke at referanser tilknyttet analysetekstene vil skille seg fra APA 6th som er benyttet på teori. Da alle avistekster er fra samme avis og år, så vil jeg kun benytte meg av tekstnummer og dato ved referanser til analysematerialet. Dette har utgangspunkt i kategorisering i vedlegg 2. Eksempelvis vil en referanse fra tekst 10 datert 28.01 se slik ut: (10:28.01). Jeg vil bruke følgende oppsett i analysen:

1. Diskursorden

Jeg vil ta benytte meg av Jørgensen og Phillips' tilnærming til kritisk diskursanalyse. De anser det som fruktbart å ta utgangspunkt i en diskursorden. En kan da få et innblikk i relasjonene mellom de ulike diskursene innenfor diskursordenen. På denne måten kan en få et innblikk i de sosiale konsekvenser som kan oppstå av disse relasjonene. De sosiale konsekvensene kommer best til syne når en ser hvordan forholdet mellom diskursene utarter seg (Jørgensen & Phillips, 1999, s.151). Diskursordenen setter en ramme for analyse av den kommunikative begivenhet ved at den fungerer som en "boks" en setter over deler av en virkelighet. Dette setter en grense for de muligheter og begrensninger en har for videre analyse.

Hågvar sier at det er naturlig å redegjøre for konteksten før en begynner med analyse av tekst (Hågvar 2007, s.36). Jeg vil gjøre dette ved å gå gjennom tekst 1, en kronikk kalt "Den nye historien om Sørlandet som verdensledende teknologiregion skrives nå". Den er skrevet av Kjell O. Johannessen, daværende leder av Node og er den første teksten som dukket opp i mine søk. Teksten tar opp en del problemstillinger og utfordringer knyttet til videre vekst i regionen. Den har en viktig status i forhold til at den legger frem en del elementer som jeg mener kan spores til senere tekster.

2. Den kommunikative begivenhet

Den kommunikative begivenhet er i dette tilfellet de utvalgte tekstene fra FVN. Det er mange elementer som kan trekkes inn i de ulike delene av den tredimensjonale modellen. Både

Hågvar (2007) og Fairclough (1992) presenterer en analyseguide der de legger frem ulike elementer en kan ha med i en kritisk diskursanalyse. Jeg har benyttet meg av disse guidene for å komme frem til ulike analyseelementer. Generelt er målet mitt å se om jeg kan se en typisk måte FVN forholder seg til Node på. Det er diffuse grenser mellom disse tre nivåene. Jeg har valgt å gjøre det på følgende måte:

Tekst og diskursiv praksis

Jeg har valgt å se på disse analyseområdene i én prosess. Som tidligere nevnt, så er det vanskelig å skille disse to. Da jeg mener disse går så tett i hverandre, så vil beskrivende og fortolkende prosess av disse to foregå samtidig. *"Meget af det, der går for at være pragmatisk analyse (det vil sige analyse av utsagnskraft), ligger på grensen mellem tekst og diskursiv praksis"* (Fairclough, 2008, s.153). Jeg vil se på følgende elementer:

- a) Ytringer: hvem kommer til orde i de ulike sjangrene? Her vil det forekomme en del telling.
- b) De retoriske appellformene: hvordan brukes disse i tekstene?
- c) Intertekstualitet: hvilke andre tekster og diskurser trekkes inn? Hvilken funksjon har de?

Det er viktig å skille mellom de ulike journalistiske sjangrene da ytringene kommer til uttrykk på ulike måter. På generell basis så jeg etter måter å koble spesifikke aktører til spesifikke ytringer. I artikler kobler jeg ytringer til kilder og direkte tale, dvs. sitater med replikkstrek foran. Direkte tale kobler Hågvar til grammatiske virkemidler som bidrar til at ytringen fremstår som ordrett gjengivelse av et utsagn og skaper en nærhet til den opprinnelige situasjonen (Hågvar, 2007, s.87). Kommentarer, kronikker og leserinnlegg er som sjangre koblet til spesifikke personer/aktører. Denne personen er enten en navngitt journalist fra FVN eller en navngitt, ekstern ressursperson. Lederne er litt spesielle da disse ikke er signert og dermed ikke trenger være skrevet av redaktøren selv. Likevel viser disse til et medieinternt syn og jeg anså derfor redaksjonen som en ytringsaktør her. Jeg anså en tekst innenfor disse fire sistnevnte sjangrene som et tilfelle av en ytring. Ytringer ble telt og kategorisert etter hvem som ytret noe. Jeg er bevisst på at en kan definere en ytring i en artikkel kontra en ytring i en kronikk eller kommentar som ytringer på ulike nivå, men for meg er dette mindre relevant. Det viktige for meg er hvem som faktisk står bak en ytring og hvem en faktisk kan koble opp mot et utsagn. I tillegg til denne kategoriseringen, så har jeg valgt å ta med vinklingen på det de sier. Vinklingen ser på ytringens holdning til Nodes virke og utfordringer. Ytringene ble fordelt på positive, negative og nøytrale vinklinger og koblet til ytringenes avsender. Jeg vil deretter se på hvordan de retoriske appellformene fremstår i

ytringene. Dette har sin bakgrunn i overbevisning og påvirkning. Jeg er klar over at en må skille mellom hensikten i en retorisk analyse og en diskursanalyse. Retoriske elementer vil for meg bety bruk av virkemidler for å skape overbevisning. Denne bruken av appellformer vil ha bakgrunn i en større sosial kontekst/praksis. Det er en grunn til at en benytter seg av disse virkemidlene. *"De er midler til å nå talens eller ytringens overordnede mål"* (Kjeldsen, 2006, s.37). Jeg mener de retoriske elementene som jeg analyserer er med på å vise til diskursive perspektiver ved at de trekker frem spesifikke personer som troverdige aktører, hvilke type argumenter som benyttes og hvilke følelsesmessige aspekter som knyttes opp til et fenomen. Spesifikk bruk av appellformene vil etter min mening vise hvordan spesifikke perspektiver får forrang. Dette vil igjen ha rot i en større sosial kontekst der tekstene er midler mot et mål. Kort oppsummert vil jeg bruke retoriske virkemidler som del av min analyse av tekst og diskursiv praksis. Sosial praksis vil vise hvordan disse perspektivene kan ha oppstått og hvilke konsekvenser de kan ha.

Diskursiv praksis kan foregå på mange måter. Fairclough skriver at *"karakteren af disse prosesser varierer mellem forskellige typer af diskurs alt efter de sociale faktorer der er involveret"* (Fairclough, 2008, s.35). Jeg har fokus på ytringer. Dette kobles til en tanke om at de spesifikke ytringene ytres på en måte som tilpasses avisens distribusjon, altså hvordan en vil at tekstene skal oppfattes. Dette har igjen en forankring i en sosial praksis. Jeg vil også trekke inn intertekstualitet, da flere intertekstuelle elementer ofte opptrer i samspill med de mest profilerte ytringene. Intertekstualitet handler om historisitet og hvordan en kan trekke inn tidligere tekster og konvensjoner inn i en tekst i nåtiden. Dette kan gjøres konvensjonelt eller kreativt. Fairclough selv mener en kreativ bruk av intertekstualitet kan bidra til diskursiv forandring (Fairclough, 2008, s.44).

Sosial praksis

I analyseguiden til Fairclough kan det leses at det er vanskeligere å redusere analyse av sosial praksis til en konkret liste med ulike analysealternativer. Det generelle poenget med analyse av sosial praksis kan likevel oppsummeres i å vise til den sosiale konteksten som diskursiv praksis er en del av, samt kartlegge de sosiale konsekvenser som diskursiv praksis kan ha (Fairclough, 1992, s.237). Ideologi og hegemoni spiller i så måte en viktig rolle i denne delen av analysen. Dominerende posisjoner vil være viktige analysepunkter. Institusjonalisering av diskurser er et annet viktig aspekt, der jeg vil se om en kan spore en vilje til forandring eller om det er en reproduksjon av diskursive maktposisjoner.

3.4 Validitet og reliabilitet

Siden kvalitativ forskning ikke baserer seg på tall og ”objektive data” har denne tilnærmingen et annet perspektiv på begrepene reliabilitet (pålitelighet) og validitet (gyldighet) enn det en finner i kvantitativ forskning (Thagaard, 2009, s.22). Validitet ser på gyldigheten av forskningen og ser på om resultatene av forskningen er gyldige opp mot den virkeligheten som er forsket på. Dette handler i stor grad om at de funn en kommer frem til står i stil med problemstillingen som ble lagt frem (Thagaard, 2009, s. 201; Østbye et al., 2007, s.25).

Reliabilitet omhandler kort " [...]om en annen forsker som anvender de samme metodene, ville komme frem til samme resultat" (Thagaard, 2009, s.198). Som nevnt ovenfor er det vanskelig å komme med objektive resultater i kvalitativ forskning, da forsker selv er en del av det sosiale. Ift. kritisk diskursanalyse viser dette seg i kritikken fra bl.a Widdowson som sier det er umulig med en kritisk tilnærming til en analyse, samtidig som en skal inneha en nøytral posisjon (Hitching & Veum, 2011, s.19-20). Da ren objektivitet ikke er mulig, så sier Hitching og Veum at "*Målet med slike analyser er gjerne å forstå heller enn å forklare*" (Hitching & Veum, 2011, s.19).

For å styrke egen forskning er det derfor viktig at forsker gjør sitt forskningsverk mest mulig gjennomskiktig. Dette handler om klart å redegjøre for det grunnlag som ligger til grunn for forskningen og vise til hvordan man har fortolket materialet og kommet frem til et resultat. Andre måter å styrke egen validitet på er å kritisk gå gjennom egen analyseprosess og redegjøre for eventuelle andre fremgangsmåter. Avvikende tilfeller er også med på å styrke forskningen, da disse er med på å vise til at de er avvik i forhold til en tendens. Disse avvikene er ikke avvik i seg selv, men i forhold til en tilnærming eller premisser. De er negative i forhold til noe annet. Ved å vise til avvikende tilfeller styrker man dermed den generelle tendensen (Hitching & Veum, 2011, s.20; Ryen, 2002, s.189; Thagaard, 2009, s.201-202).

For denne oppgaven er det ulike ting jeg har gjort for å styrke egen oppgave. For det første har jeg ovenfor klargjort for mitt ståsted og er klar over at min sosiale forståelse av et fenomen kan ha innvirkning på min forskning. For det andre bruker jeg åpne data fra åpne databaser. Jeg har benyttet meg av en empiri som er tilgjengelig for allmennheten. Jeg har også redegjort for den metodiske tilnærmingen jeg har brukt på empirien. For det tredje vil jeg i analysen vise til avvikende tilfeller, som dermed er med på å vise til en tendens i mitt

materiale. Nedenfor vil jeg gå gjennom elementer som jeg anser for å være faktorer som kunne vært med på å styrke oppgaven.

3.5 Svakheter

Det er ulike elementer jeg mener kunne bidratt med ytterligere tyngde til min empiri og analyse. Det mest åpenbare er at jeg ikke tar med alle tekstene fra et år. Det er mulig at relevante tekster som kunne vært knyttet opp til de temaer som blir tatt opp i denne oppgaven ikke gjennomgått. Det faktum at jeg ikke ser på alle tekstene fra et år kan utgjøre en svakhet ved at jeg kan gå glipp av relevante synspunkter som kunne dratt analysen i en annen retning. Det kunne også vært interessant å sett etter en utvikling av tekster tilknyttet "Node" over enda lengre tid, f.eks fra hele Nodes levetid. Et større utvalg tekster hadde gitt rom for flere perspektiver og det hadde vært interessant om dette hadde hatt noen innvirkning på de resultater og refleksjoner som kommer frem i det tekstmateriale jeg benytter meg av i denne oppgaven. Jeg har utsatt oppgaven av ulike grunner og det er derfor ikke de "ferskeste" tekstene som er min empiri i denne oppgaven. Dette er noe jeg er klar over, men jeg var såpass investert i egen oppgave at et bytte av tekstmateriale fra 2012 til 2013 hadde blitt en vanskelig prosess.

Jeg har fokus på avsenders perspektiv og motiv. Her er det to ting som kunne vært analysert nærmere og som kunne bidratt til en mer helhetlig analyse. Observasjon og intervju med relevante aktører er noen virkemidler som kunne styrket min oppgave og bidratt til økt tyngde, f.eks hos FVN og/eller Node. Ryen sier at en slik kombinasjon av metoder, kalt triangulering, bl.a er med på å øke tilliten til data, skape en mer fullstendig studie og skaper en mer nyansert forståelse av situasjonen. Dette er noe som helt klart ble vurdert som alternativer til en ren diskursanalyse, men ble valgt bort. Ryen skriver videre at triangulering tar mye tid, samtidig som det kan være en utfordring for forskeren å kombinere flere metoder dersom en ikke er like kompetent i hver enkelt disiplin (Ryen, 2002, s.201-202).

Til slutt er min forståelse av tekst av betydning. Tekst kan være så mangt, der en kan kombinere flere ulike elementer. Jeg bedriver ikke en multimodal analyse her. Fairclough sier at en tekstanalyse må være multimodal og inneholde analyse av skrift, bilde og layout for å se hvordan disse sammen skaper mening (Fairclough, 2008, s.126). Jeg har valgt kun å ha fokus på det skriftlige. Dette valget har jeg tatt fordi jeg mener skrift har større relevans knyttet opp

mot min problemstilling, hypotese og valgte analyseelementer enn det andre aspekter har. Samtidig vil jeg påpeke at jeg har funnet lite analyse av visuelle elementer i Faircloughs egne analyser og anser akkurat dette som et lite brudd i hans teori og eksempler. Jeg er bevisst på at en multimodal analyse kunne belyst min oppgave på flere og andre måter, men nå er valget tatt og jeg står for det.

3.6 Etikk

Jeg vil nedenfor utdype noen etiske hensyn som var til vurdering.

Det er subjektive hensyn knyttet til ens eget personlige ståsted. Full objektivitet er vanskelig å oppnå på grunn av forskers forforståelse, forkunnskap og holdninger knyttet til det utsnittet av verden som analyseres. Som kommunikasjonsstudent er jeg opptatt av det som foregår i regional presse. Problemstillingen som tatt opp i denne oppgaven er noe som jeg er sosialt engasjert i. Dette kan ha betydning for min fortolkning.

Et annet element var forholdet til tekstprodusentene. Jeg benytter meg av andres verk i en forskningssammenheng og analyserer deres produkter på grunnlag av en hypotese som sier at de stiller seg bak en ekstern aktør. Jeg vurderte derfor om jeg skulle anonymisere tekstforfatterne. Da tekstene er hentet fra en åpen, offentlig kilde, så slo jeg dette fra meg. Den nasjonale forskningsetiske komité for humaniora og samfunnsfag (NESH) har utformet retningslinjer knyttet til selve forskeren og forskningen, samt berørte personer og institusjoner. *"Offentlige personer må regne med at de offentlige sidene ved det de gjør, kan gjøres til gjenstand for forskning"* (NESH, 2009). Dette var også grunnlaget for at jeg ikke spurte de ulike journalistene og produsentene om tillatelse til bruk av deres materiale. Når ting ligger åpent, så må en regne med at det kan bli tatt frem og vurdert opp mot en sosial problemstilling. Dessuten mener jeg at journalistikk og kommunikasjon er arenaer som det er viktig å diskutere i forhold til sin form og funksjon.

Jeg vil i neste del gjennomføre selve analysen av mitt analyseutvalg. Ved å benytte meg av oppsettet som vist ovenfor, så er målet å se om det finnes en arketypisk dekning av Node hos FVN som kan ha sosiale konsekvenser og effekter.

4.0 ANALYSE

Jeg vil i dette kapittelet gå nærmere inn på mitt tekstmateriale og analysere de elementer som lagt frem i analyseguiden. Et viktig poeng i analyse av nyhetstekster er min diskurs- og mediaforståelse. Jørgensen og Phillips sier at de ulike diskursanalytiske disiplinene er en pakkøløsning som inneholder både teori og metode (Jørgensen & Phillips, 1999, s.12). For meg er dette i hovedsak Fairclough og hans teori og modell. Dette gir meg en spesifikk måte å forholde meg til tekstene mine på og en spesifikk måte å analysere de på. Samtidig spiller begrepet diskurs en ulik rolle fra én oppgave til en annen. Det handler om hvilket fenomen en ser på, fra hvilken vinkel det ses i fra, o.l. For meg har diskursbegrepet en spesifikk rolle for min oppgave. I forhold til mitt analysemateriale, så har en diskurs to roller. Først og fremst viser det til en spesifikk måte å se ting på. Dette gir meg en måte å se den generelle diskursen eller temaet som befinner seg i en enkelt tekst. Den andre rollen diskurser har for meg, er hvordan de er med på å ordne og kategorisere en større empiri. Jeg har ikke en enkelttekst. Jeg har mange. Diskurser har en viktig posisjon som grensesettere og bidrar til hvordan jeg kan få et innblikk i et større materiale, oppdage tendenser og legge et grunnlag for de analyseelementer som befinner seg innenfor de ulike diskursene.

4.1 Diskursorden

Ulike diskursordener er tilknyttet ulike institusjoner. Selve ordet diskursorden viser til en sosial orden på hvordan noe skal struktureres innenfor et spesifikt domene. Innenfor et domene har en spesifikke normer og regler for bruk og produksjon av tekst og språk. Dermed er det spesifikke diskurser og sjangre som opptrer i ulike diskursordener. Fairclough skriver at det ofte er spenninger mellom de ulike elementene i en diskursorden (Fairclough, 1992, s.68-71). Dette kan føre til forandringer over tid. Eksempelvis er ikke den journalistiske diskursorden i FVN lik den diskursorden som er gjeldende i VG. Mitt tekstmateriale vil tilhøre FVNs unike journalistiske diskursorden som har blitt organisert over tid gjennom avisens regionale tilhørighet og de normer og regler som benyttes i den konkrete tekstproduksjonen. Samtidig anses tekstene en del av en overordnet politisk diskursorden med fokus på regional utvikling.

4.1.1 Det teknologiske Sørlandet – før, nå og senere

Som nevnt tidligere vil jeg vise til tekst nr.1 fra mitt analysemateriale. Jeg mener denne teksten i stor grad presenterer de utfordringene som oljenæringen mener må løses og bidrar med en rammefortelling for tekstene mine. Tekst 1 legges med i sin helhet i vedlegg 1. I vedlegget er kolonnene markert med 1-5 og linjer er markert med intervaller på 5 (5-10-15- etc.). Tekst nr. 1 er en kronikk kalt "Den nye historien om Sørlandet som verdensledende teknologiregion skrives nå" og er skrevet av daværende daglig leder i Node - Kjell O. Johannessen. Denne kronikken ble publisert torsdag 5. januar 2012 og var den tidligst publiserte teksten som dukket opp i mitt søk i Atekst. Tittelen er på øvre del av siden med en mindre overskrift over den igjen. Denne mindre overskriften er i dette tilfellet en slags kort oppsummering av deler av innholdet i teksten. Tekstflaten under tittelen er delt opp i fem kolonner, der fire av dem er forbeholdt skrift og bilde. Kolonne 1 (helt til venstre) er forbeholdt et lite bilde av skribenten med navn og tittel under bildet. De resterende fire kolonnene preges av skrift, men det er plassert et oversiktsbilde av Kristiansand øverst til høyre, fordelt på kolonnene 3, 4 og 5.

Denne kronikken er delt i tre deler som tar for seg fortiden, nåtiden og fremtiden. En kan stille disse spørsmålene: Hva har vi? Hvordan kom vi hit? Hva trenger vi for å utvikle det vi har? Disse spørsmålene blir tatt opp og svart på av Johannessen i kronikken. Allerede i overskriften og den mindre teksten ovenfor ser en tendens med å sammenligne fortid og fremtid: *"42 år etter at mennesker landet på månen, har vår landsdel utviklet et verdensledende teknologimiljø. Den nye historien om Sørlandet som verdensledende teknologiregion skrives nå"*. Johannessen lager en kobling mellom månelandingen og den teknologiske utviklingen som har foregått i regionen de siste tiårene. Samtidig vises det til at fremtiden må planlegges nå. Dette tolkes slik at Johannesen mener at ved å se på historien har vi nå kommet til et visst punkt der vi må ta noen valg og bestemme oss for hvordan vi vil stake veien videre. Allerede her konnoterer henvisningen til romfart en tanke rundt teknologisk nyvinning, stor ingeniørkunst og store krav og mål som viktige aspekter ved dette. I kolonne 2; linje 11-19 vises det til verdensledende bedrifter og spisskompetanse som har tilhørighet i regionen. Uttrykket *"Drilling Bay"* (kolonne 2; linje 28) er i så måte et konkret uttrykk for den kompetansen som regionen besitter. Dette har bidratt til en kraftig økonomisk vekst og har generert et stort antall arbeidsplasser (kolonne 3; linje 50-61). Johannessen påpeker at det er viktig at vi ikke glemmer å ha blikket rettet fremover og ikke hviler på tidligere prestasjoner. Dersom en gjør et sprang tilbake til kolonne 2, linje 46-57, så

skriver Johannessen det jeg anser som essensen i hans budskap: *"Næringsliv, akademier, stortingspolitikere og lokalpolitikere må jobbe sammen for å tilrettelegge for videre utvikling av Sørlandet som en verdensledende teknologiregion som utvikler og leverer utstyr av ekstremt høy kvalitet til olje- og gassutvinning. Bare slik kan vi sikre at de viktige effektene bedriftene har for Sørlandet blir ivaretatt"*. Det er dette som er den konkrete utfordringen som en kan spore tilbake til tittelen. Det er slik en kan skrive den nye historien om Sørlandet. Sammen må en jobbe for å legge til rette for at bransjen skal kunne fortsette å levere nyskapende løsninger til resten av verden. Dette er i stor grad en politisk utfordring. En kan si: "Nå er vi på dette stadiet og gjør det bra, men vi må samtidig jobbe videre for fremtiden". Det er klart at Johannessen har et motiv og en interesse bak kronikken. Han vil selvsagt at hans Node skal fortsette å blomstre. For at det skal skje, så trenger han hjelp fra det offentlige. Det offentlige kan i så måte fremstå som selve utfordringen, men også som publikum. I kolonne 4 og 5 er det to elementer som pekes ut som svært viktige for å opprettholde den teknologiledende posisjonen som regionen har nå, nemlig kompetanse og infrastruktur. *"Den verdensledende kompetansen består av kompetansen hos våre ansatte[...]. Sammen må vi bidra til at denne kompetansen, også i fremtiden, kan genereres her på Sørlandet[...]. På Sørlandet er vi også avhengig av god og effektiv infrastruktur for å være attraktive og for å skape vekst. Vi må ha gode veier og et godt flytilbud for passasjerer og gods"* (kolonne 4; linje 31-33, 37-39, 56-61). Dette er del-utfordringer knyttet til det jeg ser på som hovedutfordringen, utvikling av regionen som helhet. Kompetanse er med på å skape innovasjon. Disse innovative løsningene må ut i verden. Frem til nå har dette fungert veldig bra, men det oppfattes som at visse komponenter i det regionale maskineriet må forbedres for å skape videre vekst. Et kort eksempel på hvordan jeg mener Johannessen retter seg spesifikt mot den politiske arena er når han sier: *"Men er vi våkne nok til at vi ser hva vi har, slik at vi kan forvalte mulighetene like bra som den velstående Stavanger-regionen har klart?[...]. Skjønner vi hva disse bedriftene innebærer for landsdelen og for Norge? Innser vi verdiene det genererer, og tilrettelegger vi for fortsatt utvikling, slik at Sørlandet kan beholde denne unike posisjonen?"* (kolonne 2, linje 71-73; kolonne 3, linje 47-48; kolonne 3, linje 62-68). Her brukes det personlige pronomenet "vi" på en måte som henviser til de som sitter i det offentlige. "Vi" må se i oss selv og tenke nøye over fremtiden. Johannesen er fullstendig klar over hva han har, som vist gjennom sine argumenter om oljebransjen. I kolonne 2, linje 58-69 og kolonne 5, linje 68-73 henviser Johannessen til tidligere ordfører i Stavanger, Arne Rettedal, og viser til noen av de resultatene han oppnådde i utviklingen av Stavanger som en sterk oljeby. Jeg ser på dette som et stikk til Kristiansands offentlige arena, kanskje direkte

rettet mot Høyre-ordfører Arvid Grundekjøn, der han viser hva en kan oppnå om viljen er til stede.

Kort oppsummert så sier Johannessen det er en utfordring å opprettholde statusen til Sørlandet som en teknologisterk region. Johannessen viser til utfordringer knyttet til infrastruktur og mangel på relevant kompetanse som kan by på fremtidige problemer. Da han er en representant for det involverte fagmiljøet, så har han en selvsagt interesse av å finne en løsning. Gjennom FVN som kanal har han en mulighet til å nå ut til et publikum. Målet er knyttet til deres vilje til forandring gjennom holdningsendring. Jeg mener denne teksten er et springbrett for ulike diskurser som kan knyttes til utfordringen rundt en fremtidig teknologisterk region og som danner grunnlag for en diskursorden tilknyttet media og politikk. Tekst 1 er selvsagt en del av denne diskursordenen, men jeg mener den tar opp og legger frem en del elementer som kan spores opp i senere tekster.

4.1.2 Overskrifter

Jeg vil argumentere for at en gjennom tekstenes titler kan se antydninger til dekning som står bak Node som aktør og som har klare forankringer til de elementer som vist i rammefortellingen ovenfor. Tonje Raddum og Aslaug Veum skriver i artikkelen "Avisstekstens mange stemmer" at "*Avisoverskrifter virker generelt styrende for resepsjonen av den påfølgende teksten*" (Raddum & Veum, 2006, s.151). Dette gir etter min mening en innledning til avgrensning av diskurser. Allerede tidlig på året publiseres oppslag der Agderfylkene "Viser muskler som oljeregion" og "Sikter mot rekordår i offshorebransjen" (2:06.01; 13:09.02). Videre kan man lese hvordan EU "Hyller det sørlandske oljesamarbeidet" (22:19.04). Node har i så måte blitt en viktig del av regionen som har fått "20.000 nye arbeidsplasser på Sørlandet siden år 2000" og der det har blitt hele "7000 nye i olje- og gassnæringen på Sørlandet" (34:03.07). Senere kan en offentliggjøre at Aker MH "Skal levere boreutstyr til sju milliarder" og at Node "Fronter Sørlandet på oljemesse" (41:28.08; 44:30.08). Dette bidrar til at andre bedrifter i området "Vokser seg store på oljekontrakter" (45:01.09). Resultatet av alt dette er at "-Node-bedriftene går best" og det blir en "Lederlønnsfest i oljebransjen" (49:19.09; 53:20.10). Videre kan en lese at det legges frem et forslag fra offentlig hold om fokus på realfag fra næringslivet og academia da ingeniørmangelen viser "- Medaljens bakside" (7:24.01). Denne mangelen fører til at

arbeidskraft blir "Headhunted fra Colombia til Korsvik", da blant annet Aker "- Trenger 150 til 200 nye ingeniører" (10:28.01; 11:28.01). Dette har igjen skapt en noe ugunstig sirkel da bedrifter har hamstret ingeniørstudenter og som har ført til at mange potensielle masterstudenter "Velger jobb foran studier" (27:19.05). Samtidig gjør dette at det blir en "Hard kamp om studieplass i Grimstad", der ingeniørstudiene holder til, pga. attraktive arbeidsforhold i oljebransjen (36:20.07). Den yngre generasjonen fremstår som viktig ved at "Realfag må bli sexy" (62:17.11). Dette må gjøres gjennom "Undervisning med fokus på forståelse" (63:20.11). Det er slik kompetansen skal skapes og sikre vekst i fremtiden. En god infrastruktur er også viktig, både innad i regionen og ut mot verden. På grunn av stor etterspørsel etter sørlandsk teknologi, så har Node vært en pådriver for bedre infrastruktur og "Krever ny Kjevik-vei" (16:11.0). Klyngen har sett seg nødt til å skape sitt eget "flyselskap" ved å sette "Node Airport i sving" og de "Åpner for å sponse ny havn på Vige" for å håndtere all logistikken som blir skapt gjennom klyngens virke (24:27.04; 48:12.09). Totalt sett ser en at gode resultater og positiv klyngeutvikling er i fokus. Samtidig vises det til prekære og ganske grunnleggende behov for å opprettholde en slik utvikling.

4.1.3 Avgrensing av diskurser

Avgrensing av diskurser er ingen enkel sak. Det er mange elementer som spiller inn og det kan være vanskelig å finne klare grenser mellom de ulike diskursene. Jørgensen og Phillips sier at det er vanskelig å finne en klar teori på hvordan en skiller ulike diskurser fra hverandre, men det vises til fenomener som fins i en rimelig avgrenset form. Inndeling av diskurser handler i all hovedsak hvordan (deler av) en sosial verden fremstilles. Jeg måtte derfor ta et valg og legge en linje som gav meg mulighet til å skille tekstene inn i rimelig definerte diskurser. Jørgensen og Phillips kaller diskursene for "*de mere entydige betydningsmønstre inden for diskursorden*" (Jørgensen & Phillips, 1999, s.149-150). Jeg vil støtte meg til Jørgensen og Phillips' oppfatning av diskurs som et analytisk begrep ved at man avgrenser diskurser i forhold til ens formål. Dette er et strategisk valg fra forskerens side som innebærer at forsker oppfatter diskurser som konstruerte størrelser, ikke som faktiske fenomener. Dette gjøres for å skape en mer håndterlig analyseramme med oppgavens problemstilling og formål liggende i bakhodet (Jørgensen & Phillips, 1999, s.13-14, 17-18, 149-150).

Jeg vil påpeke at de ulike tekstene kan ha innslag av flere diskurser, men jeg har valgt å se på det gjennomgående og overordnede innholdet/temaet som grunnlag for en diskurs.

I den forbindelse hadde jeg god hjelp i å se på prinsippet om fallende viktighet, eller den

omvendte pyramide. Dette prinsippet viser til hvordan de viktigste innholdsmomentene kommer tidligst i en tekst. I artikler bidrar tittel og ingress til å oppsummere og presentere de viktigste elementene i teksten og en leser behøver i teorien ikke lese videre. Brødteksten har en utfyllende rolle ved at den organiserer utfyllende informasjon etter fallende viktighet (Roksvold, 1989, s.47-48). I andre typer tekster så bidrar ofte overskriftene til å få frem hovedpoenget. Jeg har identifisert følgende diskurser:

1. Offentlig engasjement (12 tekster)

Denne diskursen tar for seg det offentlige engasjementet på et mer generelt nivå. Den generelle tematikken er at det offentlige må være flinkere til å spille på lag med næringslivet for at vi skal kunne fortsette å bidra på de områdene regionen er sterk på.

2. Stor vekst (25 tekster)

Denne diskursen preges av en klynge i vekst. Det økonomiske står sterkt, men også andre utviklingstrekk tas med. Næringen skaper enorme verdier for Sørlandet, både i form av sterk økonomi og en økning i antall genererte arbeidsplasser. Denne diskursen vil bli tatt med i videre analyse.

3. Kompetanse for fremtiden (23 tekster)

Kompetanse er en nødvendighet for at oljenæringen skal fortsette å vokse. Sørlandets oljenæring har en notorisk mangel på relevant, lokal arbeidskraft som kan bidra med den kompetansen som kreves. Det er særlig fokus på ingeniørmangel, som igjen fører til et krav fra næringslivet om forbedring av rekruttering og utdanning av realfagskompetanse. Denne diskursen vil bli tatt med i videre analyse.

4. Infrastruktur eller bakevja (10 tekster)

Bedre infrastruktur er nødvendig for å eksportere teknologi og kompetanse. Node-klyngen har et enormt logistikkbehov som må dekkes. Igjen legges det press på det offentlige, men mer spesifikt at de må bidra til en bedre infrastruktur på land, i vann og i luften. En bedre vei til Kjevik, større fraktilbud fra Kjevik og fornyelse av kaien er hovedtemaer.

5. Klyngen utelukker kvinnelige ledere (7 tekster)

Grunnlaget for en serie tekster er en rapport Agderforskning har gjort på oppdrag fra Node Eyde Women. Rapporten sier blant annet at kvinner i de to ledende næringsklyngene i regionen (Node og Eyde) ønsker mer lederansvar, men at det er menn får stillingene. Det legges blant annet vekt på at kompetansen blant kvinnene ofte er høyere enn sine mannlige kolleger, blant annet gjennom mer utdanning. Denne diskursen blir diskutert videre i avsnittet "En diffus motdiskurs".

4.1.4 Forholdet mellom diskursene

I vedlegg 2 har jeg kategorisert de ulike tekstene med deres tilhørende diskurser og sjangre. Jørgensen og Phillips påpeker at en gjennom diskursorden kan få et innblikk i forholdet mellom de ulike konkurrerende diskursene i en diskursorden (Jørgensen & Phillips, 1999, s.147). Diskursene 2 og 3 er de klart største med henholdsvis 25 og 23 tekster hver, mens diskursene 1 og 4 er rimelig jevnstore med henholdsvis 12 og 10 tekster. Diskurs 5 er den eneste som ikke kommer over et tosifret antall tekster og er den diskursen jeg anser som motdiskurs (om enn noe diffus). En mangel på sterke motdiskurser (mer om det nedenfor) bidrar til en overordnet tendens som trekker tekstene i samme retning. En ser en tendens som tilsier at dersom en skal opprettholde den økonomiske veksten, så er det visse kriterier som må oppfylles. Dette er i hovedsak bedre kompetanse og infrastruktur. Dette krever igjen bedre rammevilkår og bevilgninger fra offentlig hold.

Jeg vil vise til to elementer som jeg mener de ulike diskursene i stor grad deler. Jeg mener de identifiserte diskursene har to fellesnevner som er viktige i denne sammenhengen. Jeg vil påpeke at disse felles elementene er mer fremtredende i noen av tekstene enn i andre, men totalt sett mener jeg det er en rimelig stabilitet rundt disse elementene.

Først og fremst vil jeg argumentere for en tankegang som ser på Node og oljebransjen som en innovativ aktør. Jeg vil understreke at jeg ikke var på spesifikk utkikk etter bruk av ordet "innovasjon", noe det strengt tatt ikke var mye av. Det handler om å se etter ord og uttrykk som indikerer innovativ aktivitet. 27 av tekstene inneholdt ord og setninger som etter min mening ser på Node som en utviklende og nyskapende aktør. I vedlegg 3 har jeg samlet de jeg mener er de mest fremtredende eksemplene på dette.

En annen fellesnevner er et preg av hastverk. Noe må gjøres nå. Dette er helst tilfelle for de

tekstene som er del av diskursene 1, 3 og 4. Det legges ofte frem tanker om at noe må gjøres fra offentlig hold for at vi skal kunne opprettholde en teknologiregion som er verdensledende på sine felt. Tekst 1 er nok det mest typiske eksemplet på det med en grundig gjennomgang av klyngens fremtidige behov. Dette er for så vidt ikke overraskende, i og med at den er skrevet av Kjell O. Johannessen. Tittelen "Den nye historien om Sørlandet som verdensledende teknologiregion skrives nå" er i seg selv med på å vise til at vi har en historie før og senere. Artikkelen "Vil løfte regionen med skolesatsing" handler ikke spesifikt om Node, men klyngen er en vesentlig del av de scenariene som blir lagt frem i fremtidsstudien *Scenarier 2029. " – Står valget mellom standardheving for de unge under utdanning eller økt offentlig betalt standard for den enkelte eldre; da velger vi standardheving for de unge! [...] – Vi må tore å ta denne debatten. Det er her alt starter.*" (56:02.11). Dette gir en følelse av at vi er ved et veivalg og vi må velge retning nå. 2029 kommer forttere enn vi tror. Kronikken "Ta ingeniørmangelen på alvor – sats på barn og unge!" sier: *"Ingeniørmangel er ikke noe nytt, men utfordringen er fortsatt stor. Det krever handling"* (40:27.08). Ift. infrastrukturelle utfordringer legges det blant annet frem kritikk mot kommunens tidsperspektiv og offentlige prioriteringer: *"For oss i Node er det helt essensielt at Kjevik styrkes, og det må skje raskt. Likevel snakker dere i kommunen om ny vei innen 2035. Det er altfor lenge til"* (16:11.02). *"Det handler om Sørlandets fremtid, nå, på samferdselssektoren. De samfunnsøkonomisk mest lønnsomme prosjektene må prioriteres"* (29:01.06). Disse fellesnevnerne beveger tekstene og diskursene inn i et politisk eller innovasjonsøkologisk landskap, der fremtiden står på spill og der noe må gjøres for at regionen skal fortsette å vokse. Det ligger en usikkerhet rundt disse temaene. Det ligger en konstant følelse av at mye ligger i politikernes hender. En politisk diskurs tilknyttet kompetanse gjennom utvikling av skoleverket på ulike plan og en utbedring av infrastruktur kan derfor kobles mot en økonomisk diskurs. Jørgensen og Phillips skriver at diskursorden *"jo omfatter flere motstridende diskurser"* (Jørgensen & Phillips, 1999, s.150). Jeg er litt uenig og mener de i dette tilfellet kan spille en samlende rolle ved å dra hverandre fremover mot et felles mål. Fra et overordnet perspektiv kan en spore mine analytiske diskurser tilbake til tematikken som blir tatt opp i tekst 1. Jeg mener de har en støttefunksjon til hverandre og utfyller hverandre. Jeg har likevel valgt å prioritere tekstene fra diskursene 2 og 3 i analyse av den kommunikative begivenhet. Grunnen til dette er fordi disse to diskursene er representert ved et såpass stort antall tekster i forhold til de andre diskursene, samt at de representerer to aspekter ved regional utvikling som jeg anser som viktig – suksess og kunnskap.

4.1.5 Et stabilt sjangervelde

De ulike tekstene er kategorisert innenfor ulike journalistiske sjangre (se vedlegg 2) på bakgrunn av de definisjoner som brukt i teorikapittel. Noen av tekstene kan kalles hybrider mellom en artikkel og en reportasje. Det var en utfordring å finne klare skillelinjer mellom de to. For enkelhets skyld defineres derfor tekster med tittel, ingress og brødtekst som artikler. Typiske undersøker kan være vanskelig å sjangerbestemme. Disse er utfyllende tekster til artikkelen og fremstår ofte slik at de ikke kunne stått på egne ben. De trenger en kontekst. De få tekstene dette gjelder er definert som "undersaker" (Hågvar, 2007, s.64-65). Sjangrene i min diskursorden tilhører de som en forventer en skal finne i avistekster. Artikler, kronikker, ledere, kommentarer og leserinnlegg er alle med i det totale utvalget og de fremstår som nettopp det en forventer. Det er ingen tekster som skiller seg ut på noen negativ måte i forhold sjangerkontrakten en har som produsent og leser. De forventninger og konvensjoner en har til tekstene blir opprettholdt.

4.1.6 Avvikende tilfeller

Totalt sett er det ikke mange avvikende tilfeller. Jeg vil trekke frem artiklene "-Medaljens bakside" og "Velger jobb foran studier". Disse er en del av diskurs 3 - "Kompetanse for fremtiden". Disse to artiklene har en noe mer kritisk vinkling til oljenæringens rekrutterings- og utdanningspolitikk. Det legges i førstnevnte bl.a. vekt på at næringslivet må ta ansvar for å få ungdom til å velge utdanning som er relevant for regionen. Jens Stoltenberg og Erna Solberg sier at *"-Utfordringen har et navn: Kompetanse. Bedriftene må jobbe enda mer aktivt med å rekruttere unge folk inn til utdannelse som er relevante for lokale næringslivet"* (7:24.01).

Den andre artikkelen stiller seg mer kritisk til hvordan oljenæringen har rekruttert fra utdanningsmiljøene de siste årene: *"Det er knallhard kamp om ingeniørstudenter med mastergrad blant olje- og offshorebedriftene på Sørlandet. Det kan bedriftene egentlig takke seg selv for"* (27:19.05). Det vises til at Aker og NOV har tilbudt mange av bachelorstudentene på mekatronikkstudiet jobb etter endt bachelorløp. Dette har bidratt til en mangel på masterutdannede ingeniører. Instituttleder ved Ingeniørvitenskap på UiA Grimstad, Rein Terje Thorstensen, ser på dette som et slags luksusproblem: *"[...]Det er jo nettopp bedriftene som har bedt oss opprette masterstudiene i ingeniør, og så henter de ut studentene*

før de rekker å begynne på master" (27:19.05).

Disse artiklene fremstår som avvik ved at de primært ikke deler det totale utvalgets innstilling til at det offentlige må bidra mer. Flere av de andre tekstene viser til at næringslivet må og vil bidra, men at det offentlige er flaskehalsen. Avvikene snur litt på flisa og viser til hvordan næringslivet selv må ta større ansvar på kompetansefronten. Jeg vil påpeke at begge artiklene er enige i om at det må gjøres noe på kompetansefronten, men at det som gjør de til avvikende tilfeller er måten det legges frem på i forhold til de andre tekstene innenfor samme diskursorden.

4.1.7 En diffus motdiskurs

Diskurs 5 - "Klyngen prioriterer ikke kvinnelige toppledere" er den som er representert med færrest antall tekster og som er det jeg mener er nærmest en motdiskurs. Fairclough mener at motdiskurser er botemiddel mot dominerende ideologier. Mitt tekstmateriale må sies ha en mangel av klare motdiskurser. Diskursen "Klyngen prioriterer ikke kvinnelige toppledere" er klart den diskursen som er mest kritisk til deler av Nodes virke, men det går ikke på den teknologiske, økonomiske eller innovative biten. Motdiskurser på slike områder kunne jeg rett og slett ikke finne i mitt materiale. Jeg vil kalle diskurs 5 en motdiskurs på den kunnskapsmessige biten. Når det gjelder mangel på kompetanse, så er det i utvalget et stort fokus på ingeniører, altså hvilken *type* kompetanse som mangler. Diskurs 5 går i det store og det hele på kjønn og det er der den skiller seg ut. Fra Nodes representanter legges det frem at ingeniørbransjen er en mannsdominert bransje, men at de er interesserte i en *"fornuftig balanse"* (67:24.11). Diskursen er preget av den klassiske diskusjonen rundt kvinner og menn (der Sørlandet er kjent for sin mangel på likestilling) der "angrepet" har sin rot i tradisjonell diskriminering, fra bl.a. APs Kari Henriksen som sier: *"- De legger hele veien strategier for å oppnå ting[...]. Det virker som de bare kaster kortene i denne saken, og de avslører et gammeldags syn på kvinner"* (68:24.11). "Forsvaret" består i stor grad av innlegg eller kommentarer der det legges vekt på at klyngen er opptatt av å skaffe den rette kompetansen, ikke kvotere inn kvinner. Denne diskursen er en diffus motdiskurs, da den ikke er en klar motvekt mot de andre fire diskursene. Det er ikke fordi det ikke ble lagt vekt på å finne en sterk motdiskurs, men fordi tekstutvalget er preget av en innstilling som i stor grad drar tekstene i samme retning.

Jeg har identifisert og analysert en diskursorden som har gitt meg et grunnlag til videre

analyse av den kommunikative begivenhet. Fra det totale tekstmaterialet som er samlet inn for denne oppgaven, så har jeg valgt å konsentrere meg om tekstene som plasseres under diskurs 2 og 3. De fremstår som såpass dominerende at jeg så på det som interessant å gå videre med disse.

4.2 Den kommunikative begivenhet

Jeg vil her gjennomføre en analyse av den kommunikative begivenhet. Med bakgrunn i analyseguide presentert i metodekapittel vil jeg legge frem funn som ble oppdaget ved gjennomgang av utvalgte analysetekster.

Aller først vil jeg vise til ytringer og kategorisere disse for å skape en oversikt over disse. Deretter vil jeg gå nærmere inn på de retoriske appellformene og vise hvordan de fremstår på en måte som gav meg grunnlag til å legge frem min hypotese i innledningen av oppgaven. Diskursiv praksis handler om produksjon, distribusjon og konsumpsjon. Jeg tolker disse begrepene som en evne, vilje og prioritering til å la visse diskursive elementer få forrang i forhold til andre. Hågvar sier at journalistikk og tekstsikaping er en kollektiv prosess. Dette kobles mot det ferdige produktet som journalister, redaktører og desk samarbeider om å ferdigstille. Det fokuseres på vinkling av sak, dagsordenfunksjon og utviklingspotensiale. Implisitt gir dette et innblikk i avisens tekst- og diskursnormer. Det mellomste nivået i den tredimensjonale modellen utvider tekstbeskrivelsen og en prøver å fortolke ved å se på hvordan språkvalg og visuelle valg legger føringer for en bestemt type fortolkning (Hågvar, 2007, s.35, 48-49). Jeg vil se nærmere på produksjon og distribusjon gjennom de diskursive perspektiver som kan identifiseres gjennom ytringer, retorikk og intertekstualitet. Diskursordenen viser til en retning der den økonomiske diskursen og kompetansediskursen står sterkt. Disse har ikke nødvendigvis et motstandsforhold, men i mine øyne en mer utfyllende rolle til hverandre. Sterk vekst gir et økt behov for kompetanse, samtidig som en satsning på fremtidig kompetanse er nødvendig for videre vekst.

4.2.1 Tekst og diskursiv praksis

Ytringer og vinkling – kategorisering

Basert på analyseguide som nevnt ovenfor har jeg kategorisert aktørene bak ytringene på følgende måte:

1. Node: representanter fra og for Node.
2. Ekspert: en ekspert eller ekstern ressursperson som ikke er direkte tilknyttet Node eller FVN. Aktøren har heller ikke en politisk rolle i teksten.
3. FVN: navngitt journalist (som oftest i en kommentar) eller ledere.
4. Politiker: fra både kommunalt, regionalt og nasjonalt nivå.
5. "Vanlig": en litt diffus beskrivelse, men det omfatter "vanlige" personer, som f.eks ansatte eller studenter.

Disse grupperingene er basert på hvem som står bak en forekomst av en ytring i en av sjangrene som beskrevet i teorien, samt vinklingen på ytringene. I artikler er det mulig med flere antall forekomster av direkte tale/ytring i samme tekst. I ledere, kommentarer, kronikker og leserinnlegg er det bare én aktør som uttaler seg og disse tekstene har i sin helhet blitt sett på som én forekomst av en ytring.

Jeg vil utdype hva som ble puttet i de ulike vinklingskategoriene. De positive og negative kategoriene er nettopp det i forhold til noe. I denne oppgaven er dette Nodes virke og utfordringer/behov. De nøytrale forekomstene er derfor satt opp som nøytrale på disse premissene. De kan godt være positive eller negative i seg selv, eksempelvis studenter ved BI som er triste over at skolen står i fare for å bli lagt ned, men utsagnet er nøytralt ift. Node. Slike typer uttalelser ble lagt i Nøytral-kategorien. Fordelingen av ytringer og vinkling er som følger:

Ytringer	Vinkling		
	Positive/støttende	Avventende/negative	Nøytral
1. Node	62	5	14
2. Politiker	12	2	12
3. Ekspert	20	4	16
4. FVN	12	1	11
5. "Vanlig"	6	-	14

SUM	112	12	67
------------	------------	-----------	-----------

Figur 4. Oversikt ytringer og vinkling

Jeg vil i videre analyse forholde meg til forholdet mellom de positive og negative ytringene. Grunnen til at jeg utelater de nøytrale forekomstene er at de ikke anses å utgjøre en diskursiv forskjell i uttalelser som er direkte knyttet til Node. Jakten på perspektiver er mer fruktbar ved å se på de ytringer som har tilholdssted på hver sin ende av skalaen.

På et overordnet nivå kan en se en klar overvekt av positive og støttende kommentarer. Mine tekster viser en stor grad av positivitet til hva som er oppnådd og hvordan det ses på den økonomiske fremtiden. Tekstene har generelt få negativt ladede ytringer og det er tydelig at det allerede her kan ses en tendens til vinkling. Ved å ta en rask titt på overskriftene som er tilknyttet disse diskursene (se vedlegg 2), så er denne positive og støttende tendensen noe en kan ser der. De negative og avventende ytringene er i klart mindretall, men da de avvikende tilfellene er plassert i diskurs 3 (jfr. Diskursorden), så var det naturlig og forventet å finne tilfeller av disse her.

Avisens seksjoner – den sterke økonomiske diskursen

En annen overordnet tendens som ble observert, var fordelingen av tekstene i avisens seksjoner. Det er tre seksjoner som går igjen i FVNs dekning av Node. Det er Økonomi (27 forekomster), Nyheter (11 forekomster) og Mening (10 forekomster). Økonomi er klart den seksjonen som er sterkest representert. Over halvparten av tekstene flagger under denne vignetten. Saker som omhandler inngåelse av kontrakter, skatt og generell vekst i oljenæringen havner forståelig nok i denne seksjonen. Samtidig er det tilfeller der andre typer saker blir plassert i Økonomi, der jeg er usikker på om det er økonomi som er det egentlige temaet. Dette er f.eks artiklene "Headhuntet fra Colombia til Korsvik", "Velger jobb foran studier" og "Node i europatoppen". De to førstnevnte omhandler mangel på relevant kompetanse og hvordan kompetansebehovet oppfattes som akutt (10:28.01; 27:19.05). Sistnevnte omhandler at Node er nominert til EUs gullsertifisering. Denne handler grovt sett om muligheten Node har til å bli tildelt EUs første gullsertifisering for klynger. Kriterier for dette er bl.a samarbeid, kompetanseheving og innovasjon. *"Sertifiseringen vurderer ikke resultatene til enkeltbedriftene i klyngen[...]"*(20:17.04). Økonomi er altså ikke et hovedtema. Likevel er de plassert i den seksjonen. Dette kan tenkes å være fordi vinklingen anser dette

som viktige premisser for en økonomisk vekst. Nå er det ikke mange tilfeller, men jeg synes det er interessant at det jeg vil oppfatte som tvilstilfeller blir plassert i Økonomi. Det påstås ikke at dette er vanlig praksis. Det kan være så enkelt som at disse dagene krevde andre saker mer plass og da ble fordelingen slik, men kombinert med den store overvekten av tekster fra Økonomi, så er det rimelig å anta at mye av dekningen av Node skjer med en (regional)-økonomisk diskurs i bakhodet.

De tre store

Tonje Raddum og Aslaug Veum sier "*Mediene har stor makt som formidlere av stemmer*" (Raddum & Veum, 2006, s.150). De legger vekt på en forandring i bruken av stemmer fra tidligere tider og at det i dagens avistekster er en større fremheving av visse stemmer fremfor andre: "*Den tydelige hierarkiske fremstillingen av visse saker og stemmer som ligger i normen for moderne avisdesign, innebærer i praksis at mange alternative stemmer faller bort*" (Raddum & Veum, 2006, s.150). Jeg kobler i min analyse stemmebegrepet opp mot ytringer. Jeg synes det var spennende å se på ytringene og se *hvem* det er innenfor de ulike kategoriene som faktisk kommer til orde. Jeg har også valgt å forholde meg til de som i hovedsak fremstår som de mest fremtredende i de ulike diskursene. De tre største og mest fremtredende kategoriene av ytringer i mine tekster er fra Node, FVN og Ekspert. Politiker-kategorien er på samme størrelse som FVN, men har ikke den samme tilstedeværelsen i tekstene som de andre. Jeg vil i de neste avsnittene se nærmere på "de tre store" og vise til hvordan de opptrer i ulike sjangre. De retoriske virkemidlene er selvsagt ikke like fremtredende i alle tekstene, men jeg mener at de eksempler som legges frem illustrerer de overordnede tendensene på en god måte.

Node – den hyppige kilden

Først og fremst er det faktum at Node-ytringene får mye plass. I mine diskurser 2 og 3 er disse stort sett å finne som kilder og direkte tale i artikler. Videre var det interessant å sjekke hvem fra Node som faktisk fikk ytret seg. Som et eksperiment tok jeg en nærmere titt på tekstene for først å se på språkbruk som indikerte en samlet klynge eller næring. Jeg vil påpeke at her så jeg på tekstene som helhet, ikke bare på ytringene. Jeg kom frem til 105 forekomster av ordbruk som indikerer en samlet klynge. Dette var ord som (Node)-klyngen, (Node)-bedriftene, (olje)-næringen, o.l. Videre telte jeg hvem fra klyngen som var representert ved

bruk av ytringer. To representanter skilte seg klart ut, nemlig Kjell O. Johannessen og Aker-representanter. Fra Aker var ytringer stort sett koblet til aktører med høytstående stillinger.

Ytringer fra Node-kildene var fordelt på følgende måte:

Ytring	Antall
Aker	29
Kjell O. Johannessen	27
TTS (kjøpt av Cameron)	7
National Oilwell	5
Seafront	4
Sevan Marine	4
Vinje Industri (tatt med som underlev.)	2
Lyngdal Mek. (kjøpt av Aker)	2
Siem	1
Andersen Mek.	1
SUM	82

Figur 5. Node-ytringer

En ser da at selv om det kommer frem en del ordbruk som ser på klyngen som en samlet enhet, så er det svært få av disse som faktisk får ytret seg. Ytringer fra Johannessen og Aker er fordelt over et større antall tekster og over et større tidsperspektiv enn andre Node-representanter. Disse to opptrer i flere ulike sammenhenger og i mange flere tekster enn de andre. De resterende er stort sett begrenset til enkelttekster. Et overraskende element for undertegnede var mangelen på ytringer fra National Oilwell, da denne bedriften ved flere tilfeller refereres til som den største aktøren i klyngen. Hvorfor NOV er såpass lite representert i de utvalgte diskursene er uvisst, men jeg skal innrømme at jeg forventet flere forekomster fra dem.

De to største aktørene fra Node må sies å være et topptungt og elitepreget kildeutvalg. De navngitte kildene representerer sjelden seg selv som person. De er representanter for en institusjon. Kjell O. Johannessen kan kalles Mr. Node, mens personer som Thor Arne Håverstad (adm. dir. Aker MH) er representanter for en av de største bedriftene i Node-klyngen. Håverstad spiller i noen tilfeller også rollen som styreleder i Node. Denne

representasjonen av en institusjon gir de etter min mening en troverdighet eller pondus bare i kraft av å være nettopp det. Node-klyngen og Aker-konsernet må sies å være tunge aktører som kan klassifiseres som troverdige i mine tekster. De fremstår i denne sammenhengen som tydelig interessante og åpenbart lett tilgjengelige kilder for FVN. De kan også oppfattes som interdiskursive elementer ved at de gjennom sine ytringer deler holdninger og perspektiver som representanter fra et annet miljø. Ved å se tilbake til Hågvar og hans tanke om at direkte tale oppleves som nærmere til den opprinnelige situasjonen, så er disse to sånn sett i en god stilling. Dette tilsier at de opptrer som kilder som anses som viktige for den situasjonen som teksten refererer til. Dersom en kun tar høyde for antall forekomster av direkte tale i artikler, så er Node- og Aker-representantene i en særstilling. Det er også interessant at de stort sett er å finne i artikler. Dette er typisk nyhetsstoff og det en kan anse som dagsaktuelle hendelser. Dermed opptrer Node-ytringene på en arena og i en sammenheng der dagsorden spiller en stor rolle. En kan da stille spørsmålet om hva det er som settes på dagsorden i disse tekstene. Generelt sett kan dette deles opp i to deler – skryt og behov.

For det første er det mange tekster som omhandler vekst. Node er sterkt representert som kilder her. Inngåelse av kontrakter, sterk økonomisk vekst og den første klyngen som får gullsertifisering av EU er gjennomgangstemaer. Det vises til at klyngen har hatt en formidabel vekst de siste årene ved å legge frem faktatall og argumenter som tilsier at dette er kommet for å bli. Ytringene har en stor bruk av "vi". Dette er noe som går igjen i mange av tekstene der Node-ytringer er brukt. Det er én person som ytrer seg, men som representant for en institusjon. En kan i så måte se en personifisering av disse institusjonene og kan dermed knytte enkeltpersoner opp mot en større enhet og spesifikke temaer. Disse få personene får dermed en sterk rolle i kraft av å representere mange. De er ikke der for å kommentere seg selv, de er en institusjons ansikt utad. Dette er det jeg i mange tilfeller vil kalle Node-kildenes innledende ethos. Ved å se tilbake på figur 1 i Metode-kapittel, så har klyngen vært hyppig nevnt i FVN de siste årene. Det er dermed rimelig å tro at dette er kilder som har vært brukt før. Innledende ethos kan være et virkningsfullt virkemiddel i kraft av en allerede etablert troverdighet. Likevel er det viktig å huske at det er under selve talen at overbevisningen kan finne sted. En blir ikke overbevist om noe før en har hørt selve talen. Det er dermed den avledete ethos som er av betydning (Kjeldsen, 2006, s.135-136).

Jeg vil trekke frem sitater fra artiklene "Viser muskler som oljeregion" og "20.000 nye arbeidsplasser på Sørlandet siden år 2000" som typiske eksempler på vekst:

"- Ja, i Aker Solutions regner vi med en vekst på åtte til 12 prosent i året. Da ser vi minst fem år frem i tid[...]Det er lettere å vokse i en klynge fordi det er tilgjengelig kompetanse i området og vi har et felles nett av underleverandører[...]De høye oljeprisene, en rekke nye selskaper på norsk sokkel og en omlegging av det norske oljeskattregimet, har ført til økt letevirsomhet på norsk sokkel de siste årene. Det har selskapene innen seismikk og spesielt drilling dratt nytte av gjennom at de både har opplevd den kraftigste veksten i omsetning og har de beste marginene" (Håverstad, 2:06.01).

"- Her snakker vi virkelig verdensmesterskap. For fem år siden var det drøyt 1500 ansatte i klyngen, nå er vi over 8000 og omsetter for over 40 milliarder i året. Det er ingenting som indikerer at veksten vil stagnere med det første. Basert på ordreservene til bedriftene blir 2013 all time high[...]" (Johannessen, 2:06.01).

"- I år 2005 var det nesten 1800 ansatte i Node-bedriftene på Sørlandet. Nå er tallet rundt 9000 ansatte. Dette er en formidabel vekst[...] - Vi er nok den næringen som de siste årene har bidratt mest til veksten i antall arbeidsplasser på Sørlandet[...] - På verdensbasis var det behov for å fornye hele den gamle flåten av boreplattformer. De nye plattformene er bygget med en helt annen teknologi, og for helt andre dybder enn de gamle plattformene. Mens det før bare kunne bores på 1000 meters dybde, kan det nå bores på dybder fra 3000 til 5000 meter[...] - Etter at Node-bedriftene har solgt høyteknologisk utstyr til utlandet, er det også behov for service på utstyret. Dermed har det vokst fram et helt nytt marked[...] - Kundene vil ha behov for denne servicen i 30-40 år. Målet vårt blir at vi hele tiden ligger i forkant teknologisk, slik at vi kan vinne konkurransen i markedet[...]" (Johannessen, 34:03.07).

Disse ytringene viser til forklaringer på hvorfor veksten har kommet som den har gjort.

Fremtidige vekstkalkyler er lettere å forholde seg til når en har en forståelse for hvordan dette faktisk kan opprettholdes. Disse kan kobles mot begrepet syllogisme - "[...]en logisk slutning som består av tre utsagn hvorav det siste følger med nødvendighet av de to andre" (Kjeldsen, 2006, s.170). Det handler om at konklusjonen følger logisk av premissene og derav anses som holdbare argumenter. Retorikken følger ikke logikken i samme grad i kravet om gyldighet. Det viktige er at argumentene oppfattes som holdbare og overbevisende og at en dermed kan trekke en konklusjon på bakgrunn av dette (Kjeldsen, 2006, s.171).

I ytringene som nevnt ovenfor kan en tenke seg følgende argument:

Det bør satses videre på Node, da dette vil styrke Sørlandets posisjon.

Dette er ikke noe vi kan si basert på sanne premisser, men noe som en kan se på som en sannsynlighet gitt de premisser som er oppgitt (Kjeldsen, 2006, s.172). Premissene vil her være en sterk teknologisk og økonomisk forankring, samt en stor ordresreserve. Gitt disse premissene, kan en komme frem til en sannsynlig konklusjon. En kan da tenke seg at siden Node har hatt en sterk fortid og sterk nåtid, så er det sannsynlig at de også vil ha en sterk fremtid. Disse tekstene inneholder også eksempler på intertekstuelle elementer der en ser at det trekkes inn faktorer som kan anses som fakta eller sannheter. Dette er i form av statistikker og er noe som må ses på som troverdige argumenter for vekst.

1. Oljeanalysen 2011 fra Ernst & Young:

Viser til at "*Oljeindustrien i Agder har vokst med 99 prosent siden 2006[...]*" (Avaldsnes, 2:06.01).

2. Statistisk Sentralbyrå og Kristiansand kommune:

Viser til stor vekst i antall arbeidsplasser i Agder-fylkene – fra 115.000 til 135.000. Kristiansandsregionen fremstår som vinneren med å ha generert 11.000 alene. Node trekkes inn ved å legge frem deres tall som indikerer at de har generert over 7000 nye arbeidsplasser i klyngen siden år 2005 (34:03.07).

En implisitt effekt av denne veksten er et økt behov etter relevant kompetanse. Min kompetansediskurs fremstår som en konsekvens av vekst. Dette preger ytringene til Node-kildene og der står ingeniørene sterkt. Det vises til at klyngen som helhet trenger omtrent 800 nye ingeniører og at det er hard konkurranse om disse (11:28.01). Tekstene "Aker MH skal ansette 150 til 200 nye", "-Trenger 150 til 200 nye ingeniører" og "Realfag må bli sexy" er alle direkte knyttet opp til klyngen og deres behov for ingeniører og fremstår som typiske for en diskursiv tankegang om manglende kompetanseressurser i klyngen. Innen kompetansediskursen bidrar Johannessen og Aker-aktører hovedsakelig med ønsker om et økende fokus på realfag, samt viser til utfordringen med å skaffe nok ingeniører. De bidrar med diskurstrekk i form av:

" – Det er en gullalder akkurat nå. Vi oppbemanner fordi vi tror dette skal vare lenge. Vi har flere store prosjekter vi jobber med for både 2012 og 2013. Dette trenger vi mange folk til[...] (Timenes, 5:14.01).

" – Den siste tids storfunn på norsk sokkel er gledelig for oljeselskapene. For Aker Solutions betyr det først og fremst flere spennende muligheter til å videreutvikle

verdensledende teknologi og kompetanse som vi senere kan selge internasjonalt. Vi ser et veldig sterkt globalt marked i tiden fremover" (Håverstad, 5:14.01).

" – I fjor ansatte vi rundt 100 nye ingeniører. I år trenger vi omtrent dobbelt så mange og vi søker etter 150-200. Det er målet vårt[...] - Vi ser at vi ikke finner alle lokalt, ei heller nasjonalt, og det gjør at vi må ut for å søke" (Timenes, 11:28.01).

" – Vår utfordring innenfor Node er å skaffe nok arbeidskraft, menneskene i denne regionen er vår største ressurs, vi må satse mer på disse[...]" (Johannessen, 62:17.11).

Disse ytringene har et viktig kontekstuellet forhold til vekstdiskursen. Noen av tekstene innen kompetansediskursen er direkte linket til vekstdiskursen, f.eks som en undersak til en artikkel, men flere av tekstene er også preget av at de tar de for gitt at mottaker vet hvorfor det er et stort behov for ingeniører og realfag på Sørlandet. Nå handler det ikke om å bygge opp noe fra grunnen av, men opprettholde og videreutvikle noe som en har brukt tiår på å oppnå. Når det gjelder disse to diskursene, så mener jeg at de to andre fremtredende ytringskategoriene spiller hver sin rolle i hvordan forvalte disse.

Der Node-ytringene viser til vekst og "se hva vi har fått til", så bidrar de to andre med henholdsvis hyllest (FVN) og troverdige argumenter (Ekspert). Dette er satt noe på spissen da det finnes elementer av alle tre appellformer i mange av tekstene, men det er det jeg har oppfattet som hovedtendensen i tekster fra FVN og Ekspert.

Den engasjerte kommentatoren

Ytringene fra FVN-kategorien er de som kanskje fremstår som mest fremtredende etter Node. Grunnen til at jeg synes denne er interessant er for det første at det er medieinterne ytringer, samt at mange av tekstene kommer fra samme person. Rune Øidne Reinertsen er økonomisk journalist i FVN og forfatter bak en serie kommentarer om Node. Han fremstår som meget begeistret for klyngen. Det er et tydelig engasjement i alle kommentarene hans. Hans kommentarer er koblet mot artikler som omhandler økonomisk vekst, kontrakter i utlandet og lederlønn og er i så måte kommentarer til aktuelle hendelser. Han er den som i størst grad benytter seg av pathos-appeller i sine formuleringer. *"Patos handler om å sette tilhørerne i en bestemt følelsesmessig tilstand der de blir overbevist om at taleren har rett"* (Nilsen, 2011, s.145). Hos Reinertsen handler det mye om glede og hyllest. Det ligger en klar følelse av at han vil vi skal være på samme følelsesmessige nivå som han når en leser hans tekster. En kan svært ofte finne pathos-elementer i starten av hans tekster. Dette er med på å sette standarden

helt fra begynnelsen. Disse emosjonelle appellene er å finne i hver enkelt av hans tekster. Det er et vidt datospenn mellom kommentarene, så det er rimelig å anta at dette er virkemidler og holdninger som sitter i margen og som benyttes forholdsvis ofte. Et utvalg fra tekstene indikerer et sterkt engasjement:

"Fremveksten av Node-klyngen er et fenomen som fortjener en opera[...]. Det er bare å bøye seg i støvet for det som har vokst frem etter gründere som Bjarne Skeie, Arne Smedal og Eyvind Larssen[...]" (3:06.01).

"Nå som gjennombruddskontrakten i verdens største marked er bekreftet, kan det ropes fra Torvet: Kristiansand har tre store leverandører av boreutstyr, ikke to" (6:14.01).

"Den som leter etter noe som ligner Node-klyngens fremvekst på Sørlandet, skal streve hardt[...]. Og den har åpnet Sørlandet mot verden på en måte som selv skipsfarten aldri klarte[...]. Den går altså videre med nye kapitler, denne fantastiske saga[...]. Og hvor går man for å komme i gang i en bransje hvor terskelen er så høy for kundeaksept? Ikke til Houston, Singapore eller Aberdeen, men til Kristiansand" (32:09.06).

"Brasil-kontrakten er et jublende gjennombrudd for Aker MH i verdens største marked for offshore boreutstyr[...]. På et år har de to naboene hanket inn Brasil-oppdrag for 15 milliarder kroner. Jeg gjentar: 15 milliarder kroner. Sørlandet har aldri sett noe sånt før" (43:28.08).

"Node-klyngens fremvekst er en historie uten tidligere paralleller på Sørlandet. Ja, den som leter etter noe tilsvarende i andre land og Tellus' økonomiske historie, skal få streve[...]. Der ligger leverandørbedriftenes viktigste bidrag: mange tusen, til del godt betalte jobber. Brorparten av dem byr på høye kompetansekrav og ditto, faglig utfordringsnivå. Og forgreningene ut i verden er sterke. I sum: fantastisk for Sørlandet" (54:20.10).

Dersom jeg skal trekke en parallell tilbake til Raschs sitat om FVN som et menighetsblad, så kan en kanskje kalle det en halleluja- eller amen-stemming i disse ytringene. Pathos kommer her til syne gjennom en tydelig stolthet i ytringene. Om tekstene klarer å sette mottaker i den rette sinnsstemningen, som her vil si glede og engasjement, så kommer Reinertsen videre med ytringer som viser til at Node-klyngens fremtid ser lys ut. Mye av de emosjonelle appellene som sitert over handler om fortid og hva klyngen har oppnådd, altså en bekreftelse på at de faktisk har klart noe. Dette handler om historisk viten om fenomenet Node og det må det sies

Reinertsen besitter mye av. I flere av hans kommentarer redegjør han for klyngens spede oppstart helt tilbake til 1970-tallet og viser til ulike stadier som klyngen har gjennomgått frem til den statusen de har i dag. Tekstene er preget av historiske tilbakeblikk på hvordan klyngen på relativt kort tid har klart å opparbeide seg en betydelig posisjon i et internasjonalt marked preget av sterk konkurranse. Samtidig vises en tydelig stolthet over at det er akkurat til Kristiansand mange av de store oljeaktørene går til når de trenger eksperthjelp på den teknologiske fronten. Vekstdiskursen står sterkt hos Reinertsen, da spesielt med økonomisk fortegn.

Hans tekster er interessante nettopp fordi de er kommentarer. De kommenterer noe. De er et synspunkt på tidligere tekster og det ligger flere valg bak. Han valgte å vinkle sine kommentarer på denne måten. Han kunne valgt noe annet, men gjorde det ikke. Redaksjonen gjorde også et valg i å la disse komme på trykk. Akkurat som Johannessen og Håverstad er representanter for Node og Aker, så er Reinertsen en representant for FVN. Han ytrer seg som økonomijournalisten Reinertsen, ikke privatpersonen Reinertsen. Dermed er han en representant som kommer med synspunkter som har sin velsignelse fra redaksjonen. Eide og Hernes viser i sin teori tilknyttet føljetonger til 10 punkter som er typiske for mediedramaturgiske tekster (Eide & Hernes, 1987). Jeg benytter ikke føljetong-perspektivet selv, men et par av punktene er interessante å trekke inn her. De tematiske diskursene som jeg har avgrenset er i seg selv en serie tekster som omhandler et generelt overhengende tema. Eide og Hernes viser til at media selv er en aktør i form av den kritiske røsten i lederen og gjennom redigering. De viser også til at *"Beskjedenhet er ingen mediedyd. Analyser av mediedrama viser oss mediernes selvbilder[...]. Andre ser sin misjon i forhold til den politiske elite, f.eks som 'pådriver' i helse- og sosialpolitikken"* (Eide & Hernes, 1987, s.173). Jeg vil påstå at Reinertsen har en misjon ved sine kommentarer som kan fremstå som i overkant engasjerte. Der Hernes sier media kan være en pådriver i en politisk debatt, så kan Reinertsen se ut til å innta en rolle i forhold til innovasjonspolitikken. Jeg vil se på det som at han ved å koble gode følelser til et fenomen, ønsker å få frem ønskede handlinger. Kjeldsen viser til at et viktig poeng ved å bruke pathos som overbevisning er om det oppfattes som sømmende. Grunner til at pathos-appeller kan oppfattes som upassende er at den kan fremstå som overdrevne, fanatiske, latterlige, o.l og således ikke fungerer som et godt argument (Kjeldsen, 2006, s.314). Et aspekt å tenke på er da om disse appellene, som i utgangspunktet er positivt innstilt, har den rette effekten om de oppfattes som "too much".

De troverdige ekspertene

Jeg vil her se nærmere på Ekspert-ytringene. Jeg vil også i større grad trekke inn intertekstualitet her, da ekspertene ofte benytter seg av intertekstuelle elementer.

Disse aktørene bidrar med en faglig tyngde og troverdighet. Et perspektiv tilknyttet utdanning og kompetanse (da ofte i form av realfag) som en viktig del av regionens fremtid legges frem. Jeg mener at Ekspert-ytringene, både som kilder og kronikkforfattere, er en form for intertekstualitet i seg selv, akkurat som Node-ytringene. De representerer et annet sosialt felt og bidrar med sine stemmer og diskurser. Samtidig opptrer de ofte i samspill med andre tekster fra andre arenaer.

Ekspert-gruppen har etter mitt syn ett viktig bidrag i tekstsamlingen i form av troverdige og relevante argumenter som støtter opp tankegangen om behovet for mer realfag og ingeniører. Ekspertene er oftest å finne i Menings-seksjonen gjennom kronikker og leserinnlegg, men de har også spalteplass som kilder i artikler som omhandler vekst og kompetanseutfordring. I så måte er det mest nyttig å forholde seg til de retoriske elementene avledet ethos og logos. Målet med en kronikk er å legge frem et syn på et spesifikt tema. Akkurat som kommentaren så er dette et bevisst valg fra forfatters side. De har valgt å komme med sine ytringer med en spesifikk vinkling. De bidrar med sin kompetanse eller det som fra gresk heter fronesis (Kjeldsen, 2006, s.115). Kompetansen som kommer til syne i en tekst bidrar med å skape troverdighet rundt kronikkforfatterne, kildene og saken.

Det er avisens mulighet og privilegium å velge de kilder og kronikker de vil vise til. Hvem og hva disse ekspertene representerer er dermed av interesse. Mange av ytringene fra denne kategorien kommer fra akademiske miljø, samt fagmiljø som kan relateres til Node. Disse bidrar med kommentarer og tanker som i stor grad må kunne sies å være støttende for Node i kampen om et bedre kompetansegrunnlag. Flere av tekstene tar opp utfordringen rundt ingeniørbehovet og viser til en utfordring i å skaffe nok relevant arbeidskraft som følge av den kraftige veksten i oljenæringen. Et eksempel viser blant annet til stor vekst i antall søkere til Universitetet i Agder og stor rift om ingeniørplassene (36:20.07). I flere tilfeller ser en oppfordringer (både skjult og åpen) til en satsning på kompetanse som er nyttig og viktig for klyngen. Et utvalg ytringer fra denne kategorien er:

1. Studiedirektør ved Universitetet i Agder, Bjørn J. Monstad. Han kommer med kommentarer i forhold til sterk konkurranse om studieplassene ved UiA i Grimstad.

Teksten fokuserer først og fremst på ingeniørstudiene: "- Grimstad har blitt en kjempepopulær studentby. De vordende studentene har tydeligvis fått med seg at arbeidsmarkedet er godt for ingeniører[...]Det virker som behovet for ingeniører er utømmelig. Det er nok derfor Grimstad har enda større økning i søkning enn Kristiansand" (36:20.07).

2. Representanter fra NITO (Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon), Inger Johanne Larsen og Raymond Haugli. De viser til Sørlandsutvalgets enighet om de faktorene som var viktige for utvikling i regionen – kunnskap og teknologi. Dette trekkes inn i utfordringen regionen har ift. ingeniørmangel. "Virksomhetene har behov for flere ulike profesjoner, men uten ingeniørene hadde det definitivt ikke vært mulig å levere det mange nå er stolte av. Kunnskap og teknologi er nøkkelord i denne sammenhengen[...]Skal teknologi brukes og utvikles videre, er vi avhengig av menneskelige ressurser" (40:27.08).

3. Seniorforskere fra Agderforskning, Knut Hidle og Roger Normann. De har utarbeidet en rapport om det fremtidige Sørlandet kalt Scenarier 2029, der de legger frem et positivt og negativt scenario for regionen. Der sier de at bedre fokus på skoler og utdanning er det viktigste for fremtiden. "- Står valget mellom standardheving for de unge under utdanning eller økt offentlig betalt standard for den enkelte eldre; da velger vi standardheving for de unge! [...] - Svikter utdanningen, feiler også næringslivet[...] " (56:02.11).

4. Professor Dr. Rolf Tomas Nossun, fakultet for teknologi og realfag ved UiA. Han har et innlegg der han er bekymret for statusen til realfag dersom det blir en fusjon mellom UiA og Høgskolen i Telemark. Han oppsummerer med: "Det dreier seg heller om en fare for nedbygging av Kampus Grimstad og en utvanning av universitetets rolle i regionens teknologiske kunnskapsmiljø. Sørlandets teknologiske kunnskapsbedrifter, med Node-nettverket som lysende eksempel, ville i så fall havne mellom to stoler[...] " (59:08.11).

5. Lærere ved Mandal videregående skole, Stein Aanensen og Olav Kristensen. Deres kronikk er del av en periode der det åpenbart har vært fokus på utdanning og kompetanse, der høy kompetanse tilknyttet oljebransjen ofte er en gjenganger. Disse lærerne setter fokus på at norske elever har et dårlig prestasjonsnivå i matematikk både i grunnskolen og videregående skole. Dette kobler de opp mot innholdet i

matematikktime, samt utfordringen med at det ikke ser ut til at det er attraktivt for de flinke matematikkelevne å utdanne seg til realfaglærere. De legger i kronikken frem verktøy og metoder som de mener kan bidra til en mer effektiv undervisning og dermed skape bedre realfagskompetanse (63:20.11)

Det er i disse tekstene et antall henvisninger til ulike programmer og rapporter. Felles for disse er at de enten viser til hvordan situasjonen er på dagens kompetansenivå (f.eks. dårlige realfagskunnskaper) eller at de inngår i en kommentar om hvordan en kan forbedre eller utvikle utdanningsforløpet slik at en er sikret bedre fremtidig kompetanse. Dette gjelder både i form av manifest intertekstualitet og interdiskursivitet. Interdiskursivitet viser til et prinsipp som indikerer at diskursorden har forrang, der en trekker frem ulike konvensjoner som har tilhørighet i den overordnede diskursordenen (Fairclough, 2008, s.44). Jeg mener at mine tekster er en del av FVN's journalistiske diskursorden, men også en del av en politisk diskursorden. Intertekstuelle elementer tilknyttet kompetanseutfordringen fremstår som eksempler på hvordan andre diskurstyper blir trukket inn i tekstene og i så måte opptrer som sterke argumenter:

1. Sørlandsutvalget:

Fra Sørlandsutvalgets høring der kunnskap og teknologi ble sett på som avgjørende for næringslivets utvikling og bekymring for at det nasjonale Vitensenterprogrammet ikke satser på Sørlandet. De trekker inn Regionplan Agder 2020 der rekrutteringsutfordringene er i fokus og målet er å etablere et regionalt Vitensenter støttet med nasjonale driftsmidler (40:27.08).

2. Rapporten Scenarier 2029:

Her legges det frem et utdrag fra rapporten Scenarier 2029 fra Agderforskning. Det legges frem ulike punkter tilknyttet et positivt og et negativt fremtids-scenario for Sørlandet og oljebransjen oppfattes som viktig for regionen. 4 av 11 punkter fra det positive scenariet er knyttet til Node, olje og/eller ingeniører, eksempelvis Nodeklyngen anses som et innovativt miljø og Sørlandet preges av *"fremragende innovasjonskultur og et sterkt ingeniørmiljø"*. Det negative scenariet har også elementer som kan knyttes til oljenæringen og klyngen, f.eks ved at de viser til at Node ligger etter og har ikke mestret de fire K'er: Kina, klima, kompetanse og konkurranse, det regionale samarbeidet har dødd ut og de økonomiske midlene folk har til overs stammer fra de såkalte gylne årene (56:02.11).

3. Fakultet for teknologi og realfag:

"Tvert i mot er skepsisen til fusjon utbredt også ved Fakultet for teknologi og realfag, og mye tyder på at nettopp dette fakultetet har aller mest å tape på en slik fusjon".

Denne uttalelsen viser til en holdning som det må antas er konsensus på det gjeldende fakultetet. Skribenten uttaler seg på vegne av alle og trekker inn andre institusjonelle konvensjoner i gjeldende tekst (59:08.11).

4. Konklusjonen i forskningsprosjektet TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) viser bl.a at matematikkundervisningen i Norge er preget av en stor andel individuell problemløsning i stedet for å fokusere på diskusjon og refleksjon. Dette ses på som en mulig årsak til den nedadgående kurven som tilknyttes unges mattekunnskaper. Ulike måter som kan løse denne utfordringen legges frem. Prosjektet "Lær bedre matematikk" fra UiA fokuserer på diskusjon for å finne sammenhenger i matematiske problemer. Som lærere ved Mandal videregående skole sier forfatterne av teksten at denne modellen har gitt gode resultater (63:20.11).

Disse rekontekstualiserte utdragene står frem som sterke bidrag fra andre sjangre og diskurser. Konklusjoner fra rapporter og forskningsprosjekter anses som sterke og gode kilder og er i så måte sterke logos-appeller. Ved å trekke inn disse sjangrene og diskursene inn i nyhetstekster og kronikker, så styrker de den avledete ethos til den oppgitte kilden og kronikk-forfatterne. Tekstene får en tyngde og en styrke som må sies å støtte opp rundt det aktuelle og overordnede temaet.

Jeg mener å spore en homogenitet både av de perspektiver som får "taletid" og de intertekstuelle elementene som trekkes inn fra andre sosiale arenaer. Dermed får en servert en samling av ensidige, diskursive perspektiver over lengre tid. Det handler om vekst, men det handler også om hvordan opprettholde denne veksten og fortsette å være konkurransedyktige i fremtiden. Det er derfor jeg mener diskursene ikke nødvendigvis er konkurrenter på samme arena, men heller går to parallelle veier mot samme mål. Jeg kan oppsummere deknningen og presentasjonen av de to diskursene med et sitat fra kronikkene til NITO-representantene Larsen og Haugli og lærerne Aanensen og Kristensen:

"Vi gleder oss over bedrifter som får viktige kontrakter, samtidig er vi bekymret for fremtiden" (40:27.08)

"Er det politisk vilje og ikke minst evne til å ta nødvendig grep? Selvfølgelig vil dette koste – men har vi råd til å la være?" (63:20.11)

4.2.2 Sosial praksis

Klynger og innovasjon som utgangspunkt

Da Node ble startet i 2005, så var Node som klyngekonsept et innovativt tiltak. Målet var å samle flere bedrifter innenfor et fagfelt og geografisk område i en klynge der de ulike medlemsbedriftene kunne dra nytte av hverandres teknologi og kompetanse. Dersom en går tilbake til Porter og ser på hans argumenter for hvorfor klyngedannelse kan være en gunstig løsning, så ser en at dette i stor grad har vært tilfelle for Node. Som Node selv nevner på sine hjemmesider, så har klyngedannelsen vært med på å skape samarbeid og sunn konkurranse mellom bedriftene i regionen. Det er en teknologisk, verdensledende klynge på sitt felt. Sett i forhold til Porters klyngeteori, så er Node et typisk eksempel på hvordan en næring kan organiseres i en region. Dersom en ser på det innovative aspektet ved Nodes virksomhet, så mener jeg at dette har forandret seg i livsløpet til Node. Det innovative som Node og Kjell O. Johannessen gjorde var å samle flere bedrifter som tradisjonelt sett var i konkurranse med hverandre og som ikke hadde for vane å dele sin kompetanse med hverandre. Dette samsvarer med punkt 5 hos Schumpeter der nyskapingen ligger i å organisere seg på en ny måte innenfor en næring. Det er viktig å huske at selv om dette ikke var den første olje- og gassklyngen i Norge, så var det den *første her i regionen*. Det innovative aspektet tilknyttet Node har etter min mening skiftet retning de senere årene. I dagens Node-klynge er det medlemsbedriftene som er de innovative drivkreftene. Det er de som utvikler og produserer nyvinninger som skal ut på det globale oljemarkedet. Den nyskapende klyngen er i operativ virksomhet. Nå handler det om å utvikle kjerneaktivitetene innenfor klyngen. Nytt utstyr og ny teknologi utvikles for å forsikre seg om at klyngen klarer å opprettholde sin posisjon som en verdensledende aktør innenfor sitt felt. Node har, som de selv sier, gått fra å være en volumbasert klynge til en kunnskapsbasert klynge. Dette tolkes dit hen at de fokuserer mer på (spiss)kompetansen. Dette samsvarer med den eldre Schumpeter ved at noen store foretak viser vei og innoverer gjennom sine egne forskningsavdelinger. Innovasjon er i stor grad en kontinuerlig prosess. Dette krever mye ressurser og det er dermed rimelig å tro at det er de største aktørene som primært opprettholder innovasjonsgraden. Det innovative perspektivet har etter min mening gått fra en organiseringsinnovasjon til en teknologiinnovasjon og at det nå er fokus på punktene 1 og 2 fra Schumpeter – nye produkter og produksjonsmetoder. Punkt 3 fra Schumpeter (bevege seg inn på et nytt marked) kan også være av interesse om klyngen klarer å komme seg bort fra stempelet som en oljeklynge. Det er likevel viktig å huske at dette er

gjelder *etter* at Node ble etablert. Det er urimelig å tro at det ikke foregikk noen form for innovasjon i medlemsbedriftene før klyngen ble etablert. Innovasjonsprosessene innad i medlemsbedriftene stoppet heller ikke opp mens Node-klyngen startet opp, men etableringen av klyngen førte til at mer kompetanse fløt mellom bedriftene som er medlemmer av klyngen. Dette fører igjen til at den organisatoriske innovasjonen gir innovative goder på den teknologiske fronten. Administrativt samarbeid innad i klyngen har ført til teknologisk nyskaping. Denne prosessen har vært en del av en politisk plan. Dette er også tilfelle for videre utvikling.

Sørlandet og det offentlige

Retoriske virkemidler brukes for å overbevise noen om noe. Diskursanalyse viser til sosiale forklaringer på det som skjer i tekstene og de konsekvenser tekstene kan ha. For meg blir det dermed viktig å se på faktorer som kan ha bidratt til perspektivene som sett i tekstene og evt. konsekvenser av deres ytringer. Node-klyngen er preget av en historikk som omhandler samarbeid mellom det offentlige og næringsliv. En politikk tilknyttet utvikling av regioner står frem som et viktig holdepunkt for min sosiale praksis. Det offentlige er en svært sentral aktør som i mange tilfeller er en viktig faktor i målet om fortsatt vekst på Sørlandet. De var viktige i etableringsfasen av Node, da klyngen ble tildelt rollen som Arena-prosjekt. Dette utviklet seg videre da Node fikk status som NCE og på den måten var sikret støtte over en forholdsvis lang periode. Denne innovasjonspolitikken som i stor grad har basis i en tanke om klyngesamarbeid som et positivt tiltak for vekst må sies å ha hatt stor innvirkning for Sørlandet. Sett i ly av både innovasjons- og klyngeteori, så er det liten tvil om at Node-klyngen kan vise til en fenomenal vekst og det er lite som tilsier at den ikke skal fortsette med det fremover. I fremtiden er det rimelig å anta at forholdet mellom det offentlige og oljebransjen fortsatt vil være av vesentlig karakter. Dersom en ser tilbake til Isaksen og hans kapittel om regional innovasjonspolitik, så er punktet som sier det må tas høyde for særegne, regionale forhold interessant. Regionen har spesifikke behov som må tilfredsstilles for å stimulere til videre fremgang av Node-klyngen. Det ligger i menneskets natur å søke fremover på ulike fronter. Innovasjon, utvikling og vekst er faktorer som aldri kommer til å stanse. Mye av grunnlaget for de diskurser som kommer til syne i diskursorden ligger i premisset om hvilke måter som gagnar denne utviklingen og Sørlandet best. Diskursene som befinner seg i min diskursorden er i stor grad diskurser som stiller seg bak en holdning som sier at Node-klyngen må satses mer på.

Mediets rolle - ideologi og hegemoni

Min diskursorden er altså ikke bare en del av en journalistisk diskursorden med regional tilknytning. Den er også en del av en politisk diskursorden med bakgrunn i klyngedannelse og innovasjon. Mitt tekstutvalg med tilhørende diskurser fremstår som en diskursorden med rot i tankegangen om oljebransjen som en viktig og nødvendig del av morgendagens Sørlandet. Forholdet mellom diskursiv og sosial praksis er av en dialektisk art, der begge påvirker og påvirkes av hverandre. Det er interessant å se hvordan de kontekstuelle forhold som er nevnt over kan ha innflytelse på de ideologiske og hegemoniske forhold og om disse forholdene har blitt reproduisert eller forandret i tekstene. Mye av forholdet mellom diskursiv og sosial praksis i denne sammenhengen viser seg i å legge frem bekreftelser på at vekst faktisk skjer i klyngen, samtidig som det er viktig å sørge for at dette fortsetter. Regionen trenger kompetanse, noe som anses som relevant for videre fremdrift av klyngen. Dette kan igjen kobles opp mot en tankegang om hvordan klynger stimulerer til kompetansevekst og der en viktig del av denne kompetansen er taus kunnskap. Et viktig poeng blir å generere og beholde denne kompetansen. Vekst- og kompetansediskursen står derfor særskilt sterkt i min diskursorden og spesifikke ytringer får mer plass enn andre. Ved å se til McQuail og det funksjonalistiske perspektivet til media, så vises det til studier som sier at massemedia har en tendens til å forholde seg støttende i stedet for kritisk til såkalte dominerende verdier. Han legger frem flere punkter på hvordan dette kan skje, deriblant "*avoidance of fundamental criticism of key institutions such as business[...]* og *[...]giving differential access to the 'social top'*" (McQuail, 2010, s.99). FVN har i kraft av sin dagsordenfunksjon en makt til å velge ut de saker som skal fremstå som viktige og relevante for mottaker. Ved å se tilbake på tekstene og de ytringer og perspektiver som kom frem der, så kan en si at vinklingen på tekstene i stor grad har vært i retning pro-Node. I tillegg til den åpenbare informasjonsfunksjonen, så vil jeg si det foreligger en rimelig sterk grad av mobilisering fra FVN's side. Jeg vil argumentere for en "kampanje" som kan tilknyttes en ideologi som ser på utvikling av Node-klyngen som en viktig fremtidsstrategi.

Hegemoni handler om maktforhold, om at ens egen ideologi får forrang fremfor andres. Den diskursive praksisen anses av Fairclough som en del av en hegemonisk kamp, der en kan se "*reproduktion og transformation af den diskursorden, den indgår i (og dermed af de eksisterende magtrelationer)*" (Jørgensen & Phillips, 1999, s.88). Forandring av de diskursive

kreftene ser ikke ut til å være målet i tekstene. De holdningene og perspektivene som kommer frem må sies å være rimelige konsekvente og ensidige. De fremstår som en reproduksjon av de maktforhold som anses som viktige for Sørlandet. En tanke knyttes opp til hvordan en viss ideologi kommer til syne og hvem som får lov til å formidle dette verdenssynet.

Fairclough viser i analyse av diskursorden at det er to spørsmål som er viktige å ta hensyn til i forhold til den diskursive praksisen som viser seg.

1. Hvor ensformige eller varierende er mediernes diskursive praksiser?

2. Hvor stabile eller omskiftelige er de?

(Fairclough, 2008, s.135)

Disse to spørsmålene henger sammen. Fairclough sier at diskursive praksiser fremstår som stabile og ensformige i et satt og konservativt samfunn, mens de er av mer varierende og utforskende grad i samfunn i forandring (Fairclough, 2008, s.135). I de delene av diskursorden som jeg har valgt å ha større fokus på (vekst- og kompetansediskursene), så fremstår dette som ganske stabile og ensformige diskursive praksiser. Det er mye av det samme som går igjen over en lengre tidsperiode ved en bruk av spesifikke ytringer fra spesifikke aktører. Dette kan ha sammenheng med at dette er et fenomen som er lokalisert på nettopp Sørlandet. Sørlendirer har et rykte på seg for å være noe trege og være glade i å holde på det kjente. Nyhetsdekningen av Node kan i så måte være av en typisk sørlandsk art.

Jeg skal være forsiktig med å si at FVN og Node fremstår som en allianse, men den diskursive praksisen bidrar til en ensidig dekning. Dette er ikke nødvendigvis bare gjennom bruk av Node-kilder, men også av andre ytringer som bidrar med støttende utsagn knyttet til Nodes virksomhet og behov. Mangelen på klare og sterke motdiskurser bidrar også til en forsterking av de ideologiske tendenser som allerede er til stede og kommer ikke med noen klar motstand til etablerte konvensjoner og holdninger. Ved å se tilbake på de ytringer som kom til syne i den kommunikative begivenhet, så er det interessant å se hvordan Node og Ekspert deler samme interesser for behov. Ved å se hvem disse aktørene fra Ekspert er, så er dette representanter fra institusjoner som absolutt kunne hatt nytte av en fremtidig, sterk klynge. Lærere, UiA og ingeniørers interesseorganisasjon kan alle ha en nytte av et sterkt teknologimiljø på Sørlandet. Jeg mener derfor å ha avdekket et symptom innenfor FVNs dekning. Basert på min forforståelse og sitatet fra Lars Helge Rasch, så er dette noe jeg mener er rimelig å anta har hendt før også.

Vekst og kompetanse kan kobles til så mangt. Likevel bærer disse diskursene preg av spesifikke perspektiver til relativt generelle begrep. Ved å benytte spesifikke aktører til å komme med ytringer på disse områdene med en spesifikk vinkling, så kan dette føre til at dominansrelasjoner opprettholdes. Det kan f.eks diskuteres hvilken effekt dette har på det ideologiske aspektet. Dette kan først og fremst hindre at andre retninger om begrepene vekst og kompetanse kommer til syne. Ved stadig å forholde seg til de samme tolkningene av begrepene, så kan en si at de blir naturaliserte eller "common sense". Dermed mister en motvekten som kunne vært med på å skape en dynamisk diskusjon. Andre ideologiske perspektiver fra andre grupper kunne bidratt til å kaste lys over andre sider ved klyngen som i dette tekstmaterialet ikke kommer til syne. Klyngen ses sjeldent på som "the bad guy" og de initiale perspektivene som Johannessen la frem i tekst 1 kan ofte spores opp i andre tekster i min empiri.

4.3 Oppsummering analyse

I min analyse har jeg gjort funn som viser at Node har en gunstig posisjon i FVNs dekning av klyngen. De temaer og ytringer som viser seg i tekstene kan i stor grad ses på som pro-Node. Diskurser som omhandler økonomisk vekst og kompetansebehov er særlig vektlagt. De ytringer som får spalteplass benytter seg av retoriske virkemidler som er optimistiske på Nodes vegne og støttende til klyngens behov. En del av funnene indikerer også et fokus på de største og mest profilerte aktørene i klyngen. Kritiske røster er i stor grad fraværende og dekning får et ensidig preg. I mine øyne utfyller de to diskursene hverandre. Den ene er ikke nødvendigvis avhengig av den andre, men ved å legge opp til en dekning som spiller den andre god, så bidrar de til å hjelpe hverandre fremover mot et felles mål – en fremtidig region der Node fortsatt har en sterk status.

5.0 DRØFTING

Det er vanskelig å komme frem til et resultat en kan sette to streker under svaret på gjennom kritisk diskursanalyse. Det viktigste bidraget fra denne disiplinen er å rette et kritisk blikk mot de sosiale arenaer der språk benyttes som et virkemiddel for maktutøvelse. Ved å benytte seg av kritisk diskursanalyse kommer en ikke nødvendigvis frem til løsninger, men det kan avdekke spørsmål som kan (og kanskje bør) stilles om sosiale aktører og utfordringer. *"Kritisk diskursanalyse er et korrektiv til samfunnsutviklingen, der det trengs"* (Grue, 2011, s.133-134). Dette kapittelet vil derfor se videre på de funn som er gjort i analysen og det vil stilles spørsmål opp mot hvilke sosiale konsekvenser de kan ha. Samtidig vil jeg prøve å ta på meg "de andre brillene" i et forsøk på å se andre meninger, holdninger og perspektiver som kan være nyttige å tenke på i denne sammenhengen.

Jeg vil begynne med å se på utfordringen ved å se på en annen institusjons virke gjennom en forskers øyne. For det andre vil jeg se på de funn relatert til yringer og hvordan dette kan diskuteres i sammenheng med de roller og ansvar som massemedia besitter.

5.1 FVNs vs. forskers paradigmer

Oddgeir Tveiten viser i sin bok Storyland til begrepet "journalistiske paradigmer". Dette begrepet kobler nyhetsrammer opp mot vitenskapelige forskningsparadigmer.

Nyhetsrammer defineres som summen av oppmerksomhet og vinkling en sak/hendelse/fenomen får, mens paradigme viser til en forståelsesmåte av et fenomen der såkalte forskbare spørsmål dannes på grunnlag av *"etablerte problemstillinger, innsikter og uløste spørsmål"* (Tveiten, 2009, s.109). Disse begrepene får en fellesnevner ved at de blir sett på som en forståelse av sosiale fenomen. Det inneholder også et konfliktelement ved at fenomener kan forstås på ulike måter. Tveiten oppsummerer journalistiske paradigmer *"som en innsikt i måten nyhetsmediene organiserer sin formidling av hendelser i verden på"* (Tveiten, 2009, s.109). Det er nettopp ved å se på slike begreper at det blir vanskelig å sette noen klar konklusjon på de funnene som er gjort i analysen. Disse begrepene har mye til felles, samtidig som de får frem visse aspekter som en må tenke gjennom. De står for en måte å se verden på og en måte å formidle den på. FVNs nyhetsrammer og deres dekning er én side. Basert på denne oppgavens analyse, kan en da tenke at FVN bidrar til at visse diskurser får forrang gjennom sin institusjonelle tankemåte. Men denne analysen er igjen basert på andres institusjonelle tankegang. Jeg har ikke hatt tilgang til FVNs journalister og kilder og

dermed heller ikke tilgang til direkte analyse av deres perspektiver og tankemåter. Dermed kommer en inn på mine forståelsesrammer som forsker. Jeg vil påstå at en forsker har sine forståelsesmåter (sine paradigmer) og er en representant for institusjonell tankegang i kraft av å være et produkt av en sosial institusjon (akademia). I tillegg benytter en forsker seg av en foretrukket metode for å se på et sosialt fenomen for komme frem til en løsning eller vise til de utfordringer som fins. I denne oppgaven er dette knyttet til metoden rundt Fairclough og kritisk diskursanalyse, som også kan knyttes opp til den akademiske diskursen. Det er dermed ikke noe rett og galt knyttet til de ulike perspektivene i seg selv. Det er to ulike måter å se et fenomen på, eller mer korrekt, to ulike perspektiver på hvordan en ser på dekkningen av et fenomen. Gjennom mine funn kan jeg derfor uttrykke kritiske tanker til Node som fenomen gjennom FVN's regionale dekning basert på en gitt metode. Jeg skal deretter være ytterst forsiktig og ydmyk i å trekke noen videre slutninger på elementer som strekker seg utenfor oppgavens omfang. Et av de aller viktigste poengene tilknyttet dette, er at selv om jeg kan vise til tendenser og argumenterer for at det kan være en ideologisk forankring og hegemonisk prioritering bak tekstene, så er dette noe jeg kun kan bekrefte ved å ha svart på en fremlagt hypotese som er besvart med en gitt metode og teori. Andre metoder og perspektiver kan komme frem til et annet svar. Jeg vil derfor ha en kritisk holdning til egne funn på akkurat det punktet. Likefullt står jeg bak det arbeidet jeg har gjort.

5.2 Spalteplass for de store?

Selv uten andre kilder som sammenligningsgrunnlag, så vil jeg si det foreligger en klar indikasjon på at Node-klyngen har en god posisjon i dekkningen fra FVN. Det er to grunner slik jeg ser det til at dette er tilfelle:

1. Det totale antall treff på "Node".

Det er en hyppig forekomst av saker tilknyttet Node og de får stor spalteplass over en lang periode. Jeg kan ikke sammenligne med noen andre institusjoner i regionen, men dersom en tar et grovt gjennomsnitt av antall analysetekster opp mot antall dager FVN blir gitt ut i løpet av et år (ca. 315 dager i året), så får en at det blir publisert en tekst tilknyttet Node omtrent hver fjerde dag.

2. Den store overvekten av positive og støttende kommentarer.

Det er lite negativ dekning knyttet opp mot Node i mitt utvalg. Det er stor grad av optimisme og støttende ytringer.

Node har hatt en voldsom vekst og bidratt med mye til regionen. Dette er åpenbart ved å se på oppgavens tekstmateriale. Dette har igjen medført en økende interesse fra lokal og regional media. Ved å se tilbake til figur 1 fra metode-kapittelet, så viser denne stor vekst i antall treff i Atekst i perioden 2005-2012. Spesielt mellom 2009-2010 var det et ganske dramatisk hopp i antall treff på "Node". Som nevnt tidligere, så kan noen av disse tekstene være av irrelevant art, men de viser likevel til en økning i interesse fra FVN. Media besitter en makt i kraft av å kunne formidle ting på sin måte. Men kan det også tenkes at Node besitter så en form for makt i kraft av sin størrelse (økonomi og arbeidsplasser) at de igjen besitter en makt over media som aktører en bør ha et fokus på i den daglige nyhetsdekningen? Nyhetsterskelen kan ses på som de kriterier eller vilkår som råder for å få et oppslag i avisen (Allern, 2001, s.55). Uten å vite grunnen til den kraftige økningen i interesse for Node rundt 2010, så vil jeg legge frem en påstand om at Node her kom over nyhetsterskelen eller fikk lettere for å komme over den på jevnlig basis. Én tanke er at dette kan ha sammenheng med finanskrisen som hadde store økonomiske konsekvenser rundt om i verden på dette tidspunktet. Nodes nye status som NCE er en annen. Dersom en ser på disse aspektene i kombinasjon, kan en se en aktør som går mot strømmen og som har enorm suksess der andre sliter. På en måte kan økt dekning dermed ses på som en naturlig konsekvens. Node-klyngen er en aktør som i det store og det hele alltid har utviklet seg i positiv retning, hvertfall om en ser på økonomi og antall arbeidsplasser. Det kan dermed hende at dette ble sett på som et viktig fokusområde for å bidra med en mer positiv dekning av noe som i den gitte tidsperioden var ganske deprimerende (økonomisk krise). Når denne positive klynge-utviklingen bare har fortsatt, så er det lett at dekningen også fortsetter i samme retning, da det er noe som ofte kan anses som aktuelt og vesentlig. Node-representanter kan også sies å ha utviklet seg til å bli kilder en kan stole på er tilgjengelig for kommentarer. Dermed kan en ende opp med en dekning som vist i min analyse, der det er et stort overtall av kilder fra en og samme institusjon eller utfyllende eksterne aktører som støtter opp rundt institusjonens utfordringer og ønsker. Node har uten tvil bidratt med mye positivt til Sørlandet og kommer helt sikkert til å gjøre det i fremtiden også. FVNs dekning av klyngen er derfor noe som en kan forvente. Det er lett å bli tatt av dragsuget. Spørsmålet en likevel bør stille, er om dekningen av Node og deres virke er utelukkende positivt. Basert på min metode og analyse, så er det åpenbart at dette er noe jeg er kritisk til. Hyppigheten og vinklingen på dekningen gir grobunn til tanker om muligheter for maktutøvelse. Mediene har en viktig samfunnsrolle når det kommer til meningsdannelse. Deres definisjonsmakt ligger i makten de har til å velge hvordan noe skal vinkles og hvordan noe skal presenteres. Mediene har makt til å påvirke hvordan mennesker oppfatter et fenomen.

Dagsordenfunksjonen spiller dermed en stor rolle i min og din oppfatning av en sak. Ved å se tilbake til Redaktør- og Vær Varsom-plakaten, så er det ikke vanskelig å argumentere for en journalistikk som beveger seg bort fra de ideelle målsetningene som blir lagt frem i disse retningslinjene. Spesielt punkt 2.2 i Vær Varsom-plakaten (som referert til i teorikapittel) kan en argumentere for blir brutt. Ideologiske perspektiver med politiske og økonomiske baktepper ser ut til å være fellesnevner for mange av tekstene. Dette kan igjen trekkes opp mot det journalistiske mistaket. Spesifikke normer og tankeganger får prioritet og det oppstår en ujevn fordeling av diskurser. Det er ikke urimelig å anta at Node står i en god posisjon til både å formidle sine interesser og få støtte for sine interesser. Jeg tror de har en større makt enn de fleste andre i regionen på dette området. Utfordringen med dette er at det kan føre til ulike former for avmakt. Fra et journalistisk perspektiv kommer det redaksjonelle ansvaret, eller det som kan grense mot den redaksjonelle avmakt. Dette er for så vidt dekket allerede, men oppsummert handler det om hvem som får lov til å si hva i den daglige mediadekkingen. Basert på mine tall og analyse av Node i FVN, så får en et avmakt-perspektiv ved at spesifikke interesser får prioritet. En konsekvens av det er at det dermed er visse interesser og aktører som *ikke* kommer til orde.

Waldahl sier i avsnittet om normmakt at mediene gjennom utvelgelse av stoff (implisitt) viser til perspektiver som ikke anses som viktige (Waldahl, 2000, s.448). Alternative perspektiver fremstår som et unntak i mine funn. Den generelle tendensen er klar. Dette er ikke nødvendigvis bare en bevisst handling av FVN. Modell- og kommuniseringsmakten som media har handler ikke bare om egenskaper som media besitter. Det handler også om de mulighetene som utenforstående aktører har til å få innpass i medias verden. Dersom en vil få frem et synspunkt på en spesiell måte, så er tilgang til media en essensiell faktor. Dette er ofte fordel for etablerte maktgrupperinger, spesielt i samfunn der informasjonsmengden er høy (Waldahl, 2000, s.448-449). Opposisjonen ser ut til å ha lite tilgang til dekkningen om Node. Dette er ikke nødvendigvis fordi de ikke finnes, men fordi deres virkemiddelapparat kanskje ikke er like stort og effektivt som klyngens egen. Når en ser posisjonen og statusen som klyngen har i dagens region og det synet som viser seg i de medieinterne tekstene, så kan det legges frem en påstand om at FVN bruker sin symbolmakt til å få frem de perspektiver som anses som viktige gjennom sin kontroll over et verktøy som i stor grad kan påvirke samfunnsdebatten.

Det har flere ganger vært diskusjon om Sørlandet er for avhengig av oljenæringen og at det

legges for mye tro i at den skal fortsette å være grunnsteinen for det fremtidige Sørlandet. Jeg vil legge frem et sitat fra leder datert 03.09:

[...]Så er det fullt mulig å se på denne utviklingen med sørlandsklassiske, pessimistiske briller. "Hva skjer når oljeprisen synker og når oljen tar slutt?". "Det må da være ille at oljenæringen utkonkurrerer andre næringer i landsdelen?"

Vi velger imidlertid å glede oss over at det så det suser i Sørlandets største og viktigste næringsklynge, at utsiktene for den overskuelige fremtid er lyse og at næringen utgjør en fantastisk verdensambassadør for en region som i liten grad har markert seg etter seilskutetidens endelikt. Så får vi ta problemene når og hvis de dukker opp.

(46:03.09)

Her sier de selv at næringen utkonkurrerer andre næringer på Sørlandet. Dekningen i FVN kan tilsa at den gjør det på andre arenaer enn næringslivet også. Det kan være problematisk med en regional presse som i stor grad står bak en næringslivsaktør med uforbeholden ensidig innstilling. Sitatet ovenfor viser til et syn som jeg mener går igjen i store deler av analyse materialet og som bidrar til en maktutøvelse ovenfor andre næringslivsaktører. I tillegg viser min analyse et stort fokus på økonomi og kompetansevekst. Disse kriteriene har et dynamisk forhold og viser bare noen få sider ved det som kan røre seg bak en slik stor aktør. Et element knyttet til olje som undertegnede savnet var blant annet miljø. Hvor er miljødiskursen? Dette er noe som har vært knyttet opp til andre oljerelaterte nyhetssaker mange ganger og som kunne vært en del av et større bilde. Det er ingen tvil om at Node er en betydelig og viktig bidragsyter til regionen, men hvilke andre avtrykk setter klyngens sko igjen? Slike tankeganger kan igjen lede til etiske og moralske spørsmål om drift, virke og det beste for alle. Jeg så lite av dette i mine tekster og leder-sitatet kan indikere at dette foreløpig ser ut til å fortsette. Et siste aspekt med avmakt som er av interesse, er hvilke representanter fra Node som presenteres. Johannessen og Aker er de to store. Men klyngen består av så godt som 60 bedrifter. Jeg har kun funnet et lite utvalg av disse i min analyse. Disse andre stemmene er ikke på langt nær like hyppig og konsistent representert som de to store og mange er ikke med i det hele tatt. Jeg flørter her litt med tanken om avmakt innad i klyngen. For hva kan skje med en mediedekning som i såpass stor grad tar for seg og bruker de samme representantene over lengre tid, spesielt hos en aktør som består av en større gruppe bedrifter? Avmakt kan ikke bare være destruktivt for næringslivet generelt sett, men også for systemet som klyngen er. Dette er vanskelig å svare på uten videre undersøkelser, men slik mye av

dekningen fremstår nå, så virker det som om det er de toptunge og største kildene/aktørene fra klyngen som prioriteres.

5.3 Det innovative vs. det produktive

Node lanserte i 2010 et fremtidsprogram kalt "NODE 2020 – Næringsklynge i verdensklasse.". Her omdefinerte de seg selv "fra en volumbasertklynge, til en kunnskapsbasert klynge" for å fortsette å være verdensledende på sine kompetanseområder (Node, 2011). Samtidig vil de satse på forskning og innovasjon, samt gå inn på nye markeder for å bli en aktør å regne med på andre områder. De presenterte tre hovedområder som skal være satsningsområder frem mot 2020:

- *Verdensledende teknologi og kompetanse*
- *En miljørobust klynge*
- *Den menneskelige og finansielle kapitalen*

(Node, 2011)

Utvikling er altså en viktig del av drivkraften til klyngen og de ser ut til å ha mange satsningsområder som de vil bli bedre på. Tidligere i oppgaven la jeg frem sitater som jeg mente viste en forståelse av Node-klyngen som en innovativ aktør i regionen (vedlegg 3). Men disse utdragene viser seg ofte som en implisitt del av tekstene. Det tas for gitt at Node er en innovativ aktør. Det fins få eksempler der innovasjons- og klyngeteori står sterkt og er grunnlaget for selve teksten. Kronikken "Something in the air" av Geir Jørgensen fra Agderforskning står frem som et sjeldent tilfelle. Her er det en grundig gjennomgang av hva en klynge er, hvordan de fungerer og spesifikke eksempler på teknologi som springer ut av en innovasjonsprosess. Dette er en forholdsvis sjelden forekomst i mine tekster. De forekommer, men det er som regel i forhold til et annet overordnet tema. Det er lite nyhetsstoff der selve det innovative er hovedopplaget. Derimot ser en mye av det som har blitt resultatet av tidligere innovasjon. Økt omsetning, økt antall arbeidsplasser og generell vekst kan sies å være produkter av nyskaping. Det er dermed det produktive som ligger til grunn for mange av tekstene. Samtidig ser en fokuset som ligger på ingeniører og realfag. Spørsmålet stilles om hva denne kompetansen skal brukes til. Det vises lite konkrete tilfeller om hva de faktisk skal gjøre. Skal de bedrive innovasjon og være forskere eller skal de primært jobbe som servicearbeidere og fokusere på typisk forefallende arbeid? Hvis jeg prøver meg på å legge

sammen to og to, der jeg ser en påfallende fokus på produktivitet og en mangel på ingeniører, så kan som resultat tenke seg en dekning der det innovative kanskje ikke spiller en så stor rolle for avsender. Det økonomiske har såpass sterk rolle at det er lett å få et ensidig inntrykk av de kvaliteter klyngen har. For å forstå klyngen bedre og den rollen den kan ha på det fremtidige Sørlandet, så hadde det vært gunstig å legge frem flere bilder av de egenskaper som klyngen besitter.

6.0 AVSLUTNING

Fokuset i denne avhandlingen har vært en regional dagsavis' behandling av et sosialt fenomen. Følgende problemstilling ble formulert:

Hvordan fremstår Fædrelandsvennens dekning av næringsklyngen Node?

Makt i media handler ikke bare om hvem som innehar selve definisjonsmakten, men om mulighetene og privilegiene som følger med og hvordan en bruker denne makten. Grunnlaget i Faircloughs tilnærming til kritisk diskursanalyse ligger i premisset om at språket er ladet. Det ligger ulike perspektiver til grunn for en språklig ytring. Jeg la frem følgende hypotese:

Fædrelandsvennens dekning av Node er i stor grad støttende og positiv.

I forhold til min problemstilling og hypotese har jeg kommet frem til diskursive perspektiver og representasjoner som har en rimelig ensidig vinkling til Node-klyngen. Det er stort fokus på de positive, økonomiske sidene ved Node og støtte for de kompetanseutfordringene som klyngen har. Mine funn fremstår som en bekreftelse av hypotesen.

I så måte kan jeg si det foreligger en positivt ladet dekning av Node som en kan se på som en form for maktmisbruk ved at andre stemmer ikke kommer frem i lyset. Ved hjelp av ytringer fra noen spesifikke aktører og en konsistent bruk av de retoriske appellformer, så ser jeg en prioritering av hvilke perspektiver som får spalteplass. Alternative vinklinger og ytringer er i stor grad fraværende. En sterk Node-klynge viser seg som en prioritet for den fremtidige regionen.

Det er lett å bli overstadig kritisk når en er under innflytelse av Faircloughs tilnærming til kritisk diskursanalyse. Han legger frem teorier og analyseverktøy som gjør det lett å kunne innta en posisjon der en legger en annens hode på blokka. Jeg er klar over dette og jeg er klar over at jeg kan fremstå som i overkant negativ til både FVN og Node. Det er jeg ikke. De er gode representanter for Sørlandet på sine respektive felt og har bidratt med mye til regionen. Samtidig mener jeg at det er viktig å ta opp elementer som kan ses på som kritikkverdige ved forholdet mellom disse institusjonene. Det ligger i kommunikasjonsfagets natur og er viktig for å skape en konstruktiv debatt.

6.1 Videre forskning

Min analyse viser en ensidig dekning. Jeg ville stilt spørsmålet om dette er noe som har holdt seg eller har en diskursiv og praktisk forandring funnet sted? Er dekningen fortsatt preget av støtte fra utvalgte aktører eller har det justert seg mot en mer balansert debatt der flere perspektiver får komme til? Jeg kom over en artikkel fra FVN datert 05.12.13 med tittelen "Node får refs for å kutte innovasjon". Denne artikkelen tar for seg en rapport som ble utarbeidet av Oxford Research på oppdrag fra Innovasjon Norge. Rapporten sier at mange ikke opplever klyngesamarbeidet som nyttig. I brødteksten kan en blant annet se at "*Da ordrene strømmet inn, droppet de innovasjonsprosjektene*" (Ankersen, 2013, s. 20-21). En ser at Node får en del ros i rapporten, spesielt i forhold til oppstart av mekatronikk-studiet, men artikkelen er vinklet mot løftebrudd tilknyttet Nodes NCE-status. Disse går på dårlig innovasjonsfokus fra klyngens side og miljøprosjektet Node Footprint som stoppet opp. Dette skjedde fordi den store veksten i ordrer tok mye oppmerksomhet. I tillegg kommer det frem at relativt mange bedrifter i klyngen mener de har lite eller ingen nytte av å være Node-medlem (Ankersen, 2013, s. 20-21). Dette er interessant. For det første er vinklingen av artikkelen noe helt annet enn jeg observerte i mine analysetekster. For det andre har innovasjonsaspektet fokus, ikke produksjonsaspektet. For det tredje viser det til en misnøye innad i klyngen. Disse elementene er i stor grad motsetninger til mange av mine funn og tanker tilknyttet dekningen av mitt eget materiale. Dette er spennende observasjoner og noe som hadde vært interessant å sammenligne opp mot denne avhandlingen.

7.0 REFERANSER

7.1 Litteratur

- Allern, S. (2000). Nyhetsmediene og PR-bransjen. I B. von der Lippe & O. Nordhaug (red.). *Medier, påvirkning og samfunn* (s.241-273). Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Allern, S. (2001). *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Eide, M. (2000). *Den redigerende makt. Redaktørrollens norske historie*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Eide, M. & Hernes, G. (1987). *Død og pine! Om massemedia og helsepolitikk*. Oslo: FAFO.
- Fagerberg, J. (2005). Innovation: A guide to the literature. I J. Fagerberg, D.C. Mowery & R.R. Nelson (red.). *The Oxford Handbook of Innovation* (s.1-26). Oxford: Oxford University Press.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. London:Routledge
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (2008). *Kritisk diskursanalyse. en tekstsamling; redigeret og oversat af Elisabeth Halskov Jensen*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Grue, J. (2011). Hva er kritisk diskursanalyse? I T.R Hitching, A.B. Nilsen & A. Veum (red.). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse* (s.112-115). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Grue, J. (2011). Maktbegrepet i kritisk diskursanalyse: mellom medisinske og sosiale forståelser av funksjonshemming. I T.R Hitching, A.B. Nilsen & A. Veum (red.). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse* (s.116-135). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hernes, G. (1975). *Makt og avmakt: en begrepsanalyse*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Hitching, T.R. & Veum, A. (2011). Introduksjon. I T.R Hitching, A.B. Nilsen & A. Veum (red.). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse* (s.11-39). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hågvar, Y.B. (2007). *Å forstå avisa – innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Isaksen, A. (2010). Innovasjonspolitik i et regionalt perspektiv. I O.R. Spilling (red.), *Innovasjonspolitik: problemstillinger og utfordringer* (s.113-133). Bergen, Fagbokforlaget.
- Jørgensen, M.W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag Samfundslitteratur.
- Kjeldsen, J.E. (2006). *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori*. Oslo: Spartacus Forlag.
- Leirflåt, L.I.S., (2012). *Organizational Identity in a world-leading cluster. How communication can construct a converging organizational identity in NCE NODE*. (Mastergradsavhandling, Universitetet i Agder). L.I.S Leirflåt: Kristiansand.
- McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. Los Angeles: Sage.
- Nilsen, A.B. (2011). Interkulturell retorikk – Osama Bin Ladens makt. I T.R Hitching, A.B. Nilsen & A. Veum (red.). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse* (s.136-160). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Porter, M.E. (1998). *The Competitive Advantage of Nations - with a new introduction*. New York: The Free Press.
- Raddum, T. & Veum, A. (2006). Avistekstens mange stemmer. *Norsk medietidsskrift*, 13(02), s.135-158, hentet 26.03.14 fra http://www.idunn.no/ts/nmt/2006/02/avistekstens_mange_stemmer
- Roksvold, T. (1989). *Retorikk for journalister*. Otta: Landslaget for norskundervisning Cappelens Forlag
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Schwebs, T. & Østbye, H. (2007). *Media i samfunnet*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Snowdon, B. (2011). The growth and competitiveness of nations: Porters´ contribution. I R. Huggins & H. Izushi (red.). *Competition, Competitive Advantage and Clusters. The ideas of Michael Porter* (s.149-169). Oxford: Oxford University Press.
- Spilling, O. R. (2006). Entreprenørskap i et systemperspektiv. I O. R. Spilling (red.). *Entreprenørskap på norsk* (s.48-72). Bergen: Fagbokforlaget.
- Spilling, O. R. (2006). Om entreprenørskap. I O. R. Spilling (red.). *Entreprenørskap på norsk* (s.21-47). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Tveiten, O. (2009). *Storyland. Journalistikk, makt og meningsdannelse*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Van Leeuwen, T. (2005). *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge.
- Vestad, J.P., & Alme, B. (2002). *Mediespråk. Form og formidling i journalistikk*. Oslo: Samlaget.
- Veum, A. (2011). Kva er diakron diskursanalyse? I T.R Hitching, A.B. Nilsen & A. Veum (red.). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse* (s. 81-87). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Waldahl, R. (2000). Medier og påvirkning. I B. von der Lippe & O. Nordhaug (red.). *Medier, påvirkning og samfunn* (s. 441-469). Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K. & Larsen, L.O. (2007). *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget.

7.2 Internett

- Agderforskning. (2008-2014). *Arne Isaksen*. Hentet 29.05.2014 fra http://agderforskning.no/index.php?expand=7&show=7&topmenu_2=7&group=5&ansatt=23&lang=2
- Arena-programmet. (2012). *Arenaprogrammet*. Hentet 29.05.2014 fra <http://www.arenaprogrammet.no/Global/Arena/Progr%20beskr%20febr%202012.pdf>
- Arena-programmet. (s.a). *Om Arena-programmet*. Hentet 29.05.2014 fra <http://www.arenaprogrammet.no/no/Om-Arena/>
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). (2009). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi*. Hentet 21.05.2014 fra <https://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/B-Hensyn-til-personer-5---19/8-Krav-om-a-informere-dem-som-utforskes/>
- Kjøll, G. (2013). *Ytring*. Store Norske Leksikon. Hentet 21.05.2014 fra <http://snl.no/ytring>

Node. (2011). *Bedriftenes nisjer*. Hentet 29.05.2014 fra <http://www.Nodeproject.no/2011/3/31/bedriftenes-nisjer>

Node. (2011). *Deltakere*. Hentet 29.05.2014 fra <http://www.Nodeproject.no/deltagere>

Node. (2011). *Historien*. Hentet 29.05.2014 fra <http://www.Nodeproject.no/2011/3/31/historien>

Node. (2011). *Kontakt oss*. Hentet 29.05.2014 fra <http://Nodeproject.no/kontakt-oss>

Node. (2011). *Om NODE*. Hentet 29.05.2014 fra <http://www.Nodeproject.no/om-Node>

Node. (2011). *NEW – NODE EYDE WOMEN*. Hentet 29.05.2014 fra <http://nodeproject.no/161/new>

Node. (2010). *NODE 2020. Næringsklynge i verdensklasse*. Hentet 29.05.2014 fra <http://Nodeproject.no/site/Nodeproject.no/files/101215-Fremtidsprogrammet-2020-Shortversion.pdf>

Node. (2011). *NODE fremtidsprogram*. Hentet 29.05.2014 fra <http://Nodeproject.no/97/97/Node-fremtidsprogram>

Norsk Presseforbund. (2013). *Vær Varsom-plakaten*. Hentet 29.05.2014 fra <http://presse.no/Etisk-regelverk/Vaer-Varsom-plakaten>

Norsk Redaktørforening. (2014). *Redaktørplakaten*. Hentet 29.05.2014 fra <http://www.nored.no/Redaktoeransvar/Redaktoerplakaten>

Norwegian Centres of Expertise. (2012). *NCE-programmet*. Hentet 30.04.2014 fra <http://www.nce.no/Global/NCE/Programbeskrivelse%20NCE%205%20%20juni%202012.pdf>

Nærings- og handelsdepartementet. (2014). *Hva er innovasjonspolitik?* Hentet 29.05.2014 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/nhd/tema/innovasjon/hva-er-innovasjonspolitik-fulltekst.html?id=527568>

Reinertsen, R.Ø. (2013, 24.07). Anne Grete Ellingsen ny Node-leder. *Fædrelandsvennen*. Hentet 29.05.2014 fra <http://www.fvn.no/okonomi/Anne-Grete-Ellingsen-ny-Node-leder-2446737.html#.UfOZsY03B8E>

7.3 Avistekster

Aanensen, S. & Kristensen, O. (2012, 20.11). Undervisning med fokus på forståelse.

Fædrelandsvennen, s.5.

Ankersen, R. (2012, 14.01). Aker MH skal ansette 150 til 200 nye. *Fædrelandsvennen*, s.13.

Ankersen, R. (2013, 05.12). Node får refs for å kutte innovasjon. *Fædrelandsvennen*, s.20-21.

Ankersen, R. (2012, 09.02). Sikter mot rekordår i offshorebransjen. *Fædrelandsvennen*, s.10-11

Ankersen, R. (2012, 28.08). Skal levere boreutstyr til sju milliarder. *Fædrelandsvennen*, s.10-11.

Ankersen, R. (2012, 01.09). Vokser seg store på oljekontrakter. *Fædrelandsvennen*, s.16.

Ankersen, R. & Michalsen, I. (2012, 19.04). Hyller det sørlandske oljesamarbeidet.

Fædrelandsvennen, s.10-11.

Ankersen, R. & Michalsen, I. (2012, 02.11). Vil løfte regionen med skolesatsning.

Fædrelandsvennen, s.12-13.

Bernander, J.G. (2012, 01.06). Knutepunkt mot verden eller bakevja? *Fædrelandsvennen*, s.5.

Brådland, F., Johnsen, T.A. & Kragholm, S. (2012, 22.11). EU satser på Horizon 2020.

Fædrelandsvennen, s.5.

Damman, T. & Sundhoft, T. (2012, 01.02). Bare byråkrati og plussord? *Fædrelandsvennen*, s.9.

Fædrelandsvennen (leder). (2012, 06.11). Et lærerløft må til. *Fædrelandsvennen*, s.2.

Fædrelandsvennen (leder). (2012, 03.09). Et oljesmurt næringsliv. *Fædrelandsvennen*, s.2.

Fædrelandsvennen. (2012, 19.04). - Fantastisk at verdensledende bedrifter samarbeider.

Fædrelandsvennen, s.10-11.

Fædrelandsvennen (leder). (2012, 27.01). Jordnær, virksom forretningsfilosofi.

Fædrelandsvennen, s.6.

Fædrelandsvennen (2012, 28.08). - Konkurransen gjør dem gode. *Fædrelandsvennen*, s.11.

Fædrelandsvennen (leder). (2012, 18.04). Node i tet. *Fædrelandsvennen*, s.5.

Javenes, J.T. (2012, 20.07). Kapret to av 50 plasser. *Fædrelandsvennen*, s.3.

Johannessen, K.O. (2012, 05.01). Den nye historien om Sørlandet som verdensledende teknologiregion skrives nå. *Fædrelandsvennen*, s.9.

Jørgensen, G. (2012, 04.09). Something in the air. *Fædrelandsvennen*, s.4.

Larsen, I.J. & Haugli, R. (2012, 27.08). Ta ingeniørmangelen på alvor – sats på barn og unge! *Fædrelandsvennen*, s.4.

Leer-Salvesen, T. (2012, 08.11). Node-sjefen lovpriser strenge miljøkrav. *Fædrelandsvennen*, s.22-23.

Mersland, F. (2012, 24.01). - Medaljens bakside. *Fædrelandsvennen*, s.4.

Michalsen, I. (2012, 24.11). Har ingen strategi for å få kvinnelige ledere. *Fædrelandsvennen*, s.16-17.

Michalsen, I. (2012, 28.01). Headhundet fra Colombia til Korsvik. *Fædrelandsvennen*, s.12-13.

Michalsen, I. (2012, 11.02). Krever ny Kjevik-vei. *Fædrelandsvennen*, s.20.

Michalsen, I. (2012, 23.11). Kvinner forbigås ofte. *Fædrelandsvennen*, s.18.

Michalsen, I. (2012, 20.10). Lederlønnsfest i oljebransjen. *Fædrelandsvennen*, s.16-17.

Michalsen, I. (2012, 17.04). Node i europatoppen. *Fædrelandsvennen*, s.17.

Michalsen, I. (2012, 23.11). - Skuffende holdning. *Fædrelandsvennen*, s.17.

Michalsen, I. (2012, 28.01). -Trenger 150 til 200 nye ingeniører. *Fædrelandsvennen*, s.12-13.

Michalsen, I. (2012, 19.05). Velger jobb foran studier. *Fædrelandsvennen*, s.20.

Michalsen, I. (2012, 06.01). Viser muskler som oljeregion. *Fædrelandsvennen*, s.15.

Michalsen, I. (2012, 12.09). Åpner for å sponse ny havn på Vige. *Fædrelandsvennen*, s.14.

Nossum, R.T. (2012, 08.11). Realfagene taper på fusjon med Telemark. *Fædrelandsvennen*, s.4.

- Reinertsen, R.Ø. (2012, 09.06). Et mutert næringsliv. *Fædrelandsvennen*, s.6-7.
- Reinertsen, R.Ø. (2012, 06.01). Historisk oppsiktsvekkende. *Fædrelandsvennen*, s.15.
- Reinertsen, R.Ø. (2012, 14.01). Lillebror er blitt stor. *Fædrelandsvennen*, s.13.
- Reinertsen, R.Ø. (2012, 19.09). - Node-bedriftene går best. *Fædrelandsvennen*, s.13.
- Reinertsen, R.Ø. (2012, 27.04). Node Airport i sving. *Fædrelandsvennen*, s.18.
- Reinertsen, R.Ø. (2012, 28.08). Samba på Dvergsnes. *Fædrelandsvennen*, s.11.
- Reinertsen, R.Ø. (2012, 20.10). Skatt blir det også. *Fædrelandsvennen*, s.17.
- Storjord, C. (2012, 17.11). Realfag må bli sexy. *Fædrelandsvennen*, s.11.
- Strand, M. E. & Javenes. J.T. (2012, 20.07). Hard kamp om studieplass i Grimstad.
Fædrelandsvennen, s.2-3.
- Vegge, T.F. (2012, 03.07). 20000 nye arbeidsplasser siden år 2000. *Fædrelandsvennen*, s.6-7.
- Witzøe, T. (2012, 30.08). Fronter Sørlandet på oljemesse. *Fædrelandsvennen*, s.13.

8.0 VEDLEGG

SYNSPUNKT

42 år etter at mennesker landet på månen, har vår landsdel utviklet et verdensledende teknologimiljø.

Den nye historien om Sørlandet som verdensledende teknologiregion skrives nå

Kjell O. Johannessen
Daglig leder, Node

①

Historiske hendelser som er viktige for ettertiden er sjelden enkelt oppnådd. USA satte seg ikke fore å sette de første menneskene på månen fordi det var enkelt. De gjorde det fordi det var vanskelig og fordi det bidro til stolthet og positiv identitetsbygging hos en hel nasjon. Det bidro også til teknologisk nyvinning. I dag, 42 år senere, har vi flere verdensledende teknologiske bedrifter på Sørlandet. Vi har blant annet verdens beste spisskompetanse innen utstyr som gjør det mulig å hente opp olje og gass fra ekstreme havdyp, under ekstreme forhold.

Den høye kvaliteten er utviklet takket være krevende kunder – først den norske stat, så de globale selskapene. Og risiko og ekstreme kvalitetskrav til utstyr gjør at mange av kjøperne ikke tør gå andre steder enn til bedriftene på Sørlandet. Korsvikfjorden er kalt «Drilling Bay» av topper i oljebransjen globalt. Den verdensledende kunnskapindustrien på Sørlandet er kanskje fortsatt mer kjent i Houston enn på Sørlandet, men det bør den ikke være. Det vil være en fare for hele landsdelen.

Du er alt du er – og alt du kan bli, sa filosofen Søren Kierkegaard. Det er en sannhet som vekker interesse for hva som kan komme i tiden som ligger foran oss, på godt og vondt. Uten å vite hvor du vil, er det liten sannsynlighet for at du kommer dit.

Næringsliv, akademia, stortingspolitikere og lokalpolitikere må jobbe sammen for å tilrettelegge for videre utvikling av Sørlandet som en verdensledende teknologiregion som utvikler og leverer utstyr av ekstremt høy kvalitet til olje- og gassutvinning. Bare slik kan vi sikre at de viktige effektene bedriftene har for Sørlandet blir ivare tatt.

Da oljeeventyret startet i Stavanger, var daværende ordfører Arne Rettedal en viktig stemme. Han var våken nok til å se hvilke muligheter som lå foran regionen og han gjorde en betydelig innsats for å få staten til å velge Stavanger som hovedsete for sitt nye oljeselskap, senere Statoil, og deretter Oljedirektoratet 1973. To hovedpilarer i den nye oljebyen. På mange måter er Sørlandet, eller «Drilling Bay», det nye Stavanger. Men er vi våkne nok til at vi ser hva vi har, slik at vi kan forvalte mulighe-

ten like bra som den velstående Stavanger-regionen har klart?

②

TEKNOLOGIREGION: Sørlandet, her representert ved Kristiansand by med nærmeste omegn, eier en hemmelighet av høyteknologisk karakter. Den er riktignok kjent i Houston og Singapore, men i liten grad i egen landsdel. ARKIVFOTO

Den høye kvaliteten er utviklet takket være krevende kunder – først den norske stat, så de globale selskapene.

ten like bra som den velstående Stavanger-regionen har klart?

De 55 bedriftene i Node-klyngen har nå over 8000 ansatte på Sørlandet. Omsetningen i 2011 er ventet å ligge rundt 40 milliarder kroner. De 8000 arbeidsplassene genererer minst like mange arbeidsplasser utenom Node-bedriftene. Mange har livsleidersgere som også jobber, og mange av parene har barn som representerer fremtidens næringsliv på Sørlandet. Skjønner vi hva disse bedriftene innebærer for landsdelen og for Norge? Innser vi verdiene det genererer, og tilrettelegger vi for fortsatt utvikling, slik at Sørlandet kan beholde denne unike posisjonen?

Veksten i næringen som representeres av Node-bedriftene på Sørlandet har vært formidabel, men når vi kjører inn i fremtiden må vi påse at vi ser

fremover, og ikke bare på den lykkelige fortid i speilet. Den verdensledende posisjonen består av kompetansen hos våre ansatte. Det er den utenlandske konsern de senere årene har betalt omlag ti milliarder kroner for å sikre seg sin del av. Sammen må vi bidra til at denne kompetansen, også i fremtiden, kan genereres her på Sørlandet.

I det globale markedet vinner de bedriftene som har best evne til å omstille og tilpasse seg stadige endringer i forhold til produkter, markeder og kompetanse. Regionen er således avhengig av at næringsliv, det offentlige og akademia utvikler en endringskompetanse som mestrer det globale spillet.

I antikken bygde romerne akvedukter som førte vann kilometervis fra fjellene til byene. Dette var svært viktig for makt-senteret Roma. Det var attraktivt og effektivt. På Sørlandet er vi også avhengig av god og effektiv infrastruktur for å være attraktive og for å skape vekst. Vi må ha gode veier og et godt flyttilbud for passasjerer og gods. Det meste som produseres ut i fra spesifikasjonene til hundrevis av dyktige ingeniører på Sørlandet, lages andre steder.

Reisevirksomheten til og fra Kjevik øker kraftig. Bare i år ventes veksten å være rundt 100.000, noe som alene gjenspeiler veksten i reiser hos Node-bedriftene. Det andre som vokser på Kjevik er koene, mens det som burde vokst var antall

flyavganger mellom Kjevik og andre destinasjoner. Det er vesentlig for næringslivet i regionen.

Ny motorvei mellom Grimstad og Kristiansand har plutselig gjort det uproblematisk å bo i én by og jobbe i en annen. Slik må det også bli vestover. At arbeidsmarkedet i større grad blir ett på Sørlandet, er helt vesentlig for at bedriftene skal få tilgang til nødvendig arbeidskraft og økt fleksibilitet i boligmarkedet.

Mange av bedriftene på Sørlandet kjemper om den beste kompetansen i verden. Prognosene til NHO er at Norge i 5-10 års perspektiv trenger inntil 7000 nye ingeniører. Hvordan håndterer man det, når alle slåss om de beste?

Allerede er det satt i gang egne studier ved Universitetet i Agder som er tilpasset behovet for spisskompetanse blant regionens bedrifter. Dette må kontinuerlig utvikles og styrkes. Akademia må også gis muligheten til raskere å kunne tilpasse seg endringer i næringslivets behov. Her må politikerne spille sammen med Uia, som på sikt kan bli kjent for sin kompetanse på de områder hvor sørlandsk næringsliv allerede har tatt posisjoner ute i verden.

Som Stavanger trengte Rettedal, trenger Sørlandet lokal- og rikspolitikere, akademia og næringsliv som sammen kjemper slagene for tilrettelegging, kontinuerlig vekst og utvikling.

8.2 Vedlegg 2: Oversikt analysetekster

Nr	Dato	Tittel	Sjanger	Side, seksjon	Ytring	Diskurs
1	05.01	<i>Den nye historien om Sørlandet som verdensledende teknologiregion skrives nå</i>	Kronikk	9, Mening	Node	1. Offentlig engasjement
2	06.01	<i>Viser muskler som oljeregion</i>	Artikkel	15, Økonomi	Ekspert, Node	2. Stor vekst
3	06.01	<i>Historisk oppsiktsvekkende</i>	Kommentar	15, Økonomi	FVN	2. Stor vekst
4	14.01	<i>Jubler for gjennombrudd i Brasil</i>	Artikkel	12-13, Økonomi	Node	2. Stor vekst
5	14.01	<i>Aker MH skal ansette 150 til 200 nye</i>	Artikkel	12-13, Økonomi	Node	3. Kompetanse for fremtiden
6	14.01	<i>Lillebror er blitt stor</i>	Kommentar	13, Økonomi	FVN	2. Stor vekst
7	24.01	<i>- Medaljens bakside</i>	Artikkel	4, Nyheter	Politiker, FVN	3. Kompetanse for fremtiden
8	24.01	<i>- Budskapet er litt tvetydig</i>	Undersak	4, Nyheter	Node	3. Kompetanse for fremtiden
9	27.01	<i>Jordnær, virksom forretningsfilosofi</i>	Leder	6, Mening	FVN	2. Stor vekst
10	28.01	<i>Headhundet fra Colombia til Korsvik</i>	Artikkel	12-13, Økonomi	"Vanlig", Node	3. Kompetanse for fremtiden
11	28.01	<i>- Trenger 150 til 200 nye ingeniører</i>	Undersak	12-13, Økonomi	Node	3. Kompetanse for fremtiden
12	01.02	<i>Bare byråkrati og plussord?</i>	Kronikk	9, Mening	Politiker	1. Offentlig engasjement
13	09.02	<i>Sikter mot rekordår i offshorebransjen</i>	Artikkel	10-11, Økonomi	Node,	2. Stor vekst
14	09.02	<i>Vil ha mer offentlig engasjement</i>	Undersak	11, Økonomi	Node	1. Offentlig engasjement
15	09.02	<i>Sevan vil være med på oljefesten</i>	Undersak	11, Økonomi	Node	2. Stor vekst
16	11.02	<i>Krever ny Kjevik-vei</i>	Artikkel	20,	Node,	4. Infrastruktur

				Økonomi	Politiker	eller bakevja
17	18.02	<i>Hvorfor er eksport så viktig?</i>	Kronikk	11, Mening	Ekspert	4. Infrastruktur eller bakevja
18	22.02	<i>Ekspresslinje fra Kristiansand til Asia</i>	Artikkel	15, Økonomi	Ekspert, Node	4. Infrastruktur eller bakevja
19	06.03	<i>Ny vei til Kjevik</i>	Leserinlegg	8, Mening	Politiker	4. Infrastruktur eller bakevja
20	17.04	<i>Node i europatoppen</i>	Artikkel	17, Økonomi	Node, FVN	2. Stor vekst
21	18.04	<i>Node i tet</i>	Leder	5, Mening	FVN (usignert)	2. Stor vekst
22	19.04	<i>Hyller det sørlandske oljesamarbeidet</i>	Artikkel	10-11, Nyheter	Node,	2. Stor vekst
23	19.04	<i>- Fantastisk at verdensledende bedrifter samarbeider</i>	Undersak	11, Nyheter	Politiker	2. Stor vekst
24	27.04	<i>Node Airport i sving</i>	Artikkel	18, Økonomi	Node, Eksern, FVN	4. Infrastruktur eller bakevja
25	27.04	<i>Lufthavnsjefen fornøyd</i>	Undersak	18, Økonomi	Ekspert	4. Infrastruktur eller bakevja
26	18.05	<i>Aker Solutions til Lyngdal</i>	Artikkel	15, Økonomi	Node	2. Stor vekst
27	19.05	<i>Velger jobb foran studier</i>	Artikkel	20, Økonomi	"Vanlig", Ekspert	3. Kompetanse for fremtiden
28	19.05	<i>Skrikende behov etter masterstudenter</i>	Undersak	20, Økonomi	Node	3. Kompetanse for fremtiden
29	01.06	<i>Knutepunkt mot verden eller bakevja?</i>	Kronikk	5, Mening	Ekspert	4. Infrastruktur eller bakevja
30	08.06	<i>Hyller kompetansefondet for Nodes fremvekst</i>	Artikkel	14, Økonomi	Politiker, Node, Ekspert	3. Kompetanse for fremtiden
31	08.06	<i>Honningkrukka</i>	Kommentar	15, Økonomi	FVN	3. Kompetanse for fremtiden
32	09.06	<i>Et mutert næringsliv</i>	Kommentar	6-7, Mening	FVN	2. Stor vekst

33	30.06	<i>Uten dem stopper Norge</i>	Kommentar	3, Nyheter	FVN	3. Kompetanse for fremtiden
34	03.07	<i>20000 nye arbeidsplasser siden år 2000</i>	Artikkel	6-7, Nyheter	Ekspert, Node	2. Stor vekst
35	06.07	<i>Om tapte industrielle paradegrener</i>	Kronikk	5, Mening	Ekspert	1. Offentlig engasjement
36	20.07	<i>Hard kamp om studieplass i Grimstad</i>	Artikkel	2, Nyheter	Ekspert	3. Kompetanse for fremtiden
37	20.07	<i>Kapret to av 50 plasser</i>	Artikkel	3, Nyheter	"Vanlig", FVN	3. Kompetanse for fremtiden
38	16.08	<i>Mens vi venter</i>	Kommentar	5, Nyheter	FVN	1. Offentlig engasjement
39	16.08	<i>- Det er flaut, og det er pinlig</i>	Artikkel	5, Nyheter	Ekspert, Node, politiker	1. Offentlig engasjement
40	27.08	<i>Ta ingeniørmangelen på alvor – sats på barn og unge!</i>	Kronikk	4, Mening	Ekspert	3. Kompetanse for fremtiden
41	28.08	<i>Skal levere boreutstyr til sju milliarder</i>	Artikkel	10-11, Økonomi	Node, FVN	2. Stor vekst
42	28.08	<i>- Konkurransen gjør dem gode</i>	Undersak	11, Økonomi	Ekspert	2. Stor vekst
43	28.08	<i>Samba på Dvergsnes</i>	Kommentar	11, Økonomi	FVN (signert)	2. Stor vekst
44	30.08	<i>Fronter Sørlandet på oljemesse</i>	Artikkel	13, Økonomi	Node, politiker	1. Offentlig engasjement
45	01.09	<i>Vokser seg store på oljekontrakter</i>	Artikkel	16, Økonomi	Node, Ekspert	2. Stor vekst
46	03.09	<i>Et oljesmurt næringsliv</i>	Leder	2, Mening	FVN	2. Stor vekst
47	04.09	<i>Something in the air</i>	Kronikk	4, Mening	Ekspert	2. Stor vekst
48	12.09	<i>Åpner for å sponse ny havn på Vige</i>	Artikkel	14, Økonomi	Node, FVN, Ekspert	4. Infrastruktur eller bakevja
49	19.09	<i>- Node-bedriftene går best</i>	Artikkel	13,	Politiker,	2. Stor vekst

				Økonomi	Node, FVN	
50	19.09	- Stas med statsrådbesøk	Undersak	13, Økonomi	Node, "Vanlig"	2. Stor vekst
51	06.10	Node-bedrift også	Melding	13, Økonomi	FVN	2. Stor vekst
52	16.10	Skal fly direkte til europeiske storbyer	Artikkel	2-3 Nyheter	Ekspert, FVN, Node	4. Infrastruktur eller bakevja
53	20.10	Lederlønnsfest i oljebransjen	Artikkel	16-17, Økonomi	-	2. Stor vekst
54	20.10	Skatt blir det også	Kommentar	17, Økonomi	FVN	2. Stor vekst
55	01.11	Planlegger ny cruisekai	Artikkel	14, Nyheter	Ekspert	4. Infrastruktur eller bakevja
56	02.11	Vil løfte regionen med skolesatsing	Artikkel	12-13, Økonomi	Ekspert,	3. Kompetanse for fremtiden
57	03.11	Hvor er lederne?	Kommentar	11, Nyheter	FVN	1. Offentlig engasjement
58	06.11	Et lærerløft må til	Leder	2, Mening	FVN	3. Kompetanse for fremtiden
59	08.11	Realfagene taper på fusjon med Telemark	Kronikk	4, Mening	Ekspert	3. Kompetanse for fremtiden
60	08.11	Node-sjefen lovpriser strenge miljøkrav	Artikkel	22-23, Økonomi	Node, FVN	1. Offentlig engasjement
61	08.11	Ingenting vokser inn i himmelen	Kommentar	24, Økonomi	FVN	1. Offentlig engasjement
62	17.11	Realfag må bli sexy	Artikkel	11, Nyheter	Politiker, Ekspert, Node	3. Kompetanse for fremtiden
63	20.11	Undervisning med fokus på forståelse	Kronikk	5, Mening	Ekspert	3. Kompetanse for fremtiden
64	22.11	EU satser på Horizon 2020	Kronikk	5, Mening	Ekspert	1. Offentlig engasjement
65	23.11	Kvinner forbigås ofte	Artikkel	18, Økonomi	Ekspert, FVN	5. Klyngen utelukker kvinnelige ledere

66	23.11	<i>Etterlyser strategi fra ledelsen</i>	Undersak	18, Økonomi	Node, FVN	5. Klyngen utelukker kvinnelige ledere
67	24.11	<i>Har ingen strategi for å få kvinnelige ledere</i>	Artikkel	16-17, Økonomi	Node, FVN	5. Klyngen utelukker kvinnelige ledere
68	24.11	<i>- Skuffende holdning</i>	Undersak	17, Økonomi	Politiker	5. Klyngen utelukker kvinnelige ledere
69	26.11	<i>- Imponert over viljen til å dele</i>	Artikkel	15, Økonomi	Ekspert	1. Offentlig engasjement
70	29.11	<i>Kvinnelige ledere</i>	Leserinlegg	4, Mening	"Vanlig"	5. Klyngen utelukker kvinnelige ledere
71	01.12	<i>Frykten for endring</i>	Kommentar	6-7, Mening	FVN	5. Klyngen utelukker kvinnelige ledere
72	03.12	<i>Nesten like mange kvinner som menn i toppledelsen</i>	Artikkel	12-13, Økonomi	Ekspert, FVN	5. Klyngen utelukker kvinnelige ledere
73	04.12	<i>BI trues av nedleggelse</i>	Artikkel	11, Nyheter	Ekspert, "Vanlig"	3. Kompetanse for fremtiden
74	05.12	<i>Nedleggelse av BI må unngås</i>	Leder	2, Mening	FVN	3. Kompetanse for fremtiden
75	06.12	<i>Vil stanse nedleggelsen</i>	Artikkel	12, Nyheter	Politiker, FVN	3. Kompetanse for fremtiden
76	14.12	<i>- Et stort tap for Kristiansand</i>	Artikkel	12, Økonomi	"Vanlig", Ekspert	3. Kompetanse for fremtiden
77	14.12	<i>- Jeg synes det er trist</i>	Undersak	12, Økonomi	Politiker, Node	3. Kompetanse for fremtiden

8.3 Vedlegg 3: Innovasjonsrelaterede utsagn tilknyttet Node

Her er det tatt med utdrag av tekstene som viser tegn på innovativ virksomhet.

Tekst	Innovasjonsrelaterede utsagn
1	<i>Verdensledende teknologimiljø[...]</i> verdensledende teknologiske bedrifter[...] <i> verdens beste spisskompetanse[...]</i> den verdensledende kunnskapsindustrien[...] <i> verdensledende teknologiregion som utvikler og leverer utstyr av ekstrem høy kvalitet[...]</i>
3	<i>[...]hvis teknologi neppe står tilbake for Nasas romfartsekspertise.[...]</i>
5	<i>[...]jobber med avansert boreteknologi[...]</i> videreutvikle verdensledende teknologi og kompetanse[...].
6	<i>Nå utgjøres verdens dominerende klynge av avanserte boreteknologileverandører av tre sjønære selskaper i Kristiansand, Norge. Det er bra for konkurransen, for videre produktutvikling[...].</i>
9	<i>Verdens kraftsentrum for offshore boreteknologi[...]</i> stadig flere flinke mennesker som har jobbet godt med kontinuerlig forbedring[...]
12	Sitat W. Gretzky fra topplederen i NOV: <i>Jeg beveger meg ikke der pucken er, men der den kommer til å være.</i>
20	<i>Sertifiseringen[...]</i> ser utelukkende på hvor suksessfullt klyngeorganisasjonen jobber for å skape samarbeidsarenaer, kompetanseheving og innovasjon.
21	Samme som fra 17.04: <i>Sertifiseringen[...]</i> ser utelukkende på hvor suksessfullt klyngeorganisasjonen jobber for å skape samarbeidsarenaer, kompetanseheving og innovasjon.
22	<i>[...] "gullsertifisering" av EU for fremragende klyngesamarbeid, [...]</i> flere bedrifter som er i verdenstoppen blant oljeleverandørene[...] <i> De jobber sammen, de skaper innovasjon og forsker sammen. Når Node-bedriftene samarbeider, får de resultater[...]</i> Gjennom Node Art etablerte bedriftene banebrytende kunnskap mot korrosjon[...].
23	- <i>Fantastisk at verdensledende bedrifter samarbeider</i>
29	<i>I dag har Sørlandet en ledende posisjon i verden for oljeservice og boreteknologi.</i>
32	<i>[...] Kristiansand utviklet seg til å bli verdens ubestridte hovedstad for komplett utstyr til oljeboring – en global industri som tiltrekker seg de største hodene og den største kapitalen.</i>
34	<i>Slitne, gamle plattformer fra 70-tallet var modne for utskifning[...]</i> De nye plattformene er bygget med helt annen teknologi, og for helt andre dybder enn de gamle plattformene[...] <i> Målet vårt blir at vi hele tiden ligger i forkant teknologisk, slik at vi kan vinne konkurransen i markedet[...]</i>
39	- <i>Vi er tross alt i ferd med å få en global posisjon som høyteknologisk region[...]</i> Oljeindustrien er eventyrlig.

40	<i>Kunnskap og teknologi er nøkkelord i denne sammenhengen, både i forhold til drift og i forhold til videre utvikling. Skal teknologi brukes og utvikles videre, er vi avhengig av menneskelige ressurser.</i>
41	<i>Borepakkene inneholder alt utstyret riggene trenger for å bore etter olje, blant annet boretårn, kraner, borebu, boremaskin til toppen av tårnet, rørhånderingsutstyr og utstyr for å kompensere for bølgenes påvirkning på skipene, boreslampumper og sikkerhetsventil på havbunnen. Alt dette koordineres av avanserte styringssystemer.</i>
42	<i>NHO-direktør John G. Bernander mener den tette konkurransen og klyngesamarbeidet har løftet boreteknologimiljøet i Kristiansand til verdenstoppen[...]de store oljeleverandørbedriftene på Sørlandet både samarbeider bra gjennom Node-klyngen og konkurrerer på en riktig måte[...] -Vi må ta vare på forspranget landsdelen nå har innen boreteknologi.</i>
43	<i>[...]men det vår landsdel har å by på, er verdens beste ingeniørkompetanse på boreutstyr[...]</i>
44	<i>- Det var interessant å høre hvordan selskapet arbeider med å utvikle morgendagens rigger, som vil være mye mer automatisert og fjernstyrt enn tidligere[...]</i>
46	<i>Og teknologiske pionerer startet utviklingen av en industri som på noen tiår gikk forbi sine amerikanske læremestre og ble ledende i verden på en rekke, faglig krevende områder.</i>
47	<i>Dette er en kronikk som i det store og det hele tar for seg innovasjon- og klyngeteori. Her er det mange eksempler, bl.a: I en næring med rivende teknologisk utvikling og stadig større krav til produktene, er produktutvikling avgjørende[...] Dette krever samspill mellom mekanikk, elektronikk, IKT og kontrollsystemer. Og kompetente medarbeidere som setter teknologien sammen til gode løsninger.</i>
49	<i>Han har nettopp fått høre om tiltakende robotisering av oljeboring[...]</i>
56	<i>Et av scenariene fra rapporten Scenarier 2029: Node-klyngen er blant de mest innovative miljøene i de arktiske utviklingsområdene for olje og gass. Fremragende innovasjonskultur og sterkt ingeniørmiljø.</i>
58	<i>Mesteparten av norsk suksess i dag er bygget på høy kompetanse, særlig innen ingeniørfaglig virksomhet; ikke minst her på Sørlandet med det sterkt voksende og betydningsfulle miljøet i Node- og Eydebedriftene.</i>
59	<i>Sørlandets teknologiske kunnskapsbedrifter, med Node-nettverket som lysende eksempel[...]</i>
60	<i>Ift. strenge miljøkrav fra den norske stat: Strenge miljøkrav er bare mulig å møte dersom det brukes ressurser på forskning og utvikling, som utvikler kompetansen i medlemsbedriftene.</i>
64	<i>Programmet åpner derfor også opp for alternative tilnærminger til innovasjon, noe våre næringsklynger som NODE er gode på.</i>